

ပရူပဂွ

PHRU PWGO

ကညီကိုသရဏ်လံာ်တံာ်ကစီာ် လါနွံ, ၂၅၅၀

Karen Teacher Newsletter June 2011

ထဲလဲၣ်အလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးပဟ့ၣ်ကုၣ်ဟ့ၣ်ဖးမးစးအိၣ်န့ၣ်လီၤ။”

တၢ်န့ၣ်အံၤခိၣ်ဖျိတၢ်အိၣ်သးအဖိခိၣ်ကီၢ်ရၣ်ဘျးဒဲးဒီးတီၢ်အူတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ပတုၣ်ယၢ်အိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ခါဆူညါန့ၣ်လီၤ။

လၢကဟဲးဒီးတဖၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ။ ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ကိၣ်သရၣ်မုၢ်တကလၢအဟဲးထီၣ်တၢ်မလိၣ်ဖူပုၣ်ယၢ်ကီၢ်ရၣ်လၢအတအအိၣ်ဒီးပၣ်ဖျါအမံၤတကမံးဝဲ “ယသးခုဒိၣ်မးလၢယဟဲးထီၣ်ဘၣ်ယဲတၢ်မလိၣ်အံၤအယီၤလီၤ။ တၢ်မလိၣ်အံၤပသိၣ်လိတၢ်လၢပဒိၣ်အကိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ပတဒီးန့ၣ်အိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်။ ပမးဒၣ်ဒ်ပသ့အသိးလၢပဒိၣ်အလံာ်အလံာ်တၢ်သိၣ်လိတကဟဲးန့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်လၢကညီၣ်ကိၣ်ဒီးထံၣ်ကီၢ်သးတ

ကဟဲးဒုးလၢမ့ၢ်တၢ်အသိလၢယဂီၢ်ဖဲယမလိၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်အိၣ်လၢတၢ်မလိၣ်ဘျီဝဲအံၤန့ၣ်လီၤ။”

ကိၣ်သရၣ်ဖဲကီၢ်ရၣ် ၅ဘၣ်လၢအဟဲးထီၣ်တၢ်ကီၢ်ခါကိၣ်သရၣ်တၢ်မလိၣ်တဖၣ် ဖဲသ့ထူၣ်ကီၢ်ရၣ်ခဲလၢအိၣ်ဝဲ (၁၀၉)၇, တၢ်မလိၣ်လီၢ်(၁)တီၤ, မုၢ်တြီၤကီၢ်ရၣ်ခဲလၢ (၁၇၃)၇, တၢ်မလိၣ်လီၢ် (၃)တီၤ, ချၢၣ်လွံၢ်ထူၣ်ကီၢ်ရၣ်ခဲလၢ (၁၀၀)၇, တၢ်မလိၣ်လီၢ်(၃)တီၤ, ဖၣ်အိၣ်ကီၢ်ရၣ်ခဲလၢ (၁၁၂)၇, တၢ်မလိၣ်လီၢ် (၁)တီၤဒီးပုၣ်ယၢ်ကီၢ်ရၣ်ခဲလၢ (၅၃)၇, တၢ်မလိၣ်လီၢ်(၁)တီၤန့ၣ်လီၤ။

ကညီဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိသၣ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢပဒိၣ်အကိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ပတဒီးန့ၣ်အိၣ်လီၤ

ဝဲၣ်၇.၀၄.၂၀၁၁အနံၤအဲးစံဝံၣ်အုၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိသၣ်အမူးဖဲအုၣ်ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိသၣ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ။ လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤအပူၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိသၣ်သၣ်၂၀၀ယၣ်ယၣ်လၢဘၣ်တၢ်ယုထထီၣ်အိၣ်လၢကဝိးဒုးတဘၣ်ဘၣ်တဘၣ်စုၣ်စုၣ်လၢအဟဲးယုၣ်ဒီးထီၣ်ဖဲဟ့ၣ်ဒီးဒီးယါဖိသၣ်တဖၣ်လဲထီၣ်သ့ၣ်ဖဲသးညီန့ၣ်လီၤ။ နံၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်လိာ်ခိၣ်လိာ်ကွဲးဒီးမ့ၢ်န့ၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤမ့ၢ်ဝဲကလုၣ်ဒုၣ်ဖိသၣ်တဖၣ်ဟူးဂဲးဒုးန့ၣ်အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢပဒိၣ်အကိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ပတဒီးန့ၣ်အိၣ်လီၤ။ ကိၣ်ကိၣ်မိၣ်လၢအမ့ၢ်မ့ၢ်ဆလုၣ်ကလုာ်ဒီးဟဲးကွၢ်ထွဲဲအဖိဖဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီအံၤစံးဝဲ. “ယသးခုဒိၣ်မးလၢယဟဲးထီၣ်ဘၣ်ယဲတၢ်မလိၣ်အံၤအယီၤလီၤလၢပဒိၣ်အကိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ပတဒီးန့ၣ်အိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်

3rd KTTC Reunion and the Graduation

On 13rd May 2011, the Karen Teacher Training College(KTTC) held the 3rd KTTC reunion. 113 old and new students were attended. Zaw Pai a student who completed the two-year course at the College in 2009 said, "The reunion has given us the opportunity to come back and share both our weak and strong field experiences, as well as hearing other teachers' experiences.

Naw Ler Htoo, a Karen Teacher Working Group (KTWG) chair person explained that the purpose of organizing the reunion is to listen to the teachers as they report back on both the positive and negative experiences after their first two years in the field and to hear about how they want to improve. Naw Ler Htoo commented on the reunion, "Up until now we have held a KTTC reunion every year so that teachers can come from all 7 districts in Kawthoolei. However, we will hold the next reunion in three years time. She added , "By organizing reunion, we want the education workers to share their problems and then we will help them to find possible alternative solutions to the problem."

On 16 May 2011, KTTC held the school closing and opening ceremonies and graduation. There were two different groups honored with certificates: the first group were those students who had completed the two-year teacher training course at KTTC, while the second group were awarded a KED certificate on completion of their first two years successful field teaching. Naw Paw Lar Hay, a student who graduated from the two-year course at KTTC this year said, "I have learnt many things during the two years I have spent at KTTC. I will now serve my community in any way they wish that uses my teaching skills."

KED Complete Annual Meeting

On May 17th at 9:00 in the morning, the Karen Education Department held the opening ceremony of the twelfth annual meeting. The meeting took place over two days in the Ei Tu Hta refugee camp for IDPs (Internally Displaced People). During the opening ceremony, community leaders gave words of encouragement about the benefits of the education and its importance for the community, to the education representatives from the different areas. Thara Wai Htoo who is the representative from Taw Oo district said, "As I heard these words of encouragement, I felt motivated to go forward and do my work for the people, work hard and keep my heart pure for our people. Last year, I attended the KED annual meeting, and I didn't know anything about the development of education in other districts, but this time I hope I can learn and compare what is improving with what is still not improving in the different areas."

A member of KWO (Karen Women Organization) at Ei Tu Hta who has chosen to remain anonymous said, "This is the first time that KED came to our camp to have their meeting. For me, I'm very pleased to get to know more people from the different districts and townships. So, it's good for

us to be able to share our experiences of the different situations from each of our districts. We are so glad because even though we are in an IDP area, the leaders have come to cooperate with us and support our school and our community." Representatives from the following districts attended the KED annual meeting: Do Th'htu, Taw Oo, Kler Lwee Htu, Mergui Tavoy, Mu Traw, Dooplaya, and Pa an. Also in attendance were some of the MTT (Mobile Teacher Trainers), some ATT (Area Teacher Trainers), and members of KED. All of the representative brought with them and shared their annual reports about the situation in their

SVT has been Completed in 5 Districts Throughout Karen State

During March and April in 2011 the summer vocational teacher training took place in 5 districts throughout Karen State. The teacher trainers arrived with certificates for the trainees attending the training. (Mobile teacher trainer) MTT section leader Saw Mu Htee said, "giving the certificates recognizes the teachers who came to the training and shows how much training and on what topics they studied from teacher guide and teaching methods." "We are hoping that after they have finished all of the training for teaching methods, even we couldn't go to their area they will be the brighter for their community and provide the skills to others." He added.

In summer vocational training the MTT group monitored the KSEAG (Karen State Education Assistant Group) which distributed the school materials, observed the parents and the teachers and newsletter, which is distributed to schools and communities. "For the observing the teachers are two steps, the first step is observing the teacher when they are attending the training and the second step is observing them when they are teaching in the class in the rainy season when the school is open. It's means that we can get the results for how much they learned the skills while they are attending the training and useful for them and how well they can able to use them. if necessary we provide advice and help for them." Mu Hhtee added. This year because of the situation we had to stop the summer vocational training in two districts which are Meguy-tavoy and Taungoo districts but coming next years it will be available. The anonymous teacher who attends the training at Dooplaya district from Burmese government school said, "I'm very pleased that I am in this training. Even though we are teachers in the Burmese government school we didn't get these kinds of training exactly. We use the teaching methods which are from the Burmese government production books. Also for the Karen Language and political vision that I had learned from the training are all new for me."

In 5 districts the number of the teacher who came to training from Do Th'htu district are 109 teachers, 1 training site, Mutraw district are 173 teachers, 3 training sites, Kler Lwee Htu district are 100 teachers, 3 training sites, Pa An district are 112 teachers, 1 training site and Dooplaya district are 53 teachers, 1 training site.

လာ ဝဲဒု ကိးဒု ဇး နှို ဘျးစဲ လိာ် အသး လာပကဖံး သကိးမသကိးအိးန့ၣ်လိာ်။”

ဝဲ လါယနူအါရံၤၤၤ ၂၀၁၁န့ၣ်အထိၣ်, ကညိ ကိုသရၣ်မသကိးတၢ်ကရၢ်လိာ်ခၢ်သးခိၣ်န့ၣ်လါအ ဘၣ်တၢ်ယုထာထီၣ်က့ၤအိးခါအုညါ ၃န့ၣ်လါကတိ ခိၣ်ရိၣ်ခဲတၢ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ပုၤဟးလိာ်ဆူၣ်နိး နီၢ်လၢာ် ထု, ဝဲဒးတၢ်ပဆၢရဲၣ်က့ၤဝဲဒု နီၢ်ရူးသး, ကညိ ကိာ်စၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တၢ်တိးစၢ်ဝဲဒုခိၣ် စိး ယိၣ်လိာ်ထု, တၢ်ကစီၣ်ဒီးတၢ်စံးန့ၣ်တဲာ်ဝဲဒု စိးအဲၣ်ခိၣ်ဝါ, ကညိကိုသရၣ်လဲၤတဲာ်ဝဲဒု စိး မုာ်ထံဒီးကညိကိုသရၣ်တၢ်သိၣ်လိာ်ခိၣ်လုၣ်ကိၣ်ဝဲဒုစိး သးတိးန့ၣ်လိာ်။

ကိၣ်သရၣ်သရၣ်မုာ်ဒီးကိၣ်ဒိးဘၣ်ဝဲဒုန့ၣ်ပယီၤသး တၢ်ခိၣ်ဖဲကိၣ်ပုၤကသ့ၣ်ကတိာ်

လါမ့ၢ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကိာ်ခါကိၣ်ပုၤကသ့ၣ်လါကိာ်ပယီၤထံ ကိာ်ဒိးတဘျးတၢ်မလိာ်အကတိာ်လါကိၣ်သရၣ်ကိၣ်ဖိတ ဖၣ်ကဟံးန့ၣ်တၢ်အိၣ်ဘျးအိၣ်သါဘၣ်ဆၣ်ကိၣ်သရၣ် သရၣ်မုာ်ဒီးကိၣ်ဖိတဖၣ်ဖဲကိၣ်တမၣ်ကရၢ်အပူၤတဖၣ် ဘၣ်ဒီးစးဆိန့ၣ်အကိၣ်ဖိဆိန့ၣ်တလါခိၣ်ဖိပယီၤသးမ

သရၣ်မုာ်ဒီးကိၣ်ပုၤကသ့ၣ်ကတိာ်ခိၣ်ဖဲကိၣ်ပုၤကသ့ၣ်ကတိာ်

ဆူၣ်ဒုဖိသဝိဖိလါကဘၣ်ဝဲဒုန့ၣ်အိးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်တၢ်မဲာ် ညါသးကလာတဖၣ်အကိာ်န့ၣ်လိာ်။

သရၣ်မုာ်သလုၤလုၤသိၣ်လိာ်တၢ်ဖဲဝါမုာ်သဝိစံးဝဲ, “ပ ယီၤသးနီၢ်လိာ်ပုၤဟုသးထၢ်တချုးပဒီးစးဒီးအဲၣ်ဒီးဝဲ လာပကဘၣ်ဆူၣ်ဆိန့ၣ်အိးအယိပဒီးဝဲဝဲစးဝဲတချုး လါဖျးတြါအါရံၤဒီးဝဲဆူၣ်န့ၣ်ပယီၤသးအတၢ်အိၣ်န့ၣ် လိာ်။”

တၢ်မဆူၣ်အံၤဘၣ်တၢ်တိခိၣ်ရိၣ်ခဲအိးလါသးတြါ၁၁ အဖိလၢ်သးရှုၣ်၉၄,၉၅ဒီး၉၆တဖၣ်န့ၣ်လိာ်။ တၢ်အိၣ် လါတၢ်ဝဲဒုအလိာ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဝီၢ်မုာ်တုၤမဲာ်တိထၣ်တ ပတီၢ်, မဲာ်တိထၣ်ဆူၣ်က့ၣ်ကိၣ်တပတီၢ်, က့ၣ်ကိၣ်ဆူ ဝဲၤဝဲၤသးကလာန့ၣ်လိာ်။

Refugee Children’s Culture Festival

On April 7th, the SVA (Shanti Volunteer Association) organized the RCCF (Refugee Children’s Culture Festival) in Umphiem Karen Refugee Camp. During the event, more than 200 children participated including children from Htam Him and Dong Yang who were selected by their sections. The one day event included games and a puppet show and in the evening, a cultural show.

Ko Ko Maung, a Muslim who brought his child to the event said, "I'm very happy to see my child was selected for this event. The children don't see these kinds of games when they are in the refugee camp." He added, "Our children are getting to know and respect each other's cultures. On behalf of my child, I'm proud to represent ourselves as one of the ethnic groups."

Twelve different ethnic groups including the Karen, Burmese, Arakan, Shan, Mon, Chin, Muslim, Hindu, Gawraka, Pa-O, Kachin and Kayah participated in the event. This was the third time the RCCF has been organized. The event will also take place in Nu Poe, Mae La and Mae La Oon/Mae Ra Moe camps during April and May this year.

ZOA and KRCEE Will Both Take the Responsibility for Refugee School Buildings

On February 15th and 16th 2011 ZOA and KRCEE (Karen Refugee Committee Education Entity) held a meeting to discuss taking responsibility for the repairing the school buildings in all Karen refugee camps during the school holiday on March.

The Regional Coordinator for the two northern Karen refugee camps, Thara Ta k'lu Moo, said, "If we look back, the ZOA contract was already completed in 2010 but they haven't left yet. The reason is that they have to train the KRCEE as soon as possible so they can take up the work that ZOA had been doing. Also because the work that KRCEE will do should be exactly the same as ZOA had done, they have the responsibility to train them to be able to work by themselves after ZOA stops their work." In all the previous years in each of the Karen refugee camps ZOA had taken responsibility and fulfilled the needs for the school buildings, school materials and teacher subsidies. Also, they provided the teacher training in the holiday training to prepare the new teachers because many experienced teachers had resettled. In addition, ZOA delivered many kinds of vocational training for refugees' life development."

Thara Ta K'Lu Moo added, "The KRCEE need to know and understand every single thing that ZOA had been doing first, so that it will be easier for the KRCEE to work and understand the ways that ZOA had done it before taking the responsibility from them. The KRCEE will take the responsibility for Karen refugee education, and ADRA (Adventist Development and Relief Agency) will take over the VT (Vocational Training).

During ZOA's ten years working in education in the Karen refugee camps along Thai-Burma border many things have improved and developed

for the students and Karen refugees such as, education systems, life professional training and many kinds of vocational training.

After 3 Years a Time for Reflection: KTWG Congress and Election

On January 26th -28th 2011, all the members of the KTWG (Karen Teacher Working Group) came together for a meeting to reflect on the work that has been done over the last three years. They considered both the weak and the strong points from the past. They then looked to the future and worked on developing a better plan for the next three years. In addition, they completed the elections for the KTWG Central committee for 2011-2014.

The KTWG Congress took place in Karen State at the KTWG's Office headquarter. All sections under the KTWG including KSEAG (Karen State Education Assistant Group), Media and Advocacy, MTT (Mobile Teacher Trainer), KTTC (Karen Teacher Training College) and Office Administration joined the meeting. In line with being a formal organization, KTWG holds a three yearly congress when it also holds the elections for the Central committee. All members of KTWG can vote in the elections for the Central Committee. The current KTWG advisor said, "At the Congress, our members reflected on our successes and weaknesses over the past years. It is important for the group to recognize our incredible achievements. It is also important not to become complacent in our work but to always look to develop our activities and ourselves."

He added, "My main hope and message from the Congress was that KTWG members look to communicate and cooperate in all aspects of their activities - to not simply look at their specific role but how this role connects with other areas of our work."

On January 27 2011, the KTWG members elected the following individuals to take responsibility for the next three years on the KTWG Central committee: Chair Person Naw Ler Htoo, Office Administration Naw Ruth, KSEAG Saw Ko Lo Htoo, Media and advocacy Saw Eh doh Wah, MTT Saw Mu Htee and KTTC Saw Tha Tau.

Teachers and Students Forced to Carry Rice

March is a school holiday in Burma after final exam to let teachers and students take break but teachers and students in Kwee T'ma track have to sit exam one month ahead as usual due to SPDC have forced villagers carrying food supply. Th'ramu Th'lay Say who are teaching at Waw Mu Villlage said, "SPDC gave us food quota to carry for them before we sit final exam as usual year and want the villager to complete it. Therefore, we have to finished one month a head and carrying food for them."

Forcing villagers including Teachers and students to carry food is order by Regiments 94, 95 and 96 commanders. The destination for the food has 3 step to carry. The first step is from Waw Mu to Mae Toe Hta, the second step is from Mae Toe Hta to Kay Kaw and the third step is Kay Kaw to Mae Way military post.

လာပုတတဖဏ်အပူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်ဖျိၣ်ကဒါ
ကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကွၢ်တဖဏ်အံၤခဲလၢန့ၣ်. ကျိၣ်ခံကလုာ်အ
တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ခါဒ်ဖိသ့ၣ်တဖဏ်
ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်
ကိးအါထီၣ်တၢ်လၢတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အပူဒီးထံၣ်ကီၢ်ဒီး
တဘျီတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ဒီးမၤပူၤဖျိၣ်ကဒါအံၤလၢကမၤ
လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အတၢ်တီၢ်ကွၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အပူတတၢ်အ
ပူဒ်ဝဲစ့ၣ်စ့ၣ်လၢအ

ကြးအဘၣ်ကတၢ်ဒ်သိးကမၤပူၤကွၢ်တၢ်အဂုၤလၢခါဆူ
ညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတဖဏ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးအကလုာ်
န့ၣ်ဒ်ဝဲဒီးတၢ်မၤလိၤကျိၣ်ခံကလုာ်အံၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်
ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကသ့ဝဲအနီၢ်ကစၢ်အကျိၣ်န့ၣ်
လီၤ. ဖိလစံၣ်လၢတၢ်ဟံၣ်လီၤအိၣ်သ့ၣ်တဖဏ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီး
တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကကဲထီၣ်တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်
လုာ်တၢ်ပူၤဖျိၣ်ကလုာ်န့ၣ်တဖဏ်ကဘၣ်ဟံၣ်ပနီၣ်လီၤအ
သးလၢတၢ်ဒုးတၢ်အကျိၣ်အကျိၣ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒ်ဝဲဒီးတၢ်
သ့ၣ်တဖဏ်အံၤကမၤလဲၤထီၣ်အတၢ်ကွၢ်ဆူတၢ်မၤဂုၤထီၣ်ပ
သီထီၣ်ဝဲကတၢ်ဒ်သိးကလုာ်တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်
အကြးဝဲဘၣ်ဝဲဒီးကလုာ်န့ၣ်အါဖုအိၣ်ဆိးအလီၢ်န့ၣ်
လီၤ. တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ဒ်ဝဲဒီး
ဝဲကလုာ်န့ၣ်တဖဏ်အတၢ်သ့ၣ်စုၤသးစုၤလၢထံၣ်ကီၢ်ဒီးတ
ဘျီတၢ်န့ၣ်ဟံၣ်န့ၣ်ဘျီလီၤသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပဏိဋိတိဗျာဓာကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်

လၢ ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအတၢ်ဘျီခိၣ်သ့ၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်ဖိ
တဖဏ်အဂီၢ် (ဘၣ်တၢ်လုာ်ဖိအိၣ်ဖဲအဆၢဒိၣ် ၄၇/၁၃၅
ဖဲလၢဒ်ဝဲစ့ၣ်ဘၣ် ၁၈သီ ၁၉၉၂န့ၣ်)အပူဖဲဝဲ “ကလုာ်
န့ၣ်ဖိဖဲလၢန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်မ့ၢ်လၢသး
ခုဘၣ်ဝဲအနီၢ်ကစၢ်အလုအလၢဒ်ဝဲအဂီၢ်, အဝဲသ့ၣ်သ့
အနီၢ်ကစၢ်အကျိၣ်ဒ်ဝဲသ့ၣ်လၢပူၤနီၣ်တဂၤအကျိၣ်မ့ၢ်ဂုၤက
မ့ၢ်အကျိၣ်မ့ၢ်ဂုၤပုၤဒီးတၢ်သဘူလၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်တ
လီၤဘၣ်တဖဏ်န့ၣ်လီၤ. ကတၢ်ဒ်သိးကမၤပူၤဒ်ဝဲထံၣ်ကီၢ်ဒီး
လၢအဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသးကိးတၢ်ဒီးထံၣ်ကီၢ်ဂီၢ်ပုၤဂီၢ်ဝီၣ်ခွဲးယၢ်
တၢ်အာၣ်လီၤလၢအပၣ်ယုာ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖျါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖဲခွဲး
ယၢ်အတၢ်အာၣ်လီၤ Universal Declaration of Human
Rights (UDHCR) တၢ်အာၣ်လီၤလၢဖိသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်
Convention on the Rights of the Child (CRC) ဒီး
တၢ်အာၣ်လီၤလၢတၢ်ထီၣ်ဒါတၢ်ကွၢ်တလီၤပိာ်မ့ၢ်ပိာ်မၤ
Convention on the Discrimination Against Women
ဒီးအါန့ၣ်အန့ၣ်တၢ်အာၣ်လီၤလၢဖိသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အံၤ
ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲကယံၤဖိဖဲသ့ၣ်တဖဏ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်
ယၢ်လၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤ
ဘၣ်နီၣ်ကစၢ်အကျိၣ်န့ၣ်လီၤ.

**အဂီၢ်န့ၣ်လီၤမၤပူၤဖျိၣ်ကလုာ်န့ၣ်တဖဏ်
သုဒ္ဓေသနာဋ်**

ကလုာ်န့ၣ်လီၤကတၢ်ဒ်သိးကမၤပူၤတဖဏ်အဂီၢ် ကျိၣ်အ
တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤန့ၣ် အါတက့ၢ်မ့ၢ်တၢ်လၢအနိးအဘျးဒီး
ကိးခဲဖဲဒိၣ်တၢ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကုဋ်
ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်တဖဏ်န့ၣ်လီၤ.
တၢ်အံၤမိၣ်ဖျိၣ်အသးလၢအါဒ်တၢ်တက့ၢ်ကလုာ်န့ၣ်ဆဲးတ
ဖဏ်မ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖဏ်လၢအပတီၢ်ဖုၣ်, ဒီးကတၢ်ခမၣ်အ
ကျိၣ်တသ့တဘျီဒီးအဂၤတခါန့ၣ်ခမၣ်အကျိၣ်မ့ၢ်ဝဲကျိၣ်
တခါလၢတၢ်သ့ၣ်အံၤလၢထံၣ်ကီၢ်ဒီးတဘျီခိၣ်ဖျါပုၤတဖဏ်

လၢအညီန့ၣ်သ့ဝဲအယီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်ကမၤပူၤ
ထီၣ်ဝဲတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ဒ်ဝဲဒီးအဂီၢ်အတၢ်ပ
ညိၣ်အဂီၢ်ပဒိၣ်အနီၢ်ဝဲတဖဏ်မၤကံၤကျဲၤကျဲၤကျိၣ်ခံက
လုာ်အတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်
(Hun Sen)လၢအမ့ၢ်ကတၢ်ဘီၣ်ယါအကိတီၢ်ခိၣ်ကျိၣ်
အံၤစံးကတၢ်လီၤတၢ်ဒီးစံးဝဲ အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်မ
နီၣ်မၤယါဝဲဒ်ပုၤလီၤကဝီၤဖိလၢကစၢ်ကျိၣ်တဖဏ်အတၢ်
လိၣ်, အကျိၣ်ဒီးတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်အိၣ်သးလၢ
လၢကီၢ်ရၢၣ်တဖဏ်အပူန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤလိၣ်ဝဲလၢတၢ်က
ဘၣ်ကွၢ်ကဒါကွၢ်တၢ်မၤဒီးဒုးလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အံၤလီၤတၢ်
လီၤဆဲးဒီး ကျိၣ်ကျဲၤလၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်တဖဏ်ကဘၣ်အိၣ်ဖျါ
ရဲရဲဖျိၣ်လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤအပူၤလၢကလုာ်န့ၣ်ဖိတဖဏ်အ
လီၤကဝီၤအပူန့ၣ်လီၤ. အဂၤတဖဏ်ကဘၣ်ဒုးလဲၤထီၣ်
လဲၤထီၣ်စ့ၣ်ကိး ကျိၣ်ခံကလုာ်အလိၣ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်အတၢ်
ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဖဲလၢခမၣ်အကျိၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ကျိၣ်မ
စၢ် (Core Language)န့ၣ်လီၤ. တၢ်အာၣ်လီၤဖျါကိးလၢ
တၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ကျိၣ်စ့ၣ်သ့ၣ်တဖဏ်လၢကမၤပူၤအိၣ်ထွဲ
တၢ်တၢ်သိၣ်လိတဖဏ်လၢကလုာ်န့ၣ်ဆဲးသးရၢၣ်သ့ၣ်တဖဏ်
အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.အဝဲမၤအုၣ်ထီၣ်အတၢ်ကတၢ်ဒီးစံးဝဲ တၢ်
ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်မ့ၢ်ဝဲဒ်လၢဒိကလုာ်တၢ်
ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢခံကတၢ်အဝဲစံးဝဲလၢ
ကတၢ်ဘီၣ်ယါအပဒိၣ်အံၤမၤလီၤတၢ်ဝဲတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သု
န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအရဲဒိၣ်မဲးလၢတၢ်ဂုၤထီၣ်သီထီၣ်ဒ်သိး
တၢ်မၤပူၤလီၤကွၢ်တၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်ဖဲထံၣ်ကီၢ်ဂီၢ်ပုၤန့ၣ်တ
က့ၢ်. လီၤဆိဒ်တၢ်ဒ်သိးတၢ်ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်
ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ဒ်ဝဲဒီးသးစၢ်တဖဏ်ကဘၣ်အိၣ်
ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤသးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တၢ်စိတၢ်က
မိးဒီးဒုးဒိၣ်ထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်တၢ်ယုာ်ဖိဒ်ခိၣ်မိၣ်က
ရၢၣ်စံၣ်ဒီးတၢ်သဘူဒ်သိးကမၤပူၤသ့ၣ်တဖဏ်အံၤလၢခါ
ဆူညါကကဲထီၣ်ဝဲပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်
တၢ်သ့ၣ်တဘျီလၢလၢပုၤပုၤဒ်သိးကမၤပူၤအတၢ်အိၣ်မ့
ဒ်ဝဲဒ်န့ၣ်အသိးကသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသးကိးတၢ်လၢ
တၢ်တြီဆၢ, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်
လၢဒိတကလုာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

**ဒီကလုာ်န့ၣ်လီၤမၤပူၤဖျိၣ်ကလုာ်န့ၣ်တဖဏ်
သုဒ္ဓေသနာဋ်**

တၢ်ပညိၣ်ခံထံၣ်တထံၣ်လၢဒိကလုာ်အတၢ်တီၢ်ကွၢ်တၢ်
ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ဒ်ဝဲဒီး “ဒ်သိးတၢ်က
မၤလီၤတၢ်ကွၢ်တဖဏ်ဒီးလၢ ၂၀၁၅ န့ၣ်တုၤယီၤဒ်ဘၣ်န့ၣ်
ဖိဒ်ဖိသ့ၣ်ကိးဂၤလီၤဆိဒ်တၢ်ပိာ်မ့ၢ်သးစၢ်တဖဏ်, ဖိဒ်ဖိ
သ့ၣ်လၢအအိၣ်ဆိးဝဲတၢ်အိၣ်သးကိးဒီးလီၤကဝီၤလီၤဆိ
လိၣ်အသးတဖဏ်, ဖိဒ်ဖိသ့ၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်ဖိသ့ၣ်တဖဏ်
ကဘၣ်ဖျိထီၣ်တီၤဖုၣ်, ကံၤစိလၢအဂုၤ, မၤလိကလီဘၣ်
တၢ်လၢတီၤဖုၣ်အပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်
ပုၤကစၢ်ဒ်ဝဲဒီးအထံၣ်ကီၢ်ဒီးတဘျီတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်
ကျိၣ်Ministry of Education, Youth and Sport (MoEYS)
အနီၢ်ရၢၣ်စံးဝဲလၢတၢ်ကတၢ်ဆိသးဒီးတၢ်ဒုးလဲၤထီၣ်လဲၤ
ထီၣ်ကျိၣ်ခံကလုာ်တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်
ကလုာ်န့ၣ်ဖိသ့ၣ်တဖဏ်အဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကျိၣ်ကျဲၤတဖဏ်လၢအ
ရဲဒိၣ်ဝဲဒ်ဒိၣ်မဲးတဖဏ်ဒီးလၢ ၂၀၁၅တုၤယီၤဒ်သိးကျိၣ်ဖိ
မ့ၢ်ခါဖိဒ်ဖိသ့ၣ်ကိးဂၤဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ကုဋ်ဘၣ်
ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်အပတီၢ်ထီၣ်ဘးတဖဏ်န့ၣ်လီၤ.

ကျိၣ်ခံကလုာ်န့ၣ်လီၤမၤပူၤဖျိၣ်ကလုာ်န့ၣ်တဖဏ်(Non Formal
Education)လၢကလုာ်န့ၣ်လီၤမၤပူၤဖျိၣ်ကလုာ်န့ၣ်တဖဏ်
Ministry of Education, Youth and Sport တၢ်ကုဋ်ဘၣ်
ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်လၢကျိၣ်ကျဲၤလၢသီတဖဏ်အဂီၢ်မၤပူၤ
ကိးဝဲတၢ်လိၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်ဖိတဖဏ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကျိၣ်
ခံကလုာ်တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ပတြီၣ်တ
ခါအံၤန့ၣ်ကြးဒီးကိးကိးဝဲဒ်လၢတၢ်သ့ဝဲကလုာ်န့ၣ်မိာ်အ
ကျိၣ်ဒီးဒိကလုာ်အကျိၣ်ဒ်သိးသိးအယီၤန့ၣ်လီၤ. ကျိၣ်ခံ
ကလုာ်အတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ကျဲၤတခါအံၤ
ဒုးသ့ထီၣ်ဘၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ကတုၤထီၣ်
ထီၣ်ဘးဆူဒိကလုာ် “တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤ
ကစၢ်”အဖိတၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဂီၢ်န့ၣ်လီၤမၤပူၤဖျိၣ်ကလုာ်န့ၣ်

ကီၢ်ခၣ်ဘီၣ်ယါကလံးစိးမ့ၢ်ထီၣ် ကစၢ်ခိၣ်တၢ်လီၤအံၤ
အိၣ်သယုာ်သတုၤလၢလၢတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တဘျီစိး
လံးန့ၣ်လီၤ.လၢတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. ရးထးနးကံၣ်ရဲးကီၢ်ရၢၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤလုၤလံးဖိကရၢၢ်
ကရၢတဖဏ်အလီၢ်အကျိၣ်လၢအအိၣ်ဝဲဒီး ဩၣ်ခိၣ်,
Brao, ခရု(Krung), ထါဖူးအါTampuanဒီးကွၢ်ရဲၣ်
(Jarai)ကလုာ်န့ၣ်တဖဏ်န့ၣ်လီၤ. ကတၢ်ဘီၣ်ယါအပဒိၣ်
ဟ့ၣ်လီၤအးလီၤအသးလၢကဟ့ၣ်နီၤလီၤဝဲတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီ
ထီၣ်အတၢ်မၤပူၤဖျိၣ်ကလုာ်န့ၣ်ဒီးဖဲထံၣ်ကီၢ်အပူၤတၢ်လီၤကိး
တီးဒီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးတဖဏ်ကမ့ၢ်
ဝဲတၢ်လိၣ်လၢပုၤကလုာ်န့ၣ်တဖဏ်အဂီၢ်ဒီးအလီၢ်အိၣ်ဝဲ
လၢတၢ်ကမၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အံၤဒ်သိးကတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘး
ဆူဒိကလုာ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ဒီးတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သု
အမ့ၢ်လၢကွၢ်စိန့ၣ်လီၤ. ကျိၣ်ခံကလုာ်အတၢ်ကုဋ်ဘၣ်
ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်အံၤန့ၣ်စးထီၣ်တုာ်လံးလၢ၁၉၉၇န့ၣ်
လီၤလဲၤဖဲရးထးနးကံၣ်ရဲးကီၢ်ရၢၣ်အပူၤဒီးကတီၢ်အံၤကျိၣ်
ခံကလုာ်အတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ထီၣ်ဝဲလံးကျိၣ်
လွံၢ်ကလုာ်အံၤမ့ၢ်တြီၣ်ခိၣ်,Brao, ခရု(Krung), ထါဖူး
အါTampuanဒီးကတၢ်ဘး(Kavet)လံးန့ၣ်လီၤ. ကျိၣ်ခံက
လုာ်အတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်ကျဲၤတခါအံၤ
န့ၣ်စးထီၣ်တုာ်ဒ်အသးဖဲဝဲဘျီနီၤ, မိၣ်ဂုၤကံၣ်ရဲးကီၢ်
ရၢၣ်လၢအမ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်ကျိၣ်အအါကတၢ်တဘျီဖဲကီၢ်ကတၢ်
ဘီၣ်ယါအပူၤန့ၣ်လီၤ. ယဲၣ်၁၀၃န့ၣ်အကတီၢ်, ကျိၣ်ခံက
လုာ်တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကစၢ်လဲၤထီၣ်
တၢ်မၤအတက့ၢ်ဖဲကလံးစိးမ့ၢ်ထီၣ်ကီၢ်ရၢၣ်သဘျီအပူၤ
န့ၣ်လီၤ. ကျိၣ်ခံကလုာ်အတၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤ
ကျဲၤတခါအံၤစးထီၣ်တုာ်အသးဖဲ၁၉၉၇န့ၣ်လံးန့ၣ်လီၤ.
တၢ်ယီထံသ့ၣ်သ့ၣ်ညါအပူၤတၢ်မၤပူၤလီၤဝဲကျိၣ်အတၢ်
ကွဲးဒီးတၢ်သ့ၣ်အါထီၣ်ဝဲတၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢတၢ်ကွဲးအလီၢ်
အံၤကဲထီၣ်ဝဲထွဲၣ်မိာ်ပုၤတခါလၢတၢ်မၤပူၤထီၣ်ပသီထီၣ်ပ
တီၢ်ဖုၣ်တၢ်ကုဋ်ဘၣ်ကုဋ်သုဒ္ဓေသနာဋ်မၤပုၤကျဲၤလၢဘၣ်
တၢ်စးထီၣ်တုာ်လံးအီၤဖဲ၂၀၀၂န့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢရး
ထးနးကံၣ်ရဲးကီၢ်ရၢၣ်အဟီၣ်ကဝီၤပုၤဖဲ၂၀၀၃န့ၣ်အပူၤ
တၢ်ဂုၤတၢ်ကျိၣ်တဖဏ်ဘၣ်တၢ်စးထီၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်ယၢ်ဒီးရဲၣ်သဲ
ကတီၢ်ဟံၣ်အီၤလၢတၢ်မၤပူၤအဂီၢ်ဒီးဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်
ဟံၣ်တၢ်ဂုၤတၢ်ကျိၣ်တဖဏ်ဆူပုၤတတဖဏ်အပူၤလီၤ. အဆိ
ကတၢ်တၢ်စးထီၣ်ဝဲလၢပုၤတတဖဏ်အပူၤကျိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်က
တီးဒီးသ့ညီန့ၣ်ဝဲတဖဏ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အ
တၢ်ကရၢကရိတဘျီဖုဖုၣ်ဖျါကိးတၢ်ဂုၤတၢ်ကျိၣ်, တၢ်

သွင်ညါ နှစ်ဖက်၊ တာဟုတ်တာမလိဘဉ်ယးတာဂီတဖိတ်
 တဖဉ်လၢလီၤကဝီၤအကျိၣ်ဒ်သီးပုတတတဖဉ်ကဟ်ဖိတ်
 မလကိးတာလၢတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချူအဂီၢ်ဒီးပုတတအ
 တၢ်ဂုထီၣ်ပသိထီၣ်အတၢ်မလိဆူပုတတအပတီၢ်န့ၣ်
 လီၤ. ကျိၣ်ခံကလုာ်တၢ်ကျိၣ်ဘဉ်ကျိၣ်သ့အတၢ်တိာ်တၢ်
 ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါအံၤအဖိခိၣ်. ထံကီၢ်တၢ်ကျိၣ်ဘဉ်ကျိၣ်
 သ့ဝဲၤကျဲၤဝဲအံၤ မၤစၢၤအိၣ်ထွဲဝဲတၢ်ယိထံကျိၣ်အဂၢၢ်က
 လုာ်ဖဲ ၂၀၀၂ န့ၣ်လၢအမ့ၢ်ဝဲကွ. (Kuy) အကျိၣ်. ဒီးဖဲ
 ၂၀၀၃ န့ၣ်န့ၣ်ခါမ့ၢ်န့ၣ်(Western Cham)အကျိၣ်တဖဉ်
 န့ၣ်လီၤ.

**ကျိၣ်ခံကလုာ်တၢ်ကျိၣ်ဘဉ်ကျိၣ်သ့အတၢ်မလိဆူပုတတအ
 နးကံၣ်ရဲၣ်ဒီးကျိၣ်ရၢၣ်**

ကျိၣ်ခံကလုာ်တၢ်ကျိၣ်ဘဉ်ကျိၣ်သ့လၢအတၢ်ဘဉ်တၢ်
 ဟ်ပနီၣ်လီၤတၢ်အိၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤဖဲရးထးနးကံၣ်ရဲၣ်အ
 ကီၢ်ရၢၣ်ပူၤအံၤစးထီၣ်အသးလၢကျဲၤသပတီၢ်ဒ်အမ့ၢ် ယိ
 ထံသ့ၣ်ညါဒီးတၢ်မၤဂုထီၣ်တၢ်ပိးတၢ်လိလၢပုတတအပ
 တီၢ်ခိဖျိတၢ်မၤကွၢ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢပဒိၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ပျဲဒ်
 တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤအခိၣ်ထံးတပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်
 အခံခိဖျိတၢ်ဖဲတၢ်မၤအတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်အံၤစးထီၣ်
 တၢ်အသးလၢတၢ်ဟ်လီၤအိၣ်အခိၣ်ထံးဒ်တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးဒ်ပ
 စံးတၢ်အသိးတၢ်မၤလဲၤထီၣ်တၢ်သူလီၤကဝီၤအကျိၣ်လၢ
 ဘဉ်တၢ်ဆိးကါအိၣ်ဖဲပဒိၣ်စိစဲၣ်(ကမ့ၢ်သဘျူ)ကရုဒီးပ
 ဒိၣ်အတၢ်ဂုထီၣ်ပသိထီၣ်အတၢ်မၤခိဖျိတၢ်ထံးဂံၢ်ထံးဘါ
 လၢတၢ်ကျိၣ်ဘဉ်ကျိၣ်သ့တကယန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤယိထံသ့ၣ်ညါအတၢ်မၤအံၤစးထီၣ်အသးလၢတၢ်

ယိထံသ့ၣ်ညါဟံၣ်တဖဉ်ဘဉ်တဖဉ်အဖိခိၣ်လၢCCမ
 ဝဲလၢအဟ်ယုာ်ဒီးပုလီၤကဝီၤဖဲတၢ်မၤကွၢ်အလီၢ်တဖဉ်
 ခဲလၢလၢသုပိာ်ဖိၣ်ဖဲဖျိၣ်ဖျိၣ်စုာ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်
 ယိထံသ့ၣ်ညါအပူၤတၢ်ထံၣ်န့ၢ်ဝဲလၢထဲဒုၣ်ပုၤစုၤအံၤန့ၢ်
 ဟ်ဝဲဒီးကလုာ်အကျိၣ်ဒ်ပစံးတၢ်အသိးခမၣ်အကျိၣ်န့ၣ်
 လီၤ. ကျိၣ်ကျဲၤဝဲအံၤအဖိခိၣ်ဘဉ်တၢ်ပညိၣ်အိၣ်အိၣ်ဒ်တၢ်
 တက့ၢ်ဆူပိာ်မုာ်ပိာ်မၤဒီးဖိဒ်ဖိဒ်တဖဉ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့
 ကွဲးဒီးတၢ်သ့ကတိၤခမၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်အံၤဘဉ်တၢ်
 ဟ်လီၤအိၣ်သပတီၢ်လၢအမ့ၢ်(၁)ကတိၤခမၣ်အကျိၣ်သ့
 ဘျဲးဘျဲးဘျဲးဘျဲး. (၂)တဒိၣ်တဆံးဒီး(၃)ကတိၤတသ့နီ
 တစဲးဘဉ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်မိာ်ပုၤဒီးလံာ်ဖျိၣ်ဖျိၣ်ကျိၣ်အံၤဘဉ်တၢ်ဟ်ပနီၣ်အိၣ်
 ကျိၣ်ဖဲ ရးထးနးကံၣ်ရဲၣ်(Ratanakiri)ကီၢ်ရၢၣ်အပူၤဖဲ
 ၂၀၀၃ န့ၣ်လၢအမ့ၢ် ခၢ်ဘဲး (Kavet), ခရု(Krung),ဘ
 ရၢၣ်အိၣ်(Brao)ဒီးထါမံၣ်ဗုၣ်ဇၢ်(Tampuan) ဒီးမ့ၢ်ကျိၣ်
 လၢမိၣ်ဒုကံၣ်ရဲၣ်(Mondulkiri) အကီၢ်ရၢၣ်အပူၤတခါမ့ၢ်ဝဲ
 ဘူနီ(Bunong) အကျိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံလၢပျိပူၤ
 တၢ်ယုသ့ၣ်ညါဖဲ ၂၀၀၀- ၂၀၀၁ န့ၣ်အဖိခိၣ်ဖဲရးထးနး
 ကံၣ်ရဲၣ် ကီၢ်ရၢၣ်အပူၤကျိၣ်ဒီးတၢ်ကွဲးတဖဉ်အံၤဘဉ်တၢ်
 ကွၢ်ကခါကွၢ်အိၣ်ဖဲ ၂၀၀၂ န့ၣ်လၢMoEYS န့ၣ်လီၤ. မၤက
 ဒီးဖဲ ၂၀၀၃ န့ၣ်န့ၣ်ကမံးတိာ်အာၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲမိာ်(နီၢ်က
 စၢ်)အကျိၣ်ကျိၣ်လၢအဘဉ်တၢ်ကွဲးအိၣ်လၢခမၣ်လံာ်ဖျိ
 အပနီၣ်န့ၣ်လီၤ.

is important for meeting Cambodia's national EFA goals. Pedagogically, we know that for effective education to take place, we must start with the known and move to the unknown. Khmer is a foreign language for the ethnic minorities. Therefore they need to start with their own language in order to access Khmer. In keeping with their rights to receive an education, all citizens of the country have the right to read and write the national language as well as their local language. These basic skills make them stronger citizens and facilitate their engagement in civil society. In summary, bilingual education helps highlanders engage more fully in development and nation-building and helps them to make development plans appropriate to their communities in order to ensure a positive future. Persons belonging to ethnic and linguistic minorities have the right to use their own language. The policies must reflect these rights by assuring that the value of educational efforts by the ethnic groups themselves be recognised and that these efforts be integrated in to the larger framework of development of a Cambodian national education system that is appropriate for a multicultural society. Educational policy should stress the importance of tolerance for ethnic diversity as an important part of national reconciliation.

International conventions

The United Nations Declaration on Minority Rights (adopted by the General Assembly in its resolution 47/135 of 18 December 1992) affirms that ethnic minorities "have the right to enjoy their own culture... and to use their own language, in private and in public, freely and without interference or any form of discrimination." Cambodia is signatory to a number of international human rights conventions including the Universal Declaration of Human Rights (UDHCR), the Convention on the Rights of the Child (CRC), and the Convention on the Discrimination Against Women, as well as the Convention on the Rights of the Child, which states that children have a right to education as well as to use their own language.

Bilingual education endorsement

For ethnic minority people in Cambodia, the language of instruction is the most significant barrier to accessing any type of education or training. This is because most ethnic minority people have very limited, if any, knowledge of Khmer, the official language of instruction. In order to address the EFA goals, key government officials have endorsed bilingual education. Prime Minister Hun Sen, in a speech in 2006 noted the need for local languages in instruction in the highland provinces, the need to review and develop specific and viable strategies to address the unique access constraints in ethnic minority areas, such as the development of bilingual curricula and programs where Khmer is used as a core language, the provision of scholarships and the training of ethnic minority teachers. He also emphasized the role of education for nation building: In short, the Royal Government of Cambodia considers education as an important pillar of the poverty reduction strategy. Specifically, the equitable access to basic education for children and adults is an effective means to insert power, freedom and democracy to people and help them to become educated and skillful for earning their living as well as contribute to the defending, building, and developing of the nation.

National EFA plan

The second goal of the National EFA plan is to "ensure that by the year 2015, all children, especially young

girls, children in difficult circumstances and children from ethnic minorities, have access to, and complete, good quality, free, primary education." The EFA Secretariat of the Ministry of Education, Youth and Sport (MoEYS), has stated, "The preparation and development of bilingual classes for minority ethnic groups is strategically important to ensure that by the year 2015, all children will receive good quality education" (Nach, 2002).

THE NON-FORMAL EDUCATION BILINGUAL PILOT

The MoEYS has supported the piloting of a new strategy to meet the needs of the ethnic minorities—a trial bilingual education programme using the vernacular as medium of instruction, together with the national language. The bilingual approach has emerged as an effective strategy to meet the national EFA goals.

Setting

The northeast highlands of Cambodia have been isolated from development for generations. Ratanakiri Province is home to a number of indigenous groups, including the Brao, Krung, Tampuan and Jarai. The Cambodian government has made a commitment to providing equitable development assistance in all sectors for all peoples in all parts of the country. Thus, programmes specific to the needs of ethnic minorities need to be developed to reach national development and education objectives. Bilingual pilot projects have been conducted in Ratanakiri since 1997 and now cover a total of four languages: Tampuan, Brao, Krung and Kavet. Bilingual NFE pilots have recently begun in neighbouring Monduliri province in Bunong, the major language group of the province. As of 2003, bilingual education initiatives were being piloted in a total of three northeastern provinces. The initial bilingual NFE pilot was initiated in late 1997. The linguistic research in reducing the languages to writing and producing instructional materials, has laid the foundation for the development of the pilot primary education projects launched in 2002. In 2003, the Ratanakiri Provincial Information Service began preparing a project for disseminating information to the communities in the vernacular languages, starting with the oral language in cassette form. Various development organizations are producing informational posters and extension materials in local languages to facilitate health and community development training at the community level. In addition to bilingual education trial projects, MoEYS is supporting linguistic research in two additional languages, Kuy (2002), and Western Cham (2003).

Bilingual NFE Pilot, Ratanakiri

The pilot Bilingual NFE Project in Ratanakiri province was initiated in three stages: linguistic research and material development at the local level, trial of bilingual pilots, and official government approval following the initial pilot. Following the successful beginning of the original pilot and with official approval, use of the vernacular is currently being expanded for use in other non-government and government development and education efforts.

Research and Base Line Survey

The initial baseline house-to-house survey, conducted by ICC, covered all residents in each of six villages in the target areas. It found that few people could understand the national language, Khmer. This was especially the case for women and children. The reading and speaking skills of respondents were classified in three categories: fluent, a little, and none ('not at all').

ဖတ်တိုက်လုပ်ထိုင်အိမ်နဲ့လဲ။ တာဟုန်နဲ့ဟုန်ခိတ်သွန်ညါခိတ်နတ်ခိတ်ကွာတာခိတ်ဟ်ယုန်မသကိတ်ခိတ်ဟ်လုတ်လတ်တဘျးပတီၢ်အံၤဒုးလဲၤတရံးဝဲတံၤသးစဲလၢအဂ့ၢ်၊ ပညိၣ်စ့ၢ်ကိတ်တံၤကတၢၢ်ပၣ်သွန်ဟ်သးလၢအဂ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒုးသွန်ထီၣ်န့ၢ်ဝဲတံၤန့ၢ်ဟ်လၢဖိသုန်ဒုးသးစဲတဖၣ်ခိတ်ပုၤသုန်တဖၣ်အံၤအဲၣ်ဒုးဟ်ယုန်မသကိတ်ဟ်လုတ်လတ်လၢအံၤပစံးတံၤအသိးတံၤလုတ်လတ်လၢအဟ်ယုန်ဝဲဒုးဘျးဝဲတံၤအိၣ်တံၤအိၣ်န့ၢ်လီၤ။ ဝဲတံၤမၤဘျးဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၢ်ဝဲသုန်ဒုးသးစဲတဖၣ်မၤလိဝဲတံၤထုတ်တဖၣ်သုန်ကမိၤတစဲးဘၣ်တစဲးဟ်တုၤလၢအကဲဘျးကဲဖျိၣ်လံန့ၢ်ဒုးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲတံၤအစၢ်ဒိၣ်အယိၣ်ခိတ်ဟုန်ခိတ်ဟုန်န့ၢ်တံၤသုန်ညါခိတ်လုတ်လတ်န့ၢ်လီၤ။

တၢ်ဟုန်ခိတ်ဟုန်ခိတ်ညါခိတ်ဖျိဟ်ခိတ်ဖိခိတ်ဆူဖိလံၤ

တၢ်ဟုန်ခိတ်ဟုန်ခိတ်ညါခိတ်ဖျိဟ်ခိတ်ဖိခိတ်ဆူဖိလံၤတဖၣ်အိၣ်န့ၢ်ကတၢၢ်တံၤစိၣ်အိၣ်ဖဲအဲၣ်သုန်ယုထာထီၣ်ပုၤတကၢၤလၢအလီၢ်ခိတ်ဖျိယုထာထီၣ်ဝဲဒ်အမ့ၢ်ပုၤလၢအညါစၢ်လီၤတစိၣ်ဒုးပုၤတကၢၤအံၤကဒိးန့ၢ်ဘၣ်တံၤသုန်ညါန့ၢ်ဟ်အကဲလုတ်ကဲလုတ်လၢအဘၣ်လၢဒုးတံၤသုန်အိၣ်ဖျးအိၣ်အတၢ်လဲၤတရံးသးအံၤန့ၢ်လီၤ။ ဝဲန့ၢ်ဟံၣ်ပုၤယိၣ်ပုၤတၢ်မၤအခိၣ်ကယုထာထီၣ်ဝဲအဖိပိၣ်မုၢ်မုၢ်ပိၣ်ခွါလၢအထံၣ်ဝဲလၢတၢ်ကြးယုထာအိၣ်တကၢၤဒုးကဟုန်ခိတ်ဟုန်န့ၢ်ဝဲတံၤမၤလၢအမၤဝဲတဖၣ်ဒုးတံၤအံၤကြးစ့ၢ်ကိတ်ဝဲလၢအသးန့ၢ်ကတၢၢ်ပုၤလၢကမၤတၢ်အဂီၢ်ကကးဘၣ်ကတၢၢ်မ့ၢ်ပုၤလၢအလၢအပုၤဒုးနီၢ်ခိတ်ကွၢ်ဂီၢ်ဒုးတံၤအိၣ်ဆူအိၣ်ခွါကတၢၢ်ဂ့ၢ်ဒုးန့ၢ်လီၤ။ ကတၢၢ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိတ်ပုၤလၢအသးစၢ်ဆၢလၢအတၢ်မၤအပုၤလၢကမၤလိန့ၢ်ဘၣ်တံၤဒုးကဒိးန့ၢ်ဘၣ်တံၤအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။ ဒုးခါဆူညါကမ့ၢ်ပုၤသုန်တဖၣ်လၢကသုစိၣ်ဒုးန့ၢ်ဟုန်လီၤအတၢ်သုတ်ဘၣ်တဖၣ်အံၤဆူဖိလံၤလၢခါဆူညါတစိၣ်ဘၣ်တစိၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။ ဒ်န့ၢ်အသိးအဝဲကတၢၢ်မ့ၢ်ပုၤတကၢၤလၢအမၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ဟံၣ်ပုၤယိၣ်ပုၤတံၤဖဲတံၤမၤလၢဟံၣ်ပုၤယိၣ်ပုၤတံၤတရုၣ်အဂီၢ်ဒုးထီၣ်ဒုးတံၤဖဲတံၤမၤလၢအဝဲမၤဝဲတဖၣ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ထဲလဲၣ်လီၤတံၤထဲလဲၣ်လၢတံၤသုန်တံၤဖျးလဲၤတရံးသးတဝီၤတဝီၤအပုၤတခါအံၤတံၤလၢအဒိးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲဒ်အမ့ၢ်ဘုဟုမ့ၢ်ဂုၤတံၤခွဲတံၤသုန်တံၤအိၣ်တံၤအိၣ်လၢအကတဖၣ်မ့ၢ်ဂုၤန့ၢ်လီၤ။ ဟံၣ်ပုၤယိၣ်ပုၤတံၤမၤအခိၣ်တကၢၤအမုၢ်အခါန့ၢ်ဆီတလဲဝဲအဖိအလဲၤလၢတံၤကဲထီၣ်တံၤမၤအခိၣ်န့ၢ်လီၤ။

အဝဲယုထာဝဲဒ်အိၣ်ကတၢၢ်ဒုးလီၤဆူဖိအဆံးကတၢၢ်သုဝဲမုၢ်မုၢ်ဘၣ်တံၤခိတ်ကွၢ်ယုထာဝဲအဖိအကျိတကၢၤလၢဖဲတံၤမၤတံၤဆူဒုးဒုးကြးဝဲဘၣ်ဝဲကတၢၢ်လၢဟံၣ်ပုၤယိၣ်ပုၤကအိၣ်ကူအိၣ်လၢအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။ ဒ်သိးတံၤကဒုးအိၣ်ထီၣ်တံၤဟုန်ခိတ်ဟုန်န့ၢ်တံၤသုန်ညါတဖၣ်အံၤလၢကအိၣ်ဒုးအခိၣ်ညီတုၤလီၤထီၣ်ဘးဒုးကမ့ၢ်တံၤလၢအဂ့ၢ်ဒုၣ်ဝဲနီၢ်နီၢ်အဂီၢ်န့ၢ်တံၤမၤအခိၣ်တကၢၤအံၤကတၢၢ်သုဝဲမုၢ်မုၢ်ကတၢၢ်လဲၤခိဖျိဝဲဒ်တံၤလုတ်လတ်အကျိအကျဲအသနုတဖၣ်အံၤဒ်သိးကအိၣ်ဒုးတံၤယုးယိၣ်ဟ်ကဲဒုးမ့ၢ်ပုၤတကၢၤအိၣ်ဒုးအလုၢ်အပုၤဒုးအါန့ၢ်အန့ၢ်အဝဲကတၢၢ်ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကိတ်ဒုးဂုၤတံၤဘၣ်လၢနီၢ်ခိတ်တံၤလုတ်လတ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။ ခိဖျိလၢတံၤဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယိၣ်တချးဒုးလၢတံၤဝဲဒ်ဒုးသံၣ်စးထီၣ်ဒ်ပစံးတံၤအသိးတံၤဖဲအိၣ်မၤအိၣ်စးထီၣ်သးအခိၣ်ထံးပတီၢ်အံၤန့ၢ်တံၤဖဲတံၤမၤအခိၣ်ကကွဲဝဲကွဲကလၢန့ၢ်ဝဲဟံၣ်ဖိယိၣ်တရုၣ်ဘၣ်တရုၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။

Learning and Transferring of knowledge about Rotational Farming and natural resource management

Learning and transfer in daily life

Every stage of the process of carrying out rotational farming and the management of natural resources; soil, water, forest, and wildlife, begins from the celebration of the New Year and continues until the rice harvest is completed. The transfer of knowledge within this process may seem to be 'hidden', as those who are the recipients of the knowledge, the younger generation, are often unaware that anything is happening. Yet very good results are obtained because the method has been attuned and refined continually, little by little, over a very long time. It is most appropriate for the natural learning process of humans, putting it among the best of all educational methods, as it allows knowledge to seep slowly, but deeply, into the mind.

Learning by observing and doing with the parents

A village leader, is one person who underwent transfer of knowledge only through the experiences of daily life. This is because he was brought up before there was any transfer of knowledge in a formal school system, as there is today. The day after the rituals were over, parents and the other adults would go to look for a place to clear a field. They told kids this intentionally so that kids would know they were going to see an example of something that they do. Parents have an intention for kids to learn and a 'learning target', but parents simply say 'go with father', 'go to learn', 'go to see how the people go together to look for a place to clear a field'. Kids go with them without much awareness of what is happening. All they know is that they are going to look for a place to clear a field. When parents and kids arrive at the place, parents get a stick and push it into the ground, and kids stand by and watch what parents do. Before parents do the divining ritual, parents dig some earth out from under a tree, then parents drive out the spirit-owner, which goes elsewhere. Then they pray, 'I will make a field here, I will make a garden here. If the spirit of the land and spirit of the water are here, my eyes look but cannot see the spirits. I ask the spirits to go away and leave this place.' Kids watch everything parents do, and when kids watch, kids remember. Afterwards, when kids are old enough to work, kids' parents will make opportunities for them to do something, but at first kids make mistakes, especially with the prayers, which are difficult for kids to remember. First, father says the prayer for kids, then kids do it themselves. After many years kids are able to say the prayer by themselves, even if the details of the content are not all the same; the prayer may be shorter or longer, but kids get most of the important things, and they remember that by that time kids were about 20 years old.

Non-verbal 'learning by doing' with others

Belief is very often involved when putting the body of knowledge into practice to perform rituals. These acts must be performed with respect, care and calm, and if not the ritual will not be sacred or effective, and the aim of the ritual will not be accomplished. For that reason,

when carrying out the ritual, teaching with words or explaining by describing is believed to be 'taboo'. The mother and father and the adults who are present as the people carrying out the transfer of knowledge are not permitted teach through words. At the same time, it is also forbidden for the children who are receiving the transfer of knowledge to ask questions. This method increases the dimension of sacredness by giving the recipients of the transfer a sense of reverence, leading them to have an awareness that the body of knowledge should be transferred meticulously and in the correct manner.

Transfer of knowledge through ritual practice

In the process of carrying out rotational farming, each stage and each season is accompanied by rituals, starting from the celebration of the New Year with the tying of white thread on the wrist, calling back the spirits, and the ritual of pouring the first of the rice wine. When selecting a place to clear a field, the ritual of divining the place to clear the field is carried out. When clearing the field the ritual of beginning to clear the field and the ritual of calling back the spirits of the work leader of the family is performed. When the field is burnt, the ritual of calling the wind and the ritual of marking the field is carried out. When they 'strike' the field and sowed the rice, they carry out the ritual of striking the field. When they weed the field, they perform the ritual of cutting the neck of the weeds. At the beginning of August, they have the ritual of feeding the field, and about a week before harvesting the rice, they have the custom of eating roasted unripe rice, telling folktales and eating the first rice. In the season of harvesting the rice, the ritual of calling back the spirits of the work leader performed. When they thresh the rice, the ritual of tying the wrist and calling back the spirits is carried out when starting to thresh the rice, and the ritual of whittling down the rice seeds is carried out. When the threshing is completed and before carrying the rice back to the house, a ritual to drive evil spirits from the granary, a ritual to call the bird of the rice spirit back to heaven, and the ritual of feeding the rice to make it last longer are performed. After all the rice has been carried back to the house, it is the end of the field season, and they perform the ritual of calling back all the spirits into the field and the ritual of the bottom of the threshing yard. The transfer of knowledge through the various rituals is one that achieves good interest, attention and retention from the recipients of the transfer, children and youth, who often like to participate in rituals such as these as there is a lot of festive food and celebration, especially meat, which they do not get to eat very often. While participating in festivals they practise the prayers and actions and little by little become more proficient, which in the end results in a deep transfer of the knowledge contained in the various rituals.

Transfer of knowledge through acting as work leader of the family

Transfer of knowledge through taking the part of the work leader of the family is carried out by setting up a person of the younger generation for transfer of various kinds of knowledge concerned with the process of carrying out rotational farming. The work leader is chosen for her/his important characteristics for transfer, and should be a person of working age and can be either a daughter or a son who is in good physical and mental health, who has sufficient potential for receiving and learning the various kinds of knowledge, and who will be able to pass on that

သၢရၢ်စီမံၤလၢအိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်ဖဲကွဲးတုးသဝီ, ဝီၣ်ရၢၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်, နူပုၤ ယၢ် ကီၢ် ရၢၣ် အပူၤ ဖဲ လၢ ယူၤလဲ ၁၉ သီ ၁၉၇၃နံၣ်န့ၣ်လီၤ. သၢရၢ်စီမံၤလၢအိၣ်ထီၣ်ဘၣ်လၢအသဝီဒီးမၤလိဘၣ်တၢ်ဆူဝုၤပုၤတဆီဘၣ်တဆီတုၤလီၤလၢ ၈တီၤ ဖျီဝဲတစုဒီးလၢဝဲတဂုၤကလၢတဘၣ်အပူၤဖဲအဝဲထီၣ် ၉တီၤဖဲနံၣ်တဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ်အဝဲဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲဗဲၣ်ခွဲတၢ်ဆါအယီၤအဝဲဘၣ်ဟးထီၣ်ကွဲးကွဲးန့ၣ်ဘၣ်တီၤန့ၣ်လီၤ. တကတီၢ်ယီၤစးထီၣ်ဖဲန့ၣ်လၢတၢ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ဖဲသဝီဖိ, မုၤဖိသကိးဖိဒီးပုၤတတသ့ၣ်တဖၣ်အယီၤမ့ၢ်တုၢ်ဘၣ်ဗဲၣ်ခွဲတၢ်ဆါလၢထီၣ်ကွဲးတုၤလၢဘၣ် ဘၣ်ဆၢၣ်အဝဲဒီးထီၣ်သိၣ်လိကတၢ်လၢအသုသဝီဒ်ဝဲအပူၤစးထီၣ်ဖဲ ၁၉၉၆နံၣ်တုၤလၢမ့ၢ်ဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

သၢရၢ်စီမံၤလၢအိၣ်ထီၣ်လိတၢ်လဲၤခိဖျီ ၁၅န့ၣ်အတီၢ်ပုၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢအပူၤတတအပူၤ, စၢသ့ၣ်သီလၢအဟဲကုၤမၤစၢကတၢ်ကတီၢ်ဒီးအိၣ်တဖၣ်ဒီးဒီးသိးတၢ်ကသ့ၣ်ညါဘၣ် တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်အိၣ်သးလၢအဝဲသ့ၣ်အသုသဝီလၢအမ့ၢ်ဝီၢ်ရၢၣ်ကတီၢ်ချာတကယၤအတၢ်အိၣ်သးဒီးအဝဲအတၢ်ထီၣ်တၢ်ဟံးသးလၢတၢ်ကီၢ်ခါကွဲးသရၢ်နံၤပုၤတၢ်မၤလိဘၣ်ဝဲအံၤအဂီၢ်ပယုပပိထီၣ်လိၣ်သမံၤမိးအံၤဖဲအဝဲဟဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်ခါကွဲးသရၢ်နံၤပုၤတၢ်မၤလိအကတီၢ် ဖဲဝီၢ်ရၢၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်, ကစၢၢ်ဖိသဝီန့ၣ်လီၤ.

သံကွၢ်- ဝံသးစူၤတဲဘၣ်ယၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်အိၣ်သးလၢအသုသဝီအပူၤတစးမိၣ်.

စံးဆၢ- ယမ့ၢ်ဘၣ်ကွၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်အိၣ်သးလၢအသုသဝီအပူၤမ့ၢ်ထီၣ်သကြိလၢအပူၤကွဲးဒီးခဲအံၤဒုလဲထီၣ်လဲၤထီၣ်တၢ်ဖးအါလဲ. လၢအပူၤကွဲးဖိဒီးဖိသ့ၣ်လၢတအိၣ်ဘၣ်ကွဲး, အိၣ်ကွဲးတဖၣ်, မိၢ်ပၢ်ချာတနံၤ, မိၢ်သးပုၤပၢ်သးပုၤတဖၣ် ကွဲးတသ့ဖးတသ့ဒီးတၢ်ထီၣ်တလီၤပလိၣ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အပူၤတဖၣ်မ့ၢ်ဆါတနံၤအံၤယထီၣ်ဘၣ်လဲၤလၢဆဲးလီၤစူၤလီၤဝဲဒ်လဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တဖၣ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ခဲစီၤဒုခါဆၢကတီၢ်အသိးဒုဖိသဝီဖိဒီးသ့ၣ်စၢသးဘိၣ်တဖၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဆူပုၤဝုၤပုၤအါဒီးတနီၤတၢ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါတဖၣ်အါထီၣ်လဲၤလၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကွီၤအကျဲလဲန့ၣ်လီၤ.

သံကွၢ်- ဒ်နကဲသရၢ်တဂၤအသိးလၢနုၤသဝီအပူၤနဟံးတၢ်ဒီးမုၤဒါမနုၤတဖၣ်လဲၣ်.

စံးဆၢ- တၢ်ကတီၢ်ဒီးအိၣ်ဝဲဒုသဝီအဂီၢ်အဘါအိၣ်လၢအသဝီပူၤအသိးဖဲ ၁၉၉၆နံၣ်ယဟးထီၣ်ကွဲးဒီးယန့ၣ်လီၤသိၣ်လိကတၢ်လၢကတီၢ်လၢကွဲးလီၤလၢမ့ၢ်ဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲယသိၣ်လိကတၢ်ကတီၢ်ကွဲးခိၣ်, ကွဲးသရၢ်, ကွဲးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘိၣ်ထီၣ်, ကွဲးကမံးတံၢ်ဒီးသဝီသးပုၤန့ၣ်ယဟံးတၢ်ယဲမုၤဒါတကယီၤခိဖျီပုၤလၢအဂၤတအိၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ယသိၣ်လိတၢ်နံၣ်တဖၣ်အါထီၣ်ဒီးယထီၣ်ဘၣ်လၢပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤတဖၣ်နၢ်ပၢ်ယၤဆိၣ်ထွဲမၤစၢအါထီၣ်ယၤလၢတံၢ်ဖဲတၢ်မၤတကယၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်တမ့ၢ်ဒီးတၢ်လၢတၢ်ပုၤဘၣ်.

သံကွၢ်- ဖဲနစးထီၣ်သိၣ်လိတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢလဲၣ်.

စံးဆၢ- ဖဲယစးထီၣ်သိၣ်လိတၢ်သီသီလၢ ၃နံၣ်အတီၢ်ပုၤတၢ်ဘူးတၢ်လဲနီတမံးမးယတဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဘၣ်. တဘၣ်ဝဲလၢကွဲးဖိမိၢ်ပၢ်, ကွဲးကမံးတံၢ်တဖၣ်ကဟ့ၣ်မၤစၢယၤတဂုၤ. ယဲယကဲကွဲးသရၢ်တဘျီတခိၣ် ယဟ့ၣ်သးလၢယကအိၣ်အိၣ်အိၣ်ဒီးဘၣ်ဆၢၣ်ကွဲးကမံးတံၢ်ဒီးကွဲးဖိမိၢ်ပၢ်တဖၣ်တဘျီတခိၣ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်ဝဲလၢအနီၢ်ကစၢၢ်မးတအိၣ်ဘၣ်. ထဲဒ်ဘၣ်ဂဲၤပျါဂဲၤဆးဝဲန့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢလဲလဲလၢအဂီၢ်လဲလီၤ. ယမၤတၢ်ယတဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲန့ၣ်သကုယသးတဟးဂီၤဘၣ်. ယဆဲးမၤတၢ်တဆီဘၣ်တဆီတုၤလီၤလၢယဒီးန့ၣ်ဘၣ်တနံၣ်န့ၣ်စုပယီ (၇၀၀) ကွဲး, မၤကဒီးတနံၣ် (၁၀၀၀)ကွဲးဒီးတဆီဘၣ်တဆီခိဖျီတၢ်တုၤနးတုၤဖျိဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးအဖိခိၣ်လၢတၢ်တကွၢ်မဲၣ်ကွဲးစုဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျီကွဲးဖိဖိဖိတဖၣ်အံၤမၤစၢယၤလၢယတၢ်သိၣ်လိတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အပူၤ, ဒီးကဲထီၣ်တၢ်ဂီၢ်တၢ်ဘါဆူကွဲးဖိမုၢ်ခါတဖၣ်အဂီၢ်တၢ်လိၣ်တၢ်လဲၤအယီၤပလိၣ်ဘၣ်စုၢ်ကိးအိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢခဲတဆီဘၣ်တဆီတၢ်မၤစၢတဖၣ်အါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်ဝဲတုၤလီၤလၢမ့ၢ်ဆါတနံၤအံၤလၢကညီကီၢ်စဲၣ်တၢ်တိၤစၢမၤစၢကရူၢ်အတၢ်မၤစၢဆိၣ်ထွဲကွဲးသရၢ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲဒီးကွဲးဖိမိၢ်ပၢ်တၢ်လိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်လၢအပူၤကွဲးနံၣ်တဖၣ်ဒုကွဲးဖိတဖၣ်ကဘၣ်ပုၤဒ်ဝဲကွဲးဖိမိၢ်ပၢ်သ့တၢ်စွဲခဲလၢလၢအကစၢၢ်န့ၣ်လီၤ.

သံကွၢ်- ခဲအံၤကွဲးသရၢ်လၢနုၤတတအပူၤတဖၣ်ဒိတနံၣ်တၢ်သိၣ်လိအပူၤတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢအိၣ်ဒီးအံၤထွဲကွၢ်ထွဲကီၢ်အိၣ်လဲၣ်.

စံးဆၢ- မ့ၢ်မ့ၢ်လၢပပုၤတတပုၤဒုကွဲးဖိ, ကွဲးဖိမိၢ်ပၢ်, ကွဲးကမံးတံၢ်ဒီးကွဲးသရၢ်တဖၣ်ထဲးဂီၢ်ထဲးဘါဒ်သိးသိးလီၤ. တၢ်မၤစၢလီၤဆိဒုတအိၣ်ဘၣ်. အိၣ်ဒ်လိလၢမၤသကိးအိၣ်သကိး, ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ခါဒုးအိၣ်ဒုးအိၣ်လိၣ်သးဒီးဖဲလီၤဟီၤလီၤဖျၢၣ်အခါမၤစၢလိၣ်သးကဲကဲဒ်သိးပမိၢ်ပၢ်ဖဲလၢပူၤမၤတၢ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢကွဲးသရၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢတဖၣ်ဒုပဒီးန့ၣ်ဘၣ်အိၣ်ခိဖျီလၢကညီကီၢ်စဲၣ်တၢ်တိၤစၢမၤစၢကရူၢ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သံကွၢ်- လၢနတၢ်ဖဲတၢ်မၤ ၁၅နံၣ်အတီၢ်ပုၤနထီၣ်ဘၣ်လၢနကွဲးဒီးပုၤတတန့ၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အိၣ်ထီၣ်ဒ်လဲၣ်.

စံးဆၢ- ပမ့ၢ်ထီၣ်သကြိလၢအပူၤကွဲးဒုတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်စူၤဝဲဒ်ဒ်မးဘၣ်ဆၢၣ်ခဲအံၤဒုတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အါထီၣ်

ဝဲခိဖျီကွဲးဖိမိၢ်ပၢ်မ့ၢ်ဂုၤ, ကွဲးဖိမ့ၢ်ဂုၤဒီးပုၤတတသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ယထီၣ်ဘၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်လုၢ်ဟံၣ်ပုၤကွၢ်သရၢ်လၢအန့ၣ်အိၣ်တဖၣ်ဒီးသ့သ့ၣ်ညါလီၤတၢ်ကွၢ်ဝဲတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အလုၢ်အပူၤအယီၤထီၣ်ဘၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်စုၢ်ကိးတၢ်ဟံၣ်ဖျိမၤသကိးတၢ်စုၢ်ကိးအါထီၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်တဖဲလၢကိးဒီးဘၣ်.

သံကွၢ်- နုၤသဝီအကွဲးဒီးပယီပဒိၣ်ကွဲးအတၢ်ဘူးဝဲလိၣ်အသးအိၣ်တမံၤမံၤခါ. အိၣ်ဒ်လဲၣ်.

စံးဆၢ- တၢ်ဘူးဝဲဒ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ဒုတအိၣ်ဘၣ်. အိၣ်ဒ်လိအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တချုးဖဲကွဲးထီၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ဆူလီၤလဲၣ်ဒီးစံးဝဲလဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ(တပူၤတသ့) တပူၤတန့ၣ်ဘၣ်အယီၤပဝဲသ့ၣ်ပဘၣ်ပုၤလဲလၢလီၤ. ခိဖျီလၢယကွဲးအံၤအိၣ်ထဲလ့ၢ်တီၤအယီၤပပုၤကွဲးဖိလၢမ့ၢ်ဖျိထီၣ်ကွဲးဒီးမ့ၢ်ဆဲၣ်ဒီးလဲၤထီၣ်ဝဲဆူပယီပဒိၣ်ကွဲးန့ၣ်မၤစၢပုၤတခါလၢဖျိကွဲးလိၣ်အုၣ်သးဒ်သိးကွဲးဖိတဖၣ်ဆဲးထီၣ်ကွဲးဆူပယီပဒိၣ်အကွဲးကန့ၣ်ကသ့ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သံကွၢ်- လၢနုၤသဝီအပူၤဘၣ်မနုၤယီၤနတမၤအါထီၣ်ကွဲးအတီၢ်တနံၣ်ဒီးတနံၣ်လဲၣ်.

စံးဆၢ- ခိဖျီတၢ်အိၣ်သးတကၢ်တကူၤထီၣ်ဘိၣ်ဘၣ်. သဝီတဖျၢၣ်ဒီးတဖျၢၣ်စီမံၤလိၣ်သးဖးယံးဖးယံးဒီးသဝီဖိအဂီၢ်အဘါတဖၣ်တလၢတပုၤအယီၤပတမၤအါအိၣ်ဒီးဘၣ်. ထဲဒ်တနံၣ်ဒီးတနံၣ်န့ၣ်မးပကဘၣ်ဂဲၤပျါအိၣ်သ့ပုၤကတၢ်လီၤ.

သံကွၢ်- လၢနုၤသဝီကွဲးအပူၤနကိးန့ၣ်ပယီပဒိၣ်သရၢ်အိၣ်စုၢ်ခါ.

စံးဆၢ- တအိၣ်ဘၣ်.လၢပဒုသဝီအပူၤသဝီဖိဒီးသ့ၣ်ကုသးပုၤတဖၣ်ဟီၤလီၤအသးလၢ လၢပကကိးန့ၣ်ပဒိၣ်သရၢ်အဂီၢ်ပကမၤဒုလၢပကစၢၢ်ကကဲဘျုးဒိၣ်န့ၣ်ဒီးပကိးအဝဲသ့ၣ်လီၤ.

သံကွၢ်- နစံးလၢနကမၤလၢနကစၢၢ်ဒ်ဝဲအဂုၤကတၢ်, မ့ၢ်နကွဲးသရၢ်လၢအကီၢ်အစီၤဒ်သိးပယီပဒိၣ်အသရၢ်အိၣ်စုၢ်ခါ.

စံးဆၢ- အိၣ်ခဲဂၤလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ခဲဂၤဖျိထီၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဒ်ကရဲၣ်ဒီးဖျိကွဲးအပတီၢ်ထီၣ်ဂုၤမး. အဝဲသ့ၣ်ခဲဂၤတဘျီဖဲတီၤဖိသ့ၣ်အခါဖျိထီၣ်လၢယစုပုၤဒီးခဲအံၤယသးမုၢ်သးခုလၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲကွၢ်ဖျိမၤသကိးကွၢ်တၢ်ဒီးယၤန့ၣ်လီၤ.

သံကွၢ်- နုၤတဂၤနတၢ်ထီၣ်တၢ်ဟံးသးအပူၤနကုးအိၣ်ထီၣ်နဲတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢအပတီၢ်ထီၣ်ထီၣ်အဂီၢ်နတၢ်ပညိၣ်အိၣ်လၢနပုၤတတအပူၤစုၢ်ခါ.

စံးဆၢ- မ့ၢ်သ့မ့ၢ်ဘၣ်ဒုပအဲၣ်ဒီးဒုးဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ထီၣ်ခါခါ. မ့ၢ်ဆါတနံၤအံၤပဝဲပပုၤတတပုၤမိၢ်ပၢ်ဒီးကွဲးဖိတဖၣ်တဖၣ်အါဒ်တၢ်တကွၢ်ဖျိထီၣ်ထဲတီၤဖုၣ်ဒီးတီၤခါၣ်သးအပတီၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဖျိထီၣ်ဝဲတီၤခါၣ်သးဝဲတစုန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တနီၤခိဖျီကွဲးစုအိၣ်ဒီးထီၣ်ကဒါကွၢ်ဆူပုၤပုၤဒီးမၤလိဘၣ်တၢ်အါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ပုၤလၢကွဲးစုတအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ယဟံၣ်လီၤယသးလၢယကယုကွဲးလၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

သံကွၢ်- ကွဲးဖိလၢအဖျိထီၣ်ဒီးလဲၤအိၣ်ကွဲးန့ၣ်တကလုၢ်နထီၣ်ဘၣ်လၢအဟဲကွၢ်အိၣ်စုၢ်ခါ.

စံးဆၢ- လၢယတၢ်သိၣ်လိ ၁၅ နံၣ်အတီၢ်ပုၤနုၤသဝီထီၣ်ဘၣ်လၢအဟဲကွၢ်ဒီးအလီၤမၤတခါအါလီၤ. မ့ၢ်ဟဲကွၢ်

အိပ်ခင်းလှည့်ကူးဟေးအိပ်သကဲ့သို့ပင်ပန်းလှပေလိမ့်။ ဒီဖိုလာ ပျားသွန်တဖန်အံ့မှီဖိုထိုင်ဒီးယနဟူလာအာပသွန်တဖန် အလီအလေးဒီးအတံးတံးမာအိပ်ဝဲကိးဂဗုဇ်န့ၣ် လီၤ။ တနီၤနီၤဒီးသုလီၤအသးလၢပဒိၣ်တံးတံးမာတဖန် န့ၣ်အိပ်စိုကိးဝဲလီၤ။

သံကွာ်- ကွီဖိုလာကွီၣ်စုတအိၣ်မိၣ်ပာ်ဆုတန့ၣ်တဖန်ပျား တတရဲၣ်ကွဲၣ်န့ၣ်အဂီၢ်လၢကွဲၣ်လဲၣ်။

စံးဆာ- အဝဲသွန်တဖန်တနီၤသးမ့ၢ်အိၣ်နီၢ်ကီၢ်လၢကမၤ လီၤအါထီၣ်ဒီးတံးဒုပဲသရၣ်တဖန်ပဟံးမုၢ်ဒီးပကွာ် ရဲၣ်ကွဲၣ်န့ၣ် ပကီၢ်ဆၣ်ကူၣ်သုဆဲးလၢဝဲကွီၣ်ခိၣ်ဝံပဆု အီၤတံးလီၤလၢအကြးဝဲဘၣ်ဝဲဒ်သိးကမၤလီၤဘၣ်တံးအ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

သံကွာ်- လၢနတၢ်သိၣ်လိတၢ်လဲၤဒီဖိုလာအပူၤနထံၣ်ဘၣ် လၢတၢ်အလိၣ်ခိၣ်ကတၢ်လၢနပူၤတတအပူၤန့ၣ်မ့ၢ်မန့ၣ် သွန်တဖန်လဲၣ်။

စံးဆာ- လၢယတၢ်သိၣ်လိတၢ်လဲၤဒီဖိုလာယပူၤတတတ ဖန်အပူၤတၢ်အလိၣ်ခိၣ်ကတၢ်တဖန်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ယူတၢ် ဖိး, တံတိၤစၢမၤလိၣ်သးကဲကဲ, တံဖိးသကိးမၤ သကိးကအါထီၣ်, တၢ်နၢ်ပာ်လိၣ်သး, ပျာတတဖိကိးဂ ဃးကအိၣ်ဒီးတံးထဲးဂံထဲးဘါလၢတၢ်ဂုထီၣ်ပသိထီၣ် အဂီၢ်န့ၣ်လိၣ်ဝဲဒ်သ့ပာ်ပုၤန့ၣ်လီၤ။

သံကွာ်- တၢ်လၢနဘၣ်ကွာ်ဆၣ်မိၣ်အီၤဒီးတၢ်လၢအတၢ် တၢ်ဒီးနၢလၢနပူၤတတအပူၤန့ၣ်မ့ၢ်မန့ၣ်သွန်တဖန်လဲၣ်။

စံးဆာ- တၢ်လၢအတၢ်တၢ်ဒီးပပူၤတတအပူၤအိၣ်ကတၢ် တၢ်ဒုဖိသမိတဖန်တဖန်ဖိၣ်မၤသကိးတၢ်လၢပူၤတတ အပူၤအါအါဘၣ်, တယူတဖိးဘၣ်ဒီးအါဒ်တၢ်တကွာ် ထီၣ်ဆူဂူၣ်ဒီးမ့ၢ်ဝဲပျားသွန်တဖန်လၢအယူအနီၢ်ကစၢ်အ ဘျူးန့ၣ်လီၤ။

သံကွာ်- ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ကီၢ်ခါကွီၣ်သရၣ်န့ၣ်ဖုၣ်တၢ်မၤလီၤ လၢနတၢ်ထီၣ်အိၣ်ဘျီဝဲအံ့နထံၣ်လဲၣ်။

စံးဆာ- ဘၣ်ယးတၢ်တၢ်ကီၢ်ခါကွီၣ်သရၣ်န့ၣ်ဖုၣ်တၢ်မၤလီၤ အံ့ယထံၣ်လၢအဂုၤဝဲဒ်မးလီၤ။ ဘၣ်မန့ၣ်အယီၤလဲၣ်န့ၣ် ဒ်သိးပတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖန်အိၣ်ဘၣ်ဆၣ်တလၢတပျးဒ် သိးပကမၤတၢ်လၢခါဆူညါအဂီၢ်ဒီးဘၣ်, မ့မ့ၢ်လၢအပူၤ ကွံၣ်န့ၣ်တမ့ၢ်ထဲယဘၣ်သရၣ်လၢအဂီၢ်ဒီးပပူၤတတလၢအ ဂုတဖန်ယထံၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါလၢ မၤဒ်တၢ်ဒ်သိးတၢ်သ့ အိၣ်ဒီးအီၤန့ၣ်လီၤ။

သံကွာ်- လၢအပူၤကွံၣ်န့ၣ်ထီၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလီၤအံ့တဘျီ ဘျီလဲၣ်ခါ။

စံးဆာ- မ့ၢ်ယထီၣ်ဘၣ်ခံဘျီယုၣ်ဒီးဘျီဝဲအံ့လီၤ။ ဘၣ် ဆၣ်တၢ်သိၣ်လိခံဘျီအံ့တဘျီဒီးတဘျီတၢ်သိၣ်လိခိၣ်တိ တဖန်တဒ်သိးလိၣ်အသးဘၣ်။

သံကွာ်- ခါဆူညါနကထီၣ်ဒီးခါ။

စံးဆာ- ယဟံးလီၤယသးလၢတၢ်ကီၢ်ခါတၢ်မၤလီၤဒ်သိး အံ့မ့ၢ်အိၣ်ယကမၤချးယသးသပျာ်ကတၢ်ဒီးယကမၤ လီၤထီၣ်အီၤလီၤ။

သံကွာ်- တၢ်သိၣ်လိခိၣ်တိလၢနမၤလီၤဘၣ်အီၤတဖန်နဆိ ကမိၣ်နသုအီၤကသုလၢကွဲၣ်ပျးဘိလဲၣ်။

စံးဆာ- တတဘိဒုကမ့ၢ်ဝဲလၢပနီၢ်ကစၢ်အဂီၢ်ဝဲပသိၣ် လိတၢ်လၢတီးဒီးပူၤအဆၢကတီၢ်, ခံတဘိဒုဖဲယကွီၣ်ပူၤ

Interview with Th'ra Saw Mu Lah

Th'ra Saw Mu Lah was born on July 19th, 1973 in Klet Tu village, Won Ray township, Doplaya district. Th'ra Saw Mu Lah grew up and went to school in his village until he reached the 8th standard. Because the school in his village only went up until the 8th standard, he left and went to town to continue his education. Unfortunately, during the middle of his 9th standard year he contracted an eye disease which made it unable for him to continue his studies. Because of this, he left school in the middle of the year and returned to his village. At the time Th'ra Saw Mu Lah returned home, there was a desperate need for teachers in his village and so, despite his eye disease, he became a teacher to support his community. That was in 1996, and Th'ra Saw Mu Lah has been working as a teacher in his village since then.

Phru Pwgo met with Th'ra Saw Mu Lah during the time he attended the Summer Vacation Training (SVT) at K'ser Poe village. Phru Pwgo interviewed him about his 15 years of teaching experience in the K'ser Kler community; his former students who have returned to work together with him in the community; the local education situation; and his perspective on Summer Vacation Training.

Q- Please tell me briefly about the current education situation in your K'ser Kler community?

A- Comparing the previous situation of education with what is happening now, things have improved. If we consider the children who did not attend school in the past; some were too lazy to go to school, some wanted to go to school but their parents couldn't support them; and also some parents who couldn't read and write, were not able to be involved directly in supporting and encouraging their children through the education program. But now, these kinds of issues are improving. The education system is developing and growing with the community and now most of the children have been to town to continue their learning and further their education. Also many more children now know what education is about.

Q- What kinds of extra responsibilities did you take on as a teacher in your community?

A- There is a proverb which goes, "The energy comes from the village." The meaning is that the village energy must come from the villagers first. That's why I have been teaching since 1996. When I began teaching in the village, there were nobody to take responsibility for planning and developing education in our community. So, I took on the responsibilities of being school head master, forming the school committee, constructing the school building and being the head villager. At first nobody was working with me, but over time, people began to join with me and provide their help to support education in the community. But things are still not perfect.

Q- How much support did you get when you started teaching?

A- When I started teaching, for the first three years I got nothing. It was very difficult for the villagers and the parents to support me. Even for themselves, they were struggling full time just to survive. They were very busy and they couldn't find time to participate in their children's education. For example, sometimes I had rice to eat, but for them there was no rice to eat. So, I feel that it was very difficult for them to support me. However, I didn't feel sad even though I got nothing.

I'm satisfied with volunteering myself and working for the community and I enjoy it too. I'd been working step by step as a teacher, then the first time that I received a salary, it was 700 Burmese Kyat for the whole year.

And then another year, I received 1000 Kyat. In my teaching, I work for the education, not for the money, but a little money is helpful in supporting my basic needs and supporting the students too. The situation has improved step by step and now we have teacher support and school materials provided by KSEAG (Karen State Education Assistance Group). Before that, teachers and students had to rely on themselves to meet basic needs.

Q- Nowadays, how does the community support its teachers?

A- Nowadays, parents, the school committee and the students all participate in education. We have used the same traditions of community support that our elders showed to us to support education. We work together; provide help to our neighbour and share the work between us. There is no help from others besides the KSEAG support.

Q- What changes can you see in the relationship between the community and the school over your 15 years of teaching?

A- As I have mentioned before things have improved a lot already if we compare them with what we had in the past. Now, I can see many of the students and their parents are able to concentrate and give respect to their leaders, or the teachers who lead them and they also understand more about the value of the education. In this process, they have also become more actively involved in participating in education. But, things are still not perfect yet.

Q- What is the relationship between your local community school and the SPDC (State Peace and Development Council) government school?

A- We don't really have much of a relationship between the schools. The big thing is that in the beginning of the school year, the SPDC distributes student notebooks and school materials and they force us to buy them. So, that is the extent of our relationship. For our students' further education, if our students finish the primary or secondary school here, we need to get the SPDC government school certificates for them to continue their education, so this is the reason we buy from them. In any case, they order us to buy from them.

Q- Why don't you develop your community school, year by year, to provide higher levels of education?

A- We do want to do this but it has been difficult in the current situation in which some communities are very far from the school and it is very difficult for us in terms of networking, transportation and the villagers and the parents also have no energy to support them. Even year by year all of us still need to struggle a lot to develop this.

Q- In your village do you invite the SPDC government teachers to come and teach?

A- Not at all. The villagers have made their own decision about this. Instead of inviting the SPDC government teachers to improve our community, we've decided that it will be much better if we make improvements for ourselves.

Q- You say you will do this by yourselves, but do you have teachers that are as qualified as the SPDC government teachers?

A- Yes, we have two graduates with degrees. These two used to be my students when they were at the primary level and now they have finished their studies and have come back to work with me, so I'm really happy and satisfied with my work.

Q- What is happening about further education for your community?

က.တကတကမတမာခံကတဖမတမာခံကကရ်မာဂုကိတိ
တဖကကတဟ်အသးလတဂ်လကဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲ
န့ၣ်လီၤ.အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်ဆါတံၣ်ဝဲ.အဝဲသ့ၣ်ကဟ်ဖျါ
ထီၣ်တဂ်မန့ၣ်လဲၣ်.ကတဝဲဘၣ်ယးတဂ်မန့ၣ်လဲၣ်.ဒီး
အဝဲသ့ၣ်ကတဝဲဒဲလဲၣ်အဂ်န့ၣ်လီၤ.
ခ.အဝဲသ့ၣ်ဆါတံၣ်တဖ်တဂ်လံၤလအလိၣ်လကသ့ဝဲ
လအတဂ်ကတိၤအဂီၢ်မာမန့ၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.အဒိ.တဂ်ဂီၤ
.တဖ်တဂ်လံၤဒီးအကတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဂ.မာလိၣ်တခီ,ကိတိတဖၣ်ကတိၤဟ်အတဂ်ဂ်ဖုၣ်လက
မၤစၢအိၤဝဲအဝဲသ့ၣ်တဖျါထီၣ်အတဂ်ဂ်အခါသ့လီၤ.အဝဲ
သ့ၣ်တလိၣ်ကွဲးတဂ်ဂ်တဂ်ကျိၤခဲလၢခဲဆ့ဘျးဘျးဘျး
ဘျးဘၣ်ကွဲးဒၣ်ထဲတဂ်ဂ်ခိၣ်သ့ၣ်.အဂ်ဖုၣ်ကိၣ်န့ၣ်လီၤ.
ယ.ကိတိဟ်ဖျါထီၣ်အတဂ်ကတိၤဆုတီးန့ၣ်လီၤ.

တဂ်ပညီၣ်-ကိတိကတိၤသးလကနီၤလီၤအတဂ်ကတိၤလက
အဂုတဖၣ်
တဂ်ဂီၤ-ကိတိတဖၣ်ကဘၣ်ကွဲးဒိကန့ၣ်ပုလအက
တိၤတဖၣ်အတဂ်ကတိၤ.တဂ်ဂီၤအံၤဟ်တဆကတိၤ
အါဝဲန့ၣ်လီၤ.

တဂ်ဟူးတဂ်ဂါအဝဲအံၤဂုတကွဲးလကန့ၣ်ဟ်ပနီၣ်န့ၣ်ကိတိ
အတဂ်ဆါကတိၤလကကတိၤတဂ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.တဘၣ်မာ
ဖုၣ်တလၢ.ထီတလၢဘၣ်.နမာမလကဂျါတခီနကဘၣ်ပ
လီၢ်နသးလကကိတိကိးဂါဒဲးကဘၣ်ကတိၤတဂ်န့ၣ်လီၤ.
ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်နကဘၣ်သးလကကိတိတဖၣ်ကဟ်ယၣ်တဂ်
ကွဲးနီၣ်.တဂ်ဂ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လကကိတိတဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲ
န့ၣ်လီၤ.

၉.၁တဂ်တဲဖျါထီၣ်ဒီးတဂ်တဲခိၣ်ဘၣ်က့ၤတဂ်ဂီၤ
က.ကတိၤယၣ်တဂ်ဂါလကအဘၣ်ထွဲဒီးတဂ်မလိခိၣ်တိလက
နသိၣ်လိအိၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.ဟ့ၣ်လီၤတဂ်ဂီၤတဘၣ်ဆုကိတိတ
ဂုစုၣ်တက့ၢ်.
ခ.ကိတိကတိၤသးလကကတိၤတဂ်အဂီၢ်-တလိၣ်ကွဲးတဂ်
နီတမံၤဘၣ်.
ဂ.ထဖျိၣ်တဂ်ဂီၤ.ကျဲၣ်ကျိအိၤဒီးဟ့ၣ်လီၤဆုကိတိတဂုစုၣ်
တက့ၢ်.
ယ.လကအကတိၤဒၣ်ဝဲန့ၣ်.ကိတိတဖၣ်ဂဲၤပုးအတဂ်ဂီၤန့ၣ်
လီၤ.ကိတိတဖၣ်ကဘၣ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါဝဲန့ၣ်လီၤ.

တဂ်ပညီၣ်-ကိတိတဖၣ်တဖျါထီၣ်တဂ်ဂါအဂီၢ်ဒီးထီၣ်ဘၣ်
က့ၤဝဲဒီးအဂ်
တဂ်ဂီၤ-ကိတိတဖၣ်ကဘၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်လီၤသးတဂ်ဒီးတ
ဂုန့ၣ်လီၤ.
တဂ်ကတိၤဒီးသး-ကတိၤယၣ်တဂ်ဂါလကကိတိတဂုစုၣ်
အဂီၢ်

၉.၉တဂ်တဲပုးသ့
က.ဟ့ၣ်ဆိကိတိတဖၣ်တဖျါထီၣ်တဂ်ဂါ.အဒိ.လကပုၤတဘျီန့ၣ်
ပုၤသးပုၤအိၣ်ဝဲတဂုန့ၣ်လီၤ.
ခ.ကိတိတဖၣ်ကတိၤဆဲးက့ၤဝဲတဖျါထီၣ်တဂ်ဂါန့ၣ်လီၤ.အ
ဒိ.အဝဲအဟ်တဖ်တဂ်တဂ်အိၣ်ဘၣ်ဆၣ်အိၣ်ဒီးအသၣ်မံ
ညီၤအဒုခံဆဲန့ၣ်လီၤ.

တဂ်ပညီၣ်-ကိတိတဖၣ်ကဘၣ်တဲဆဲးတဖျါထီၣ်တဂ်ဂါ
ဂုန့ၣ်လီၤ.
တဂ်ဂီၤ-တိတဂ်တဂ်ပိၣ်သကိး.

ဂ.ကိတိခံကတဂါဆဲးတဲတဖျါထီၣ်တဂ်ဂါန့ၣ်လီၤ.ဒီးလဲၣ်န့ၣ်
တဂါဘၣ်တဂါဆုညါကွဲးကွဲးန့ၣ်လီၤ.တိမာဒိၣ်တခီမၤ
လကဂျါသ့န့ၣ်လီၤ.

၉.၁၀တဂ်ကတိၤသတဂ်ကတိၤ
က.ကတိၤယၣ်တဂ်ဂါခိၣ်တိတဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.ဘၣ်သ့ၣ်
သ့ၣ်နဆဲးဒီးမကိတိတဂုစုၣ်ကွဲးတဂ်ဂါခိၣ်တိတဂါတ
ခါလကလံၤကွဲးအပုၤဒီးထၢန့ၣ်လီၤလကတလၢတဖျါအပုၤမု
တမာထၢတဖျါအပုၤန့ၣ်လီၤ.မကိတိယုထၢလံၤကုလၢ
အအိၣ်လကထၢပုၤန့ၣ်တက့ၢ်.
ခ.ဟ့ၣ်ကိတိတဂါဆါကတိၤစုၤမံးန့ၣ်လကဆိကမိၣ်တဂါအ
ဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.
ဂ.ကိတိကတိၤတဂါအတဂ်ဂါတဂါတမံးန့ၣ်.
ကိတိလကအပတိၤထီတဖၣ်တခီကတိၤတဂါခံမံးန့ၣ်သ့ဝဲန့ၣ်
လီၤ.

တဂ်ပညီၣ်-ကိတိကဒုးအိၣ်ထီၣ်တဂ်ကတိၤဖုၣ်ကိၣ်လကသ
တဂါကလံၤအတိၤပုၤလကအိၣ်ဒီးတဂ်ကတိၤသးဘၣ်န့ၣ်
လီၤ.
တဂ်ဂီၤ-တဂ်ဟူးတဂ်ဂါဝဲအံၤဂုလကကိတိခံကမုတမာသ
ဂါကမဲတဂါလကတိၤဝဲထီၣ်တဂါမလိအခါဒဲးဘၣ်န့ၣ်
လီၤ.
တဂ်ကတိၤဒီးသး-ကတိၤယၣ်တဂ်ဂါခိၣ်တိလကကိတိတဖၣ်
ကယုထၢဝဲအဂီၢ်.

Continued from Page 13

knowledge to the younger generation. Also, s/he should be a person who can improve the livelihood of the family as measured by the productivity of the rotational farming field, both in terms of rice and various other food crops. The work leader plays a very important role in the work in the rotational farming field; before beginning each stage of the work, s/he is the one who must begin the work first, from starting the work of clearing of the field right on to the starting of the harvest work. Each family gives very great importance to the person who is the work leader, because s/he will be the person who will determine the well-being and survival of the family, and at the same time is the person who holds and protects the body of knowledge, and will pass it on to the next generation. The work leader can rotate or change each year between the members of the family, and can go in order of the eldest to the younger children, or in a mixed order according to whichever person excels in doing the work for producing the crops in sufficiency for the consumption of the family. In order to create a transfer of knowledge that has increased meaning and importance, the person who is the subject of the transfer must pass through rituals which create in her or him an awareness of her/himself both as a person and as a sacred object, and make the process of transfer a sacred process. Because of that, before beginning to clear the field, which is the first stage in the rotational farming process, each family will carry out the ritual of tying white thread on the wrist and calling back the spirits of the work leader.

ကဘျးပၤဒအတိၤပိၣ်ထွဲ

ကိတိသရၣ်တဖၣ်ဒီးပပုၤတတါအပုၤကိတိသရၣ်လကန့ၣ်ဟဲ
ထီၣ်ဘၣ်တဂါမလိတဖၣ်ယန့ၣ်လကဖဲယက့ၤအဆါကတိၤ
ယဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤအိၣ်ကသ့ဝဲဂုၤန့ၣ်လီၤ.

သံက့ၢ်- တဂ်မန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်နမလိဘၣ်အိၣ်လကန့ၣ်ဟဲထီၣ်
တဂ်သိၣ်လိဘျီဝဲအံၤလဲၣ်.

စံးဆါ- ယထံၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါဘၣ်လကဖုၣ်သဝီထီၣ်တဖၣ်
ဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးတဂါအါ. ခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်တဂါလိၣ်ပုၤလကတ
မာမုၣ်နါဆါ. တဂ်သိၣ်လိအကိၣ်အကျဲ. မလိဘၣ်ထံၣ်
ကိၣ်သးဒီးတဂါအကတိၤအကတဖၣ်လကအကဲထီၣ်တဂါ
လိလကပဂီၢ်တဖၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ.

သံက့ၢ်- နဆဲးဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါကိတိလကဖဲကဝီပုၤ.က
ညီၣ်ကိၣ်ပုၤဒီးကိၣ်ချာသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လဲၣ်.

စံးဆါ- ပပုၤကိတိခဲလၢပပုၤအါလကမလိတဂါဆုၣ်
ဆုၣ်(ကညီၣ်န့ၣ်ကသ့ၣ်ညါလီၤအသးလကပုၤကညီၣ်)က
မၤသကိးတဂါထံၣ်လီၤကိၣ်ပုၤဒီးကသ့သ့ၣ်ညါက့ၤအ
လိၤအကျဲဒီးအနီၢ်ကစၢဒၣ်ဝဲအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၤလကအအိၣ်
ဖျိၣ်ထီၣ်ဝဲအလိၤန့ၣ်လီၤ.

သံက့ၢ်- တဂါလကနဆဲးဒီးစံးအါထီၣ်အိၣ်တမံးမံးခါ.

စံးဆါ- ကိတိသရၣ်မုၢ်ပုၤတဂါဆါသးဒီးမတဂါလကပုၤက
ညီၣ်ဒီးထီၣ်တဂါလိၣ်ဆဲအဂီၢ်. ပပုၤကလုၢ်ကထီၣ်ဖိအ
ဂီၢ်. ပုၤကိးဂါဒဲးတဂါဟ့ၣ်လီၤသး. တဂါဟ်သ့ၣ်ဟ်သးဒီး
တဂါတဂါဆါသးလကလုၢ်ဂီၢ်ခိၣ်ဖျိတဂါသိၣ်လိဂံၢ်ခိၣ်ထံး
အံၤလကသရၣ်ခဲလၢခါစးယဆါမုၢ်လကခိၣ်န့ၣ်မုၢ်ဂုၤ.
ပုၤသဝီမုၢ်ဂုၤ. ပုၤကိတိတဖၣ်မုၢ်ဂုၤ. ပုၤအိၣ်လကကိၣ်ချာတ
ဖၣ်မုၢ်ဂုၤယန့ၣ်လကသ့ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်သုတသါပုၤန့ၣ်ကွဲးကိ
တဂုၤ. မုၢ်တခီသုကသ့သ့ၣ်ညါဆါက့ၤကိတိသရၣ်တဖၣ်
အတဂ်ဟ့ၣ်လီၤအသးလကတဂါတဂါတဲတဂါယံးတဂါစုၤအဆါ
ကတိၤလိမိၣ်.

ဟံၣ်ယီတဂါတဂါဟ်တဂါကွဲးဝဲ. ဒုးဒိၣ်ထီၣ်ကိတိတဂါ
လံၤလံၤလကအလကအပုၤဒီးနီၢ်ခိၣ်နီၢ်သးအကံၢ်စီယီ ကိတိ
သရၣ်အံၤမုၢ်ဝဲပုၤလိၣ်ဘၣ်အိၣ်အဆိကတဂါလကပုၤကိးဂါဒဲး
ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲခိၣ်ထံးကူၣ်သုပိညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကိတိသရၣ်ခဲလၢသ့ၣ်သ့ၣ် တဂါလကပုၤကိးစးတဂါ. တဂါလက
ပမၤအိၣ်တဖၣ်န့ၣ်မုၢ်တအိၣ်ဒီးတဂါတဂါဆါသး. တဂါဟ့ၣ်
လီၤသးဒီးတဂါဆိၣ်လီၤပသးဘၣ်န့ၣ်ပမုၢ်ဖျိၣ်ဒၣ်လဲၣ်ပ
သးဒီးပနီၢ်ခိၣ်အခါဆုညါတဖျိၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်ယဆဲးဒီးဟ့ၣ်
ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

မိကိတိသရၣ်မုၢ်ဂုၤ. ခိၣ်န့ၣ်ဒီးပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါတဖၣ်မုၢ်ဂုၤ.
ကရုၤပုၤလကကူၣ်သုပိညါအတဂ်သၣ်ထီၣ်လကညီၣ်မဲ
လၢအဂီၢ်မုၢ်ဂုၤ. ပုၤကိတိလကအမလိလံၤဒီးသုးဘျးထီၣ်
အသးဆုပုၤကလုၢ်ဒီးပုၤတတါမၤအပုၤတဖၣ်မုၢ်ဂုၤဒီး
မိၢ်ဟ်လကအဆိၣ်ထွဲအဖိအလဲအခါဆုညါတဖၣ်မုၢ်ဂုၤက
အိၣ်ဒီးတဂါသ့ၣ်သုးတဂါသ့ၣ်မံးမုၢ် မန့ၣ်အိၣ်ကပုၤ
ဒုၣ်ပုၤဒါလကသုတဂါအိၣ်မုၢ်တဂါလဲခိၣ်ဖျိအပုၤထီၣ်ဘျီန့ၣ်မုၢ်
တဂါဆါဂုၤဆါဝါသုလကခံကတဂါန့ၣ်လီၤ.

Learning Different Activities Introduction

In the last two newsletters, we already provide a variety of different ways of students learning about some listening skills and writing skills. As we know, everyone learn by different ways of writing, listening and doing it. Now we would like to provide some speaking skills for teachers to get some teaching methods. We hope that it will be useful for them and their students. This time we will focus only speaking skill to improve students' speaking or learning. The speaking activities are provided below.

SPEAKING ACTIVITIES

This section has activities to improve students' speaking skills. Speaking, like writing, is a productive skill. In this section, we look at meaning-focused speaking activities, which require students to practice spoken language with real life-like outcomes.

No skill is taught in isolation. Except for repeating or reading aloud, speaking also involves (someone) listening and many activities involve students taking turns speaking and listening- a conversation. Similarly, writing tasks usually have someone reading.

9. Speaking Activities- from Controlled to Free

The earlier activities are more controlled, practicing only the target language and ideas, with only one correct outcome. The later activities are more free, with many possible successful outcomes.

9.1 Whispers

a. Put students in groups of 6-10. Each group stands in a line. Show the first member of each group the sentence.

b. The first group member whispers the sentence into the ear of the second group member.

c. The second group member whispers the message into the ear of the third group member.

Purpose: students communicate messages clearly
Practicalities: students work in groups
Preparation: prepare sentences for groups to communicate.

The message gets passed through the whole group.

d. When the last group member hears the message, they write it on the board. Is it the same as the original message?

So that students don't get bored, and they get more practice, you can have several sentences going through the group at the same time.

9.2 Interview and tell

a. As a class, brainstorm a list of questions students can ask each other. This works best, if you stick to one topic.

b. In pairs, students ask and answer the questions.

Purpose: students ask for, give rephrase information

Practicalities: students work as a class and in pairs.

c. Students explain their partner's answers to the class (or to a group)

9.3 Spoken Summary

Students quickly read a text on a topic they have Been studying, then give a brief summary.

Purpose: students summarize a text without written preparation.

Practicalities: This is best done with higher level students.

Preparation: prepare a text for students to summarize sentences

- students can summarize the same texts
- students can summarize different but related texts.
- texts can be in English, or students' first language.

With a large class, have students do this in group

9.4 Keep Talking

a. Give each group a picture.

b. In turn, students say a sentence describing the picture.

Purpose: students improve their spoken fluency

Practicalities: students work in groups of 3-8

Preparation: prepare one picture per group, related to a topic or structure students have been studying

c. One by one, students say more sentences about the picture until nobody can think of any more.

d. Groups swap pictures, and do the activity again.

9.5 3-2-1

a. Students prepare a 3 minute talk on a topic they have been studying. Give them a few minutes to make notes- they shouldn't write

it down word for word.

b. Students work in pairs. Partner A talk for three minutes while partner B listens. Then Partner B talks while Partner A listens.

c. Students change partners. This time they each give their talk for two minutes.

d. Students change Partners again, and each give their talk for one minute.

Purpose: students gradually summarize their talks

Practicalities: students need to work in pairs, and change partners. This can get noisy

You can change the length of time to suit the level of the class. With low level students, have them talk for 90 seconds- 60 seconds- 30 seconds or less. With more advanced students, have them talk for 4,3, and 2 minutes.

9.6 Speech with Mistakes

a. Students prepare a short speech (a few sentences for beginners, a minute or more for higher level students).

They should include some incorrect statement. This works best with a topic

Purpose: students prepare and deliver a speech, and practice active listening

Practicalities: students need to hear speaker.

students are currently studying.

b. The class listens. After the speech is over, the class lists the mistakes.

For large classes, do this in groups of 5-8.

9.7 Presentations

a. Individually or in pairs or groups, students prepare a presentation. They decide what they

Purpose: students prepare and deliver a formal presentation

Practicalities: The class needs to be able to watch and listen to each presentation. This may take quite a long time.

are going to present: what they will talk about, and how they will say it.

b. They decide what supporting resources they will use in their presentation:

- posters, pictures, or photographs
- charts and diagrams
- objects that are relevant to their talk

c. If necessary, students prepare notes to assist them in delivering their presentations. They should

not write out their entire presentations word for word.

d. Students deliver their presentations to the class.

This works best if you give students a strict time limit for their presentation – neither too short nor too long. Also, if you do it in groups, make sure every student speaks.

You might like to get the class to make notes of the key points of each student's presentation.

9.8 Describe and Match the Picture

- Prepare some pictures related to the topic you are teaching. Give a picture to each student.

Purpose: students improve their spoken fluency
Practicalities: students work in groups of 3-8
Preparation: prepare one picture per group, related to a topic or structure students have been studying

- Students prepare oral – not written – descriptions of their pictures.
- Collect the pictures mix them up and give one to each student.
- In turn, students describe their pictures. The student with the picture identifies it.

9.9 Chain Story

- Give the students the first sentence of a story, e.g. There was an old man who lived alone.

Purpose: students take turn to tell a part of story.
Practicalities: class discussion

- The first student gives the next sentence in the story, e.g. His family had all left him, but he had about twenty cats.
- The second student continues the story. Students take turns saying a sentence of the story. With a large class, do this in group

9.10 Impromptu Speeches

- Prepare a list of topics. You might like to get each student to write a topic on a piece of paper and put it into a box or bag. Have a student select a piece of paper from the bag.
- Allow the student a minute to think of ideas.

Purpose: students make a short speech on an unprepared topic.

Practicalities: This is a good activities to have two or three students do at the start of every lesson

Preparation: prepare a list of topics for students to select from.

- The student talks for a minute on that topic.
Higher level students can talk for two minutes.

Continued from page 15

A- If we look at our community, most of the students, parents and education workers have themselves only finished schooling at the primary or secondary levels. That's why we need to improve this. For example, if we don't set up higher levels of education in our community, students have to leave the community and go to the cities for further education and they need support from their parents to do this. But, currently, for those who don't have support from their parents, we take the responsibility for supporting their further education.

Q- The students who've left the community after finishing their studies...have you see that they are coming back?

A- During my 15 years of teaching I have seen just a few of them coming back. The large number of them are lost. Even when they come back, it's often only just to visit their family and relatives. As I have heard, most of them have gotten jobs after finishing their schooling. Also, some of them are now working for the SPDC government.

Q- How does the community arrange support for further education for students who are not able to be supported by their parents?

A- In this case, we ask the students carefully if they are still willing to study and if so, we take the responsibility. Firstly, we negotiate with the township education coordinator then find a suitable place for them to study and the ways and means to send them there and support them.

Q- In your experience, what are the most important things that are needed to support and develop education in your community?

A- The most important things we need, in my experience, are unity, to help each other, more community participation and cooperation, and to build understanding between villagers that all villagers need to participate for development to progress.

Q- What are the biggest challenges in your community?

A- The biggest challenges are: when not all villagers participate in community work; misunderstanding each other; and when villagers don't help each other and then just go to the city for their own self benefit.

Q- So, what do you think about this Summer Vacation Training?

A- I think it's great. I mean the teachers already have their own skills, but these are not enough for them. I know that they have to still learn more and more. Not just me, but -some other teachers too,

before we got training we just did things by ourselves as we thought was right.

Q- How many time have you attended the Summer Vacation Training?

A- I have been two times. But the training each time has been on different topics.

Q- What about for the future?

A- Sure, I have decided that if the SVT is still running in the future, even if I'm very busy, I will try my best to be available to attend.

Q- How can you use the training that you've gotten during SVT?

A- Firstly, I can use this training in my own classroom teaching. And secondly, I can share my training with teachers in my community who were not able to get this training themselves.

Q- What has been your experience of the SVT training?

A- I have seen the villagers cooperate well together. I have seen the leaders cheer for us and support us gladly. I have learned training methods, political skills and other things that I can use in the future.

Q- What messages would you like to share to with students who studying in the refugee camps, in Karen State, or abroad?

A- I want to give encouragement to the students who live in refugee camps, overseas and in Karen State. I want all of you to try really hard in your studies, do your best, try your best to know yourselves as you are Karen. Know where you were born, and your land and one day try to give back to your people...to help the people who need help.

Q- Is there anything else that you want to tell Phru Pwgo?

A- Karen teachers are dedicating themselves to the next generation of children, they develop the nation by education; they drop the seeds and develop the roots of education. I'm saying please do not forget them wherever you live. I hope everyone in our Karen communities such as villagers, leaders, students, and people who live overseas don't forget what teachers have done for them. Also, please give attention and respect to the teachers who dedicate themselves to community work. Even when these teachers have nothing and are struggling to survive in their homes and families, they still teach the children and support them to be able to get their basic needs. So this is the kind of teacher everybody needs. To all teachers, I want to say, we give up ourselves for our communities and we should realize and understand that people know we bring humanity and love to our people. In this life, our lives as teachers might be materially poor, but our real lives are not poor. Actually, our real lives are full of kindness and gentleness, soft and rich. I want to send a message of hope and best wishes to all our teachers, local community leaders, CBOs (Community Base Organizations) and NGOs (Nongovernmental Organizations), all the students who are trying to get their education and prepare to work for their communities, and all parents who support their children to attend school. Best wishes to all of you, that you will enjoy living life, and have luck and safety for the rest of your lives.

ခရော့ဆေးမားစ်(Scrub Typhus)

တက်ကွက်တိုက်ဆဲလ်တိုက်
ကွက်လံာ်ဘျားစဲ

ခေဒီပညီ

တက်ဆဲလ်တိုက်ဆဲလ်တိုက်သးလားထံရံယါတက
လှ် Orientia Tsutsugamushi မှ်Rickettsia တက
လှ်န့ဉ်လီၤ. တက်ဆဲလ်တိုက်ဆဲလ်တိုက် (Mite) လာအိဉ်ဝဲ
လာနီဉ်ပျီစိုဉ်စိဉ်ဒီးသ့ဉ်ပျီပုဉ်န့ဉ်လီၤ. တက်လားအဟးစိဉ်
ဝဲအါကတက်န့ဉ်မ့ဉ်ပုဉ်န့ဉ်လီၤ. Scrub Typhus တ်
ဆါန့ဉ်အိဉ်အါညီန့ဉ်လားပဟ်တီဉ်ကတီဉ်ပုဉ်န့ဉ်လီၤ. Scrub
Typhus န့ဉ်မ့ဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်တကလှ်လားတက်တ
သ့ဉ်ညါအထံးအခံ(Fever of Unknown Origin)
(FUO)လားတက်အလီၤကတီဉ်န့ဉ်လီၤ. တက်မ့ဉ်ပုဉ်န့ဉ်တ
ကူစါအါဘၣ်သန့ဉ်က့ပုဉ်အါအါကဲညါထီဉ်က့ပုဉ်
ဘၣ်ဆၣ်တနီဉ်န့ဉ်ကသံဝဲလီၤ.

တက်ဆဲလ်တိုက်ဆဲလ်တိုက်

- တက်ကီဉ်ထီဉ်.
- ခိဉ်ဆါနးနး ပြုထီဉ်ဂီၤဂီၤတဖၣ်ဟံထီဉ်
- မဲဉ်ခွဲဂီၤ(Injunctival Injection)
- တက်အခွဲလားမိဉ်ပုဉ်လီၤတဖၣ်ခိဉ်ထီဉ်ဒီးဆါ
(Adenopathy)အခိဉ်ထံးကဲထီဉ်ဘျားဒီးတက်အ့ဉ်အါအ
လီၤ, လားပြုထီဉ်
- တက်ယာ်(ခိဉ်)လားတက်ဆဲလ်တိုက်အလီၤန့ဉ်ထီဉ်ဂီၤ,
ကတီဉ်, အခိဉ်ကတီဉ်ထီဉ်ဂီၤ, ခိဉ်ထီဉ်က့ဉ် က့ဉ်,ခာဉ်
သးထံးဂျူသံ(Necrotic)
အိဉ်ကးဘာအသးလားအဖံးသုသု(Eschar)
ကွက်ယုလားပုဉ်ဆါအလီၤလားအချး, ကံဉ်ကါထံး,
ဒီးခိဉ်ခွဲဘျားလီၤ

- တက်ကီဉ်ထီဉ်ဝဲ,စူသီဝဲ,အလီၤခံ,ဖံးဘျားခိဉ်န့ဉ်ပြု
ထီဉ်ဂီၤဂီၤတဖၣ်ဟံထီဉ်, စးထီဉ်လားမိဉ်ပုဉ်ဒီးပြုဆုစုခိဉ်
တဖၣ်
- တကျိတခိဉ်အပနီဉ်တဖၣ်လီၤကဲလားခိဉ်န့ဉ်သလီ
ညီး, ခိဉ်န့ဉ်ညီးတက်ဆါ
- ကလဲက့ဉ်ညီး, ကမိခိဉ်ထီဉ်, သးဖျာဉ်သလီညီး,
တက်ဟံသ့ဉ်ဟံသးဆီတလဲ, ဒီးကလဲလားဂီၤအပနီဉ်
န့ဉ်တကဲထီဉ်သးကဲဉ်ဆိးဘၣ်.

ပုဉ်လားအိဉ်ဘၣ်လားစးစးထံးတက်ဆဲလ်တိုက်ထီဉ်
ညီအလီၤန့ဉ်,သုးဆါနးနးစ့ၤ,
ဒီးလားအဖံးဘျားပြုထီဉ်အကဲစဲချး (Eschar)

တက်ဆဲလ်တိုက်န့ဉ်တက်ဆဲလ်

တက်ယုထံဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်လားတက်ဆဲလ်ဟံဉ်-တက်သမံသမိး
တက်ဆဲလ်အပနီဉ်, တက်ဆဲလ်ကဲထီဉ်သးဂ့ဉ်က့ဉ်, ဒီးတက်တ
ထံဉ်န့ဉ်တက်ညဉ်ဂီၤယာ်တဆိဉ်ဘၣ်အဖီခိဉ်,တက်ယုထံဉ်
တက်ဆဲလ်သ့ဉ်န့ဉ်လီၤ. လားတက်ကွက်ထံသမံသမိးက့ဉ်တက်
ဆဲလ်အဂ့ဉ်အက့ဉ်န့ဉ်, အါစုအါဘျီတက်ပနီဉ်လားစးစးထံး
ထံးစးစးတက်ဆဲလ်တဖၣ်ဘၣ်. တက်ညဉ်ဂီၤယာ်တဆိဉ်ဘၣ်
ဒီးတက်ဆဲလ်ဂ့ဉ်အဂ့ဉ်အက့ဉ်မ့ဉ်တထံဉ်န့ဉ်တက်နီဉ်တမံးဘၣ်
န့ဉ်ဆီကမိဉ်ထီဉ်စးစးထံးတက်ဆဲလ်တက့ဉ်.
လားကီဉ်ပယီ-ကီဉ်တဲဉ်ကီဉ်ဆါန့ဉ်ထံးစးစးတက်ဆဲလ်အ
ဂ့ဉ်တကလှ်န့ဉ်ကဲထီဉ်ညီန့ဉ်အသးန့ဉ်လီၤ.
အဝဲန့ဉ်မ့ဉ်ပုဉ်ရဲထံးစးစး(Murine Typhus) မ့ဉ်တမ့ဉ်ထံ
ဖးစးစးလားကဲလားလီၤကတီဉ်(Endemic Typhus)န့ဉ်
လီၤ. မ့ဉ်တက်ဆဲလ်သတုဉ်ကလဲလားကဲလားတက်သ့, တက်
ကီဉ်ထီဉ်, ခိဉ်ဆါ, ဘျားပြုထီဉ်(Rash)ခဲလားန့ဉ်လီၤ.
ကဲဒီးစးစးထံးစးစးဘၣ်ဆၣ်တက့ဉ်လီၤ. မ့ဉ်ထံ
ဖးစးစးန့ဉ်ကဲထီဉ်အသးလားဂဲဉ်ထံးစးစး(Rickettsia
Typhi) ဘးထံရံယါတက်ဆဲလ်တကလှ်, ဒီးက့ဉ်
ဆုပုဉ်ကညီခိဉ်ဖျီယုအက့ဉ်န့ဉ်လီၤ. ဆၣ်ဖီကီဉ်ဖီစိဉ်တက်
ဆဲလ်န့ဉ်ဟံဝဲယုဒီးယုကရုအထာကလှ်က
လှ်(Rats, Mice and Other Rodents) တဖၣ်လီၤ.
တက်ကူစါယါဘျီအါမ့ဉ်ဒ်Scrub Typhus န့ဉ်လီၤ.

တက်ကူစါယါဘျီ

- ကူစါတက်ကီဉ်ဒီးတက်ဆဲလ်အ့ဉ်ထုး
- ဟ့ဉ်ကသံဉ်မဲဉ်တက်ဆဲလ်ယာ်

(က) ကသံဉ်ခိဉ်ထံးတကလှ်	
Doxycycline	ဖိသဉ် 4.5mg/kgOD for 7 days
	သးပုဉ် 200mg PO for 7 days
(ခ) ကသံဉ်ခဲကလှ်တကလှ်	
Chloramphenicol	500mg PO QID for 7 days

*ဖဲတက်ဘၣ်ယိဉ်လားစးစးထံးစးစးအါအက
တီဉ် န့ဉ်, တက်ဟ့ဉ်ဖိသဉ်ဒီးပုဉ်မိဉ်ဒီးတဖၣ်လီၤ
Doxycyclineဆါကတီဉ်ဖုဉ်န့ဉ်ကီညါန့ဉ်တက်တဟ့ဉ်က
သံဉ်တက့ဉ်လီၤ.မ့ဉ်အိဉ်တခိဉ်န့ဉ်ဟ့ဉ် Azithromycin
500mg လားခိဉ်ထံးတန့ဉ်ဒီး250mg လား2-3 OD တက့ဉ်
(ဖိသဉ်ဂီၤ 10 mg/kgOD for 3days), Azithromycinန့ဉ်
သုလားပုဉ်မိဉ်တက်ဘၣ်ယိဉ်တဆိဉ်ဘၣ်.
Cotrimoxazole, Erythromycin, Gentamicin ဒီး
moxicillin န့ဉ်Scrub Typhus အဂီၤသုအါအဘျားစဲ
အိဉ်ဘၣ်.
စးထီဉ်ဟ့ဉ်ကသံဉ်ဝဲ ၄၈န့ဉ်ရံဉ်အတီဉ်ပုဉ်တက်
ကီဉ်တလီၤဘၣ်န့ဉ်ပုဉ်ဆါန့ဉ်တလီၤကဲလားစးစးစး

ထံးစးစးအိဉ်ဘၣ်. ဆီကမိဉ်ထီဉ်တက်ဆဲလ်အဂီၤ
(Dengue, Leptospirosis, Typhoid Fever, etc) တ
က့ဉ်.

တက်ဒီးသဒာ

တက်မဲဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်လားအစိဉ်တက်ဆဲလ်ဒီးတက်
မဲဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်တကတဆဲကဆီ (ဟံယုဉ်ဒီးတက်မဲ
ဟါမဲသ့ဉ်က့ဉ်)န့ဉ်မ့ဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်န့ဉ်လီၤ.ဟ့ဉ်က့ဉ်ပုဉ်
လားကဟးဆဲးတက်လီၤလားခိဉ်အိဉ်တက်လီၤ, ဖျူကသံဉ်
ဒီးသဒာတက်ယာ်တီဉ်တီဉ်, ဒီးလားကကဲကတီဉ်တီဉ်
တက့ဉ်. ပုဉ်ဆါတဖၣ်ကြးမဲဉ်အဆဲး, ဒီးမဲဉ်
တက်ဆဲလ်ယာ်လားကဲအလီၤခိဉ်ဖျီဆုဉ်အါလားထံဉ်
မ့ဉ်တမ့ဉ်ဖျီလား 1 % Permethrin)န့ဉ်လီၤ. ပုဉ်လားအ
မဲဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်လားတက်ဆဲလ်ယာ်ကဲသုအလီၤတဖၣ်န့ဉ်
ဟ့ဉ်က့ဉ်အဝဲလားကဲ Doxycycline Prophylaxis တ
န့ဉ် 200mg တက့ဉ်. ကသံဉ်သရဉ်, သရဉ်မုဉ်ဒီးဆုဉ်ဆု
ပုဉ်မဲဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်လားကဲကဲအလီၤတဖၣ်န့ဉ်ကြး
သုတက်ဒီးသဒာကသံဉ်ထီဉ်န့ဉ်လီၤ.

တက်ဆဲလ်ကသံဉ်ဒီးသဒာ

ကသံဉ်ဒီးသဒာအိဉ်ဘၣ်.

ကသံဉ်ဒီးသဒာအိဉ်ဘၣ်

တက်ကဲလဲလားခံ

ကသံဉ်ဒီးသဒာအိဉ်ဘၣ်တဖၣ်မဲဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်
တက်က့ဉ်ဘၣ်က့ဉ်သုဒီးသီးကတုထီဉ်ဆု တက်က့ဉ်ဘၣ်
က့ဉ်သုလားပုဉ်မိဉ်ဒီးမဲဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်(EFA) လားကလှ်
လဲလားတဖၣ်ယုဉ်ဒီးဖိဒီးဖိသ့ဉ်သ့ဉ်စါသးဘၣ်ခဲဒီးယာ်ဘး
လားအဂီၤန့ဉ်လီၤ.
ကီဉ်ခဲကလှ်တက်က့ဉ်ဘၣ်က့ဉ်သုအတီဉ်ရဲဉ်တက်က့ဉ်လား
ကီဉ်ကသံဉ်ဒီးသဒာအိဉ်ဘၣ်ဒီးတက်ဆဲလ်တိုက်မ့ဉ်
တက်တီတခါလားတက်ဆဲလ်တိုက်အကီဉ်ယုဉ်ဒီးထံးကီဉ်
အကီဉ်ခဲ မဲဉ်လားအဲ အိဉ်ထီဉ်န့ဉ်ဝဲ က့ဉ်လားတက်က့ဉ်ဘၣ်
က့ဉ်သုဒီးတက်လဲထီဉ်ပသီထီဉ်အဂီၤလားတက်မဲဉ်တက်က့ဉ်
တက်ဖျိဉ်တက်ယာ်အတီဉ်ပညိဉ်ဖိတၢဉ်, တကတီဉ်ယိဉ်ဒီးအိဉ်
ထီဉ်စုဉ်ကီဉ်ပုဉ်အတီဉ်အိဉ်ယာ်လားလီၤကတီဉ်ဒီးပုဉ်
သ့ဉ်ထီဉ်မဲဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်တဖၣ်အဂီၤန့ဉ်လီၤ.
တက်လားအဂီၤတခါန့ဉ်မ့ဉ်, ကီဉ်ခဲကလှ်တက်က့ဉ်ဘၣ်
က့ဉ်သုအတီဉ်ရဲဉ်တက်က့ဉ်တခါအဲမဲဉ်တက်ဆဲလ်တိုက်ရဲဉ်
က့ဉ်အတီဉ်လီဉ်လားတက်တက့ဉ်ထီဉ်ထီဉ်ဘးဆုဒီးကလှ်အ
တီဉ်ပညိဉ်လားအမ့ဉ်တက်က့ဉ်ဘၣ်က့ဉ်သုလားပုဉ်မိဉ်ဒီး
အဂီၤလားကလှ်ပုဉ်ထီဉ်လဲလားအိဉ်ဆဲးမဲဉ်ကီဉ်ကဲ
ဘၣ်ခဲယါကလဲမိးမ့ဉ်ထီဉ်တဖၣ်အဂီၤန့ဉ်လီၤ.
မ့ဉ်အိဉ်ဒီးသ့ဉ်ညါအါထီဉ်န့ဉ်က့ဉ်ဖဲပုဉ်ယဲလားစးစးစး
ဝဲန့ဉ်လီၤ.
[http://www.sil.org/asia/lcd/parallel_papers/
he_chey_chap.pdf](http://www.sil.org/asia/lcd/parallel_papers/he_chey_chap.pdf)

စခရစ်တိုက်ဖက်စ်(နောက်ဆက်တွဲကြည့်ပါ)

အမိပျိုယ် သတ်မှတ်ချက်

ဤရောဂါမှာဘက်တီးရီးယားရောဂါပိုးတစ်မျိုး (ရစ်ကတ်စီရီးဖြစ်သည့်အိုရီရင့်တာဆူဆူဂူမူးရီး)

ကြောင့်ဖြစ်ပြီးစိစွတ်သောမြက်ခင်းများနှင့်တောအတွင်းရှိပိုးမွှားတစ်မျိုး(လှေး)ကိုကင်းရှင်းကြောင့်ကူးစက်နိုင်ပါသည်။ ကြွက်လင်းနို့ကဲ့သို့သောသတ္တဝါများမှာသမန်အားဖြင့်ရောဂါသယ်ဆောင်ထားသူများ ဖြစ် ကြသည်။

ဤရောဂါသည်ကျွန်ုပ်တို့၏ဒေသတွင်းအဖြစ်များသောရောဂါဖြစ်ပြီးအပူပိုင်းဒေသတွင်းဖြစ်မြစ်မသိ ဖျားနာခြင်းကိုအများဆုံး ဖြစ်စေသော အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။

ဆေးမကုသပါကအများစုမှာပြန်ကောင်းလာနိုင်သော်လည်း အချို့မှာသေဆုံးနိုင်သည်။

ရောဂါသင်္ကေတနှင့် ရောဂါလက္ခဏာများ

- ဖျားခြင်း
- ပြင်းထန်စွာ ခေါင်းကိုက်ခြင်း
- မျက်စိနီရဲခြင်း
- စတင်ကိုက်ခဲခံရသော နေရာ၊ -
- ထို့နောက်တကိုယ်လုံးရှိအကျိတ်များနာကျင်ရောင်ရမ်းခြင်း
- ပိုးကိုက်ခံရသောနေရာ၌နီရဲပိုင်းစက်၍အလယ်တွင်အနာဖေးကဲ့သို့အမှတ်အသားရှိသောမဲနက်မာကျောသောမျက်နှာပြင်(အက်စ်ချာ)ဖုံးအုပ်ထားသော အနာကိုတွေ့ရတတ်သည်။ အများအားဖြင့်လူနာ၏ နောက်ကျော၊ ပေါင်ခြံနှင့် ကပ်ပါယ်အိတ်တို့တွင် တွေ့နိုင်သည်။

-ဖျားပြီး ရက်အနည်းငယ်ကြာလျှင် အရေပြားတွင် ထူးခြားသောအနီအဖုအပိမ့်များပေါ်လာတတ်သည်။ အဖုအပိမ့်များသည် ကိုယ်ခန္ဓာတွင်စ၍ပေါ်တတ်ပြီး ခြေလက်များသို့ပျံ့နှံ့နိုင်သည်။

တခါတရံဦးနှောက်နှင့်ဦးနှောက်မြှေးရောင်ရမ်းခြင်း လက္ခဏာများကို တွေ့ ရတတ်သည်။

-လေပြွန်ရောင်ခြင်း၊ သရက်ရွက်ရောင်ခြင်း၊ နှလုံးအမြှေးပါးရောင်ခြင်း၊ အမူအယာပြောင်းလဲခြင်းနှင့်ကျောက်ကပ်ပျက်စီးခြင်းတို့မှာ ဖြစ်ခဲသော ရောဂါလက္ခဏာများဖြစ်သည်။

ရောဂါရှာဖွေစစ်ဆေးခြင်း

စခရစ်တိုက်ဖက်စ်ရောဂါဖြစ်ပွားလေ့ရှိသောဒေသတွင် နေထိုင်သူများတွင်ဖျားနာခြင်းမှာ ပြင်းထန်မှုမရှိဘဲ အရေပြားတွင်အဖုအပိမ့်အက်စ်ချာထခြင်းနှင့်အနာဖြစ်ခြင်းတို့မှာ တွေ့ရလေ့မရှိပါ။

ရောဂါလက္ခဏာများကို ကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်း၊ ရောဂါနောက်ကြောင်းရာဇဝင်ကို လေ့လာခြင်းနှင့် သွေးထဲ၌ငှက်ဖျားပိုးမတွေ့ခြင်းတို့ဖြင့်ရောဂါရှာဖွေနိုင်သည်။

ရောဂါလက္ခဏာများကိုကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်းနှင့် ရောဂါနောက်ကြောင်းရာဇဝင်ကိုလေ့လာခြင်းတို့ပြုရာ အကြိမ်များစွာတွင်ရောဂါလက္ခဏာများမရှိဘဲလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့သော်သွေးထဲတွင်ငှက်ဖျားပိုးမတွေ့ဘဲ လူနာအားကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်းနှင့်ရောဂါနောက်ကြောင်းရာဇဝင်ကိုလေ့လာခြင်းတို့တွင်ထင်ရှားသော တွေ့ရှိမှု မရှိပါက စခရစ်တိုက်ဖက်စ်ရောဂါကို စဉ်းစားသင့်သည်။

ထိုင်းမြန်မာနယ်စပ်တွင်မူရင်းတိုက်ဖက်စ်ဟုခေါ်သော အသွင်တမျိုးဖြင့် တိုက်ဖက်စ်ရောဂါတစ်မျိုးလည်း ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်။

ဤလတ်တလောဖြစ်ပွားသောကူးစက်ရောဂါတွင် ဖျားနာခြင်းခေါင်းကိုက်ခြင်းနှင့်အဖုအပိမ့်ပေါ် ခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသော်လည်း စခရစ်တိုက်ဖက်စ်ကဲ့သို့ ပြင်းထန်သော ရောဂါမဟုတ်ပါ။

မူရင်းတိုက်ဖက်စ်သည်ရစ်ကတ်စီယားတိုက်ဖက်စ်ဘီရီးရီးယားပိုးကြောင့် ဖြစ်လေ့ရှိပြီး ကြွက်သန်းမှတဆင့် လူသို့ကူးစက်တတ်သည်။

ရောဂါပိုးရှိသောတိရစ္ဆာန်များမှာကြွက်နှင့်အခြား အလားတူ ကြွက်မျိုးနွယ်ဝင်တိရစ္ဆာန်များဖြစ်သည်။ ဆေးကုသပုံမှာစခရစ်တိုက်ဖက်စ်နှင့်အတူတူပင် ဖြစ်သည်။

ဆေးကုသခြင်း

အဖျားနှင့် နာကျင်မှုများကိုကုသပါ။ ပဋိဇီဝဆေးပေးပါ -

(က)ပထမအဆင့်ဆေး	
Doxycycline	Child:** 4.5mg/kg OD for 7 days
	Adult 200mg PO for 7 days
(ခ)ဒုတိယအဆင့်ဆေး	
Chloramphenicol	500mg PO QID for 7 days

ကလေးများနှင့် ကိုယ်ဝန်ဆောင်များတွင် ဒေါက်ဆီဆိုင်ကလင်း ကာလတိုဆေးပေးခြင်းသည် ဆေး၏ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများကိုရှောင်ရှားလို၍ဆေးမကုသဘဲ ထားခြင်းထက် ပို၍အကျိုးရှိသည်။ အထူးသဖြင့် စခရစ်တိုက်ဖက်စ်ရောဂါဟုယူဆထားသောအခါမျိုး တွင် ကာလတိုဆေးပေးခြင်းကို ရွေးချယ်သင့်သည်။ (Azithromycin 500 mg on day 1 and 250 mg from day 2-5. (ကလေးများအတွက် 10 mg/kg OD for 3 days). အဖေ သ ရီမိုင် ဆင် ဆေးသည်ကိုယ် ဝန်ဆောင်များအတွက်ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးမဖြစ်နိုင်ဘဲ စိတ်ချရသောဆေးဖြစ်သည်။

ကိုထရိုင်မောက်ဆာဇော၊ အရစ်သရီမိုင်ဆင်၊ ဂျန် တ မိုင်ဆင်နှင့်အမာက်ဆာဆလင်တို့မှာစခရစ်တိုက်ဖက်စ် ရောဂါအတွက်အာနိသင်မရှိပါ။ ဆေးကုသမှုစတင်ပြီး ၄၈နာရီအတွင်းအဖျားမကျလျှင်လူနာသည်စခရစ်တိုက်ဖက်စ်ကြောင့်ဖျားခြင်းမဖြစ်နိုင်ပါ။ အခြားရောဂါများ (ဥပမာသွေးလွန်တုပ်ကွေးလက်ပတ်စပိုင်းရားနှင့် အူရောင်ငန်းဖျားရောဂါများ)ကိုစဉ်းစားသင့်သည်။

ရောဂါကာကွယ်ခြင်း

တကိုယ်ရေကျန်းမာရေးမြှင့်တင်ရေးနှင့်ရောဂါပိုးသယ်ဆောင်လာသောပိုးမွှားတိရစ္ဆာန်များလျော့ချကင်းစင်ရေးသည်အရေး အကြီးဆုံး ဖြစ်ပါသည်။

လူများအားပိုးမွှားများ(လှေးများ)ခိုအောင်းနေသော နေရာများသို့မသွားရန် အကြံပေးခြင်း၊ ပိုးမွှား ကာကွယ်ဆေးလိမ်းခြင်း၊ ထူထဲသောအဝတ်အစားများ ဝတ်ဆင်ခြင်းတို့ကိုပြုလုပ်သင့်ကြောင်းအကြံပေးပါ။

လူနာသည် မိမိကိုယ်ကို ဆေးကြောခြင်း၊ အဝတ် အစားများကို ရေနွေးဖြင့်စိမ်၍ လျှော်ဖွတ်ခြင်း၊ ပိုးသတ်ဆေးရည် (၁ 1/4ပါမီသရင်)ဖြင့်ထည့်၍ စိမ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်သင့်သည်။ ရောဂါပိုး ကူး စက် နိုင်ခြင်းများသောဒေသတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်သူများကို ဒေါက်ဆီဆိုင်ကလင်းကာကွယ်ဆေး (၂၀၀-မီလီဂရမ် တပတ်တကြိမ်)သောက်ရန်အကြံပေးသင့်သည်။

ရောဂါပိုး ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသောဒေသများတွင် အ လုပ်လုပ်သော ဆရာဝန်၊ ဆရာမ၊ ဆေး ဝန် ထမ်း များသည်လည်းပုံမှန်ကာကွယ်ဆေးသောက်သုံးသင့်ပါသည်။

ကာကွယ်ဆေး မရှိသေးပါ။

Continued from Page 9

Five scripts, or alphabets, were officially approved in 2003 for four languages in Ratanakiri Province (Kavet, Krung, Brao, and Tampuan), and one language in neighboring Mondulkiri Province (Bunong). Following linguistic research (Crowley, 2000; Keller, 2001) and field-testing of the scripts through the pilot bilingual NFE programmes in Ratanakiri Province, a national committee was established by the MoEYS in September 2002 to review and finalise the vernacular alphabets. In 2003 the Committee approved five vernacular alphabets, all of which are written using Khmer symbols.

CONCLUSION

The Cambodian government supports expansion of bilingual education to meet the EFA goals for indigenous minority peoples, both children and adults. Bilingual education pilots in Cambodia have demonstrated that using the vernaculars along with the national language facilitates access to education and development, which in turn has the potential to meet poverty reduction goals, strengthen human resources at the local level, and facilitate nation building. In particular, the bilingual approach is an effective strategy necessary to achieve National EFA goals for the ethnic minority peoples in northeastern Cambodia. http://www.sil.org/asia/ldc/parallel_papers/he_chey_chap.pdf

ကိစ္စသရုပ်ခေလျှင်ခေပွား

၁. ကားခိုခဲးဝါးအါအံ့အု
အုဂ်ဘိဝံင်ကဲးကဲးကွဲ
ဝါထုသရဲတုးန့းသိလု
ဖးကွဲးသကဲးနဲးခဲးအု

၂. ပဲခဲးသုပိအံင်ပုဗု
ပဲသိဝ်လိကအုကု
ပျာကွဲးတလိပျာနဲးကု
ပပပပပပပပပပပပ

၃. မှာကွဲးလါလဲအိဝ်တသု
ဘိဝံင်ပိလဲကကုဂ်သု
အံသု, မိာ်ဟဲ, ညုဂ်အုဂ်ယု
အိဝ်မုာ်ပပပပပပပပ

၄. ဖိလဲးမုာ်မလကပု
သရဲဂ်ကွဲးအသးအုန့
ဖိလဲးကွဲးစးခိဝ်တဖျ
သရဲဂ်ကွဲးပျာခဲးနဲးအု

၅. ဟ့ဂ်လဲးသးလဲးလဲးအု
တဲးဘဲးသးတဲးကုတသု
မုာ်ခါခဲးနဲးသိဝ်လိသု
ဟဲကုမုာ်ဟါကိာ်ယု

၆. မုာ်န့းယိာ်လဲးမံတသု
အိမိဝ်ထိဝ်တဲးခိဝ်န့းယု
ဖိလဲးကနဲးတဲးကုဂ်သု
ဘိဝံင်ယုပိညါကုဂ်သု

၇. တုဖိလဲးန့းဘိဝံင်ကုဂ်သု
န့းတဲးမကဲးမဲးကဲးစု
တဲးမခိဝ်ထိပပပပပပ
န့းလါလဲးအုဂ်နဲးအိဝ်သု

၈. ပတိာ်လိာ်လဲးဖုဂ်န့းကု
ဟဲကဖဲလဲးပသးသု
ခိဖိဖိလဲးန့းကုဂ်သု
ကဲထိဝ်ခိဝ်န့းဖိဖိသု

၉. ကန့းလိာ်လဲးန့းကုဂ်စု
ဘိဝံင်ခိဖိတဲးကုဂ်သု
လိာ်လဲးခိဝ်ထဲလဲဂ်န့းကု
မဲး“သရဲဂ်”ဟဲခိဝ်ပဲသု

၁၀. ကုဂ်သုပိညါန့းဘိဝံင်ဂု
န့းဘိဝံင်လိာ်လဲးကု
ဖိလဲးအါကုသုညါကု
ကုဂ်သရဲဂ်အလုအပု
လဲး- ပနဲးတဲးဖိ(ခိဝ်ခါခိဝ်နီဂ် (၁)
တဲးထိကု) (မဲးလဲးအုဒဲးကဲး)

တကလကပလဲးပကဲး, ပကဲးဂုဂ်ကဲးစးခိဝ်ထွဲ

၁. ကညိကုသရဲဂ်ခိလုဂ်ကု
ယဖျိထိဝ်တဲးတဲးမလဲ
တုယကဲထိဝ်ဘိဝံင်သရဲဂ်
ကုဂ်သုလဲးပျာခဲးနဲးယု

၂. ပဲလဲးယအိဝ်ကုအါ
ခဲးန့းဘိဝံင်တဲးမလဲအါ
တုယဟ့ဂ်နဲးကုတခိ
နီတမဲယတလိကိ

၃. ဟ့ဂ်လဲးယဲးဘိဝံင်အုဖိသု
တဲးခဲးလဲးလဲးအိဝ်ခဲးယု
ခဲးန့းယဲးဘိဝံင်တဲးမလဲ
ခိဖျိလဲးယဲးဘိဝံင်အုဖိသု

၄. ပဲကုဖိခိဝ်ကုအါဘိ
သုဂ်နီဂ်ဘိဝံင်ကုယဲတဘျီ
ကုသရဲဂ်သုလဲးဘိဝံင်အု
တနီတသုကသံဘိဝံင်

၅. လဲးတဲးဂုဂ်အဲးအဲးခိဝ်
ကုသရဲဂ်မုာ်ပျာကုခိဝ်
ကသံဘိဝံင်ကသီမုာ်တနီ
အလိာ်အိဝ်ဘိဝံင်ကဲးစးစး

၆. တဲးကါခိဝ်မုာ်ပဲသကဲး
တနီကမုာ်သရဲဂ်ခိဝ်
တနီကမုာ်ပျာမဲး
မလဲသကဲးတဲးသယဲ

၇. ပဲမလဲဘိဝံင်ကဲးစးစး
သုဂ်နီဂ်ဘိဝံင်ယဲသရဲဂ်တိာ်
ခိဖျိသရဲဂ်တိာ်အယိ
တနီကဲထိဝ်ပျာဖျိဖိ

၈. သကဲးဖိတနီသးထိဝ်
စဲးပဲလဲးသရဲဂ်တိာ်အိ
ကုဖိ-ပုဖုထဲလဲးဖိ (ကညိကိာ်)

၉. လဲးခဲးသရဲဂ်အိဝ်လဲးသး
မုာ်တဲးသးဘိဝံင်ခိဝ်မဲး
၉. ပမုာ်ပပပပပပပပပပ
တဲးလဲးသရဲဂ်ဘိဝံင်ဟဲကဲ
တဲးလဲးသရဲဂ်ဘိဝံင်ဟဲကဲ
ပသရဲဂ်ပမုာ်ယုထိဝ်
ကဲထိဝ်ပျာမဲးန့းတဲးလဲး
၁၀. ကုဂ်သုပိညါကြဲးယုအါ
အါကတိာ်အိဝ်ခဲးနဲးပျာ
သရဲဂ်သိဝ်ပျာမုာ်အဘျီ
နီကစဲးကဘိဝံင်ယုကု

၁၁. တဲးအိဝ်မုာ်တဲးလဲးခိဖျိ
တမုာ်ပဲသကဲးစးစးဖိ
နီကစဲးမုာ်တဲးယုကု
မတဲးကယုန့းပျာလဲဂ်

၁၂. ပဲလဲးယအိဝ်မုာ်ကတိာ်
တဲးခဲးလဲးပဘိဝံင်ပလိာ်
တဲးမုာ်တဲးဘိဝံင်မုာ်တဲးအါ
ပမုာ်သုဘိဝံင်ပကဲးအါ

၁၃. မုာ်ဂုဂ်ဂုဂ်လဲးအဲး
နမုာ်မတဲးကလဲးလဲဂ်
ကြဲးသုဂ်ညါလဲးကုန့းသး
အပူကွဲးန့းသဝိယး

၁၄. ကဲထိဝ်ဘိဝံင်ယဲသရဲဂ်ယိ
ဟ့ဂ်ဘိဝံင်ယဲဘိဝံင်အဲး
ခိဖျိလဲးယဲးသိဝ်ယု
ကဲထိဝ်ယဲပုသုပျာဘိဝံင်

၁၅. လဲးခဲးစဲးယဲးအဲး
ပကဘိဝံင်မဲးအိဝ်အါမဲး
တကလဲးပလိာ်ပကု
ပကဂုဂ်ကဲးစးခိဝ်ထွဲ.

သးခဲးခိဝ်ခေတင်ခိဝ်မု

၁. ခဲးကဝိတဖုဂ်အကျါ
အိဝ်ပျာခဲးသးစဲးအါအါ
တနီအိမိဝ်ခိဝ်အသး
တနီမုာ်ပျာသုပျာဘိဝံင်

၂. တနီမုာ်မဲးအိဝ်ကု
စဲးပဲမိစတလိဝ်အိ
လိဝ်အိန့းန့းသုညါခါ
ထိဝ်ကုကိာ်ပျာတအိဝ်ဘိဝံင်

၃. တုမုာ်ဟးထိဝ်ကုဝဲး
ကဲထိဝ်ပဲပျာမဲးတဲးလဲး
မဲးတဲးလဲးခဲးကဝိတကျါ
ကလဲးဂဲးအကျိာ်တကျါ

၄. ပမုာ်ကွဲးလဲးပိမုာ်ဖိ
ဟဲဖျိထိဝ်ပဲယိာ်ဖုဖိ
ဖျိဝ်ခဲးကုဖိဟ့ဂ်သါအါ
ကံဂ်ဖုဖိဖျိဝါထိဝ်လဲး

၅. ကဲးလဲးသးလဲးကညိဖိ
မဲးဘိဝံင်ကုအသကဲး
မုာ်ကွဲးလဲးယိာ်ဖုဖိထဲး
ကဲးလဲးသးအိဝ်ပဲတဲး

၆. တနီန့းလဲးဖဲးဘိဝံင်ခိဝ်
အိဝ်ပဲခဲးဖိဖိကဘိဝံင်
မုာ်ကွဲးလဲးပိမုာ်ခါတခိ
ဖဲးဘိဝံင်ပျာဂုဂ်အဲးဘိ

၇. ဘိဝံင်ဘိဝံင်န့းသးဘိဝံင်
ကအိဝ်တုလဲးအသံယိ
တနီန့းတလိကိလဲး
မဲးကသံဘိဝံင်မဲးမဲး

၈. ကညိဖိစတလိဝ်သး
လဲးပကျါတဲးအိဝ်အါမဲး
တဲးလဲးပကျါတဲးအိဝ်အါ
ကြဲးလဲးပသုသုဂ်နီဂ်ထိဝ်

၉. ကုဂ်သုပိညါအရဲခိဝ်
ခိဖျိလဲးပကိာ်တအိဝ်
ကညိမုာ်ခါပလိာ်သး
ပိညါကလဲးမဲးန့းန့း

၁၀. ကုဂ်သုပိညါရုလဲးသး
ဟဲလဲးလဲးပသးပကျါ
ပမုာ်တဟဲးအုဂ်န့းအါ
ကကဲထိဝ်ပျာကဲးလဲး

၁၁. တနီတုမုာ်ဖျိထိဝ်ကု
ကဲထိဝ်ဖိလဲးအဖျိဖိ
ကလဲးဂဲးဟ့ဂ်ခိလိဝဲ
တနီအိဝ်ခဲးခိဝ်တယာ်

၁၂. တနီအိဝ်ခဲးခိဝ်တယာ်
ကဲထိဝ်ဘိဝံင်ကသံဘိဝံင်
ခဲးကဝိတပူမဲးမဲး
ထဲလိကိာ်ပူကုမဲးမဲး

၁၃. တနီန့းတသုတဘိဝံင်
ဘိဝံင်ဟ့ဂ်လဲးအသး
လဲးတဲးဖဲးတဲးမဲးအပူ
ခိဝ်န့းန့းန့းတဲးသး

၁၄. ပမုာ်ပပပပပပပပပပ
မုာ်ပပပပပပပပပပ
အိဝ်ခဲးဖိဖိကဘိဝံင်
သုတသုဖဲးဖိဝ်ယဲးယဲး

၁၅. ဒီပျာဝဲးစကတဲးသု
ကုလဲးလဲးအိဝ်ပဲတဲး
ဒဲးသဲးကပျာကုအဂီ
မုာ်န့းယုပမုာ်ခါလဲး

၁၆. ပမုာ်လိကိပသုထိဝ်
ပကဘိဝံင်ကဲးစးစးလဲး
ကုဂ်သုပိညါသိဝ်ပျာ
သးစဲးခိဝ်အတဲးအိဝ်မု
လဲး, တံတံခါ

ကိစ္စသရုပ်ခေလျှင်ခေပွား

၁. ပဲကုသရဲဂ်တဖုဂ်
တဲးကုဂ်သုပဲးန့းဘိဝံင်
ခဲးယာ်ဂုလဲးဖိလဲးဂီ
ပဘိဝံင်ဂုဂ်သိဝ်လဲးဟ့ဂ်နီ

၂. ပအိဝ်ဘိဝံင်လဲးကဲးစးစး
လဲးလဲးဘိဝံင်တဲးဟ့ဂ်နီလဲး
ဟ့ဂ်ယုဂ်ခဲးမုာ်ထဲးစဲးဘိ
ဘိဝံင်ဘျီပျာဖိဖိယဖိ

၃. ကဲးမုာ်န့းန့းလဲးသိဝ်လဲး
ယုဂ်ခဲးပတဲးသကဲးဖိ
တဲးအဲးမုာ်တဲးမုာ်ခိဝ်မဲး
လဲးတဲးအိဝ်မုာ်တဲးသး

၄. ပဲလဲးထိဝ်ကုအါ
ထိဝ်လဲးသးခဲးသကဲးအါ
ခိဖျိလဲးသကဲးအါယိ
ဟ့ဂ်ကုဂ်လဲးသးတဲးသိဝ်လဲး

၅. ထိဝ်ကုအါန့းအါသိယိ
ကုဖိတနီစံင်ဖျိကု
သရဲဂ်အိဝ်ဘိဝံင်တဲးပူ
ကတဲးတဲးန့းန့းန့း

၆. ကဲးမုာ်န့းပတဲးသိဝ်လဲး
ဒုးသုဂ်နီပပပပပပပပ
တဲးလဲးဖိလဲးအိဝ်ခဲးပျာ
တဟဲးသုသုဟ့ဂ်ပျာ

၇. တနီတနီကဖျိထိဝ်
သရဲဂ်သိဝ်လဲးခဲးစံင်ညိ
ဒဲးကမုာ်ကုဖိဖျိဖိ
ပသုတဲးအိဝ်နီဂ်ဖျိဖိ

၈. ပမူ အဲးတဲးအိဝ်ပမုာ်
တဲးပပပပပပန့းအိဝ်ယိ
သးခိဝ်ထိဝ်ပျာကဲးဖိလဲး
စဲးပဲကမူဘိဝံင်ပပပ

၉. မုာ်တုမုာ်မဲးန့းဖိတဲး
မုာ်ကုသရဲဂ်ဘျီလဲးမဲး
တနီအဲးသုညါဘိဝံင်ကု
ယကုသရဲဂ်အလုပျာ

နီဂ်ဒုးထု, နီဂ်ဂီ ၂ တဲးထိကု

မုာ်န့းယုပပပပပပပပပပ

၁. လုပျာခိဝ်ခဲးကုသရဲဂ်
ထိဝ်သကြဲးတဲးကတဘိဝံင်
မုာ်မုာ်လဲးကုသရဲဂ်
ပကဲးလဲးဖဲးလဲးတဘိဝံင်

၂. ကဲးလဲးဖဲးလဲးမုာ်တဘိဝံင်
လဲးပျာကျါကဲးပျာအဲး
ပျာအဲးအဲးသုတကဲးဘိဝံင်
ကုသရဲဂ်ကဲးစးစးသပျာ

၃. ဖိလဲးသးစဲးကမူဖိဖိ
ဟ့ဂ်လဲးသးလဲးတဲးသိဝ်လဲး
ဖိလဲးကဲးစဲးကဲးခိဝ်ဖိ
ကဲးစးအါန့းန့းကုဖိ

၄. ပပပပပပပပပပပပပပ
မုာ်ခဲးကုသရဲဂ်တဖုဂ်
ကုသရဲဂ်မုာ်ထုဂ်မိပျာ
ဟ့ဂ်လဲးသးကဲးစးစးသပျာ

၅. ပျာလဲးကဲထိဝ်ဘိဝံင်ခိဝ်န့း
တပျာဖျိခဲးကုသရဲဂ်
မုာ်မုာ်လဲးကုသရဲဂ်
ပခိဝ်ပနဲးတအိဝ်ဘိဝံင်

၆. တဲးကုသရဲဂ်တဲးဟဲန့း
မုာ်ခိဝ်အိဝ်အသးတမုာ်
ဘိဝံင်ထဲးကိာ်ပျာကလဲး
ကဲးစးဟ့ဂ်လဲးသးမုာ်မုာ်

၇. ပျာလဲးစိထိဝ်ပျာကလဲး
မုာ်ခဲးသရဲဂ်, သရဲဂ်မုာ်
မုာ်မုာ်ဘိဝံင်လဲးသရဲဂ်
ကိာ်ကစဲးပျာကဲးတဘိဝံင်

၈. သရဲဂ်သရဲဂ်မုာ်သးဘိ
ဟ့ဂ်လဲးသကဲးသးထိဘိ
ဖိလဲးသးစဲးကမူဖိဖိ
မုာ်န့းယုပပပပပပပပပပ

ခါခါNKJC

သရုပ်တင်ကဏ္ဍ: သနာ့ရှင် Teacher Talk

ဆူ ကျင့်သုပျံမတော်မီ အဆီကတော်မိတ်ထံတော်တိက စာ က ဆိပ် ဂု ဘဉ် သု ထိ ဘိ လာ သု တာ် ဖဲး တာ် မ အ ပူ နှိ မှာ် တာ် ဆာ မှာ် လာ် ဒီး ထု က ဖဉ် လာ သု ကိ နှိ လီ။ ယ မှာ် ကျိ သ ရှင် မှိ ဝ တ ဂ ဝ ဒီး ယ သိ ဉ် လိ တာ် ဝ ၂၀၀၉ တု ၂၀၁၀ နံ ဉ် နှိ လီ။ မှာ် လာ ယ ဆဉ် ဘဉ် တာ် မာ ဝ အံ၊ ယ ဟ် ဒိ ဉ် တာ် မာ ဝ အံ အ ယိ ခါ ဆူ ညါ

ယ က ကျဲး စး သိ ဉ် လိ တာ် သ ပှာ် ပှာ် လီ။ ဘဉ် မ နု လာ ယ ဆဉ် ဒီး တာ် မာ ဝ အံ လဲ ဉ် နှိ ယ က ဟ် ဖျါ ထိ ဉ် ယ တာ် က တီး ဝ အံ နှိ လီ။ က သံ ဉ် သ ရှင် မှာ် ဂု၊ သုး ဒိ ဉ် သုး နာ် မှာ် ဂု၊ ပှာ် မာ် ဟူ သ ဉ် ဖျါ မှာ် ဂု နှိ အ ဆိ ဟဲ ဒိ ဖျါ အ သး လာ ကျိ သ ရှင် အ တာ် သိ ဉ် လိ တာ် ဟ့ ဉ် လီ တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု အ ယိ နှိ လီ။ လာ တာ် နှိ အ ယိ၊ ကျိ သ ရှင် အံ မှာ် တာ် အ ကါ ဒိ ဉ် က တာ် လာ ဟိ ဉ် ခိ ဉ် ဒိ ဖျါ နှိ လီ။ ကျိ သ ရှင် တာ် ဖဲး တာ် မာ အံ မှာ် ကိ မှာ် ဝဲ ထဲ လဲ ဉ် ဘဉ် ဆဉ် မှာ် တာ် လာ အ လှို ပှာ် ဒိ ဉ် က တာ် လာ ယ တာ် အိ ဉ် မှ အ ပူ နှိ လီ။ လံ ဉ် ပ ယ ပှိ အံ ဟဲ ဒိ ဖျါ အ သး လာ သ ရှင် သ ရှင် မှိ သ ဉ် တ ဖဉ် လီ နှိ တ မှာ် မါ။ ဆာ ဂု ဘဉ် သု ဒိ ဉ် မး လာ သု မာ ဟ့ ဉ် ထိ ဉ် တ ဂ ဝ ဒီး တ ဂ အ တာ် ဆိ က မိ ဉ် အံ အ ယိ ခါ ဆူ ညါ လာ က

ဟဲ မ န ကျဲ သ ကိး ဟံး လိာ် သ ကိး စု မ သ ကိး တာ် ဒီး ပှာ် အါ ထိ ဉ် ခါ ဆူ ညါ နှိ မှာ် ယ တာ် ဆာ ဂု ဆာ ဝါ ဘဉ် သု ထိ ဘိ နှိ လီ။ လာ ထု စု တ အုး ခံ တီး ဖှိ ဉ် ကျိ

ကိစ္စသရုပ်တင်လူကဏ္ဍ

ပှာ် က ညိ တ က လှို လာ ဟိ ဉ် ခိ ဉ် ချာ အံ ဉ် သိး က ဟဲ ကဲ ထိ ဉ် ပှာ် ဂု ပှာ် ဝါ၊ က ကဲ ဒိ ဉ် ကဲ ပှာ်၊ က ကဲ ထိ ဉ် ဘဉ် ပှာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု နှိ က ဘဉ် ဆိ ဉ် ဒီး ပှာ် လာ ဟ့ ဉ် ကျိ ဟ့ ဉ် ဖး အိ။ ထုး စု နှိ ကျဲ အိ နှိ လီ။ မှာ် မ ဆါ တ နံ အံ ထံ ကိာ် တ ဘဉ် ဘဉ် တ ဘဉ် အ ဝဲ သ ဉ် တ ဖဉ် လဲ ထိ ဉ် လဲ ထိ ဉ် အါ မး ဒိ ဖျါ အ ဝဲ သ ဉ် ဆိ ဉ် ဒီး အ ပှာ် ဝဲ ဟ ကိာ် လာ အ ဂု၊ က သံ ဉ် သ ရှင် သ ဉ် တ ဖဉ် လာ အ ဂု ဒီး ပှာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု လာ အ ဂု တ ဖဉ် ဆိ ဉ် ဝဲ ခဉ် မါ မး အ ယိ နှိ လီ။ ပ မှာ် ကျိ က ဒါ ကျဲ ပှာ် ဟ ထံ ဟ ကိာ် မှာ် ဂု၊ က သံ ဉ် သ ရှင် မှာ် ဂု၊ ပှာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု တ ဖဉ် အံ ဟဲ ဒိ ဖျါ အ သး လာ သ ရှင် သိ ဉ် လိ အိ ထုး စု နှိ ကျဲ အိ အ ယိ နှိ လီ။

တာ် တ က လာ ဘု တ က လာ ဟ့ ဘဉ်၊ တာ် က ပိ ညါ ပ ဘဉ် လူ ယု အိ နှိ လီ။ ပိ ညါ မှာ် တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု နှိ လီ။ တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု နှိ မှာ် တာ် လာ အ ရှိ ဉ် က တာ် လာ ဟိ ဉ် ခိ ဉ် ဖိ ဝဲ လာ် အ ကိ နှိ လီ။ ပ မှာ် ကျိ က ဒါ ကျဲ လာ မှာ် မ ဆါ တ နံ အံ ပှာ် လာ အ လှို အ ပှာ် ဒိ ဉ် က တာ် လာ ဟိ ဉ် ခိ ဉ် တ ဘဉ် အံ အ ချာ နှိ မှာ် ဝဲ ခဉ် ကျိ သ ရှင် သ ဉ် တ ဖဉ် နှိ လီ။ ဝဲ ပ နိာ် ဆံး ဝဲ အ ဆာ က တိာ် ပ တ သ ဉ် ညါ စု စု စု အ တာ် မ နိ တ မာ် ဘဉ်၊ ဝဲ သိး ပ က မှာ် ပှာ် သ ဉ် တ ဖဉ် လာ ဒိ ဉ် ထိ ဉ် ပှာ် ဒီး နိာ် သိး အ တာ် သ ဉ် ညါ က လာ ပှာ် အ ကိာ် ပ ဒီး နှိ ဘဉ် သ ရှင် လာ အ သိ ဉ် ပှာ် လာ တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု လာ နိာ် မိ တ ကး ဝဲ ဘဉ် တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု လာ နိာ် သး ဝဲ လာ ဉ် ဝဲ ဆူ နှိ မှာ် ဝဲ ခဉ် သ ရှင် တ ဖဉ် နှိ လီ။ ဒ် နှိ အ သိး လာ တာ် သ ဉ် ဆး သး ဆး အ ကိာ် မှာ် ဂု၊ တာ် ဒိ ဉ် ထိ ဉ် ထိ ထိ ဉ် လာ လှို လာ လာ သ ကဲး ပ ဝ် လာ အ ဂု တ က ဟဲ မှာ် ကိး ပ ဒီး နှိ ဘဉ် တာ် သိ ဉ် တာ် သိ ဒီး ပ ကဲ ထိ ဉ် ဘဉ် ပှာ် ပှာ် ဝါ မှာ် လာ တာ် ထုး စု နှိ ကျဲ ပှာ် လာ သ ရှင် အ တာ် သိ ဉ် ဂု သိ ဘဉ် အ ယိ နှိ လီ။ ပ မှာ် ကျိ က ဒါ ကျဲ သ ရှင် တ ဂ အ လှို အ ပှာ် ဒိ ဉ် ထဲ လဲ ဉ် နှိ ပ က ဆိ က

မိ ဉ် ထံ ကျဲ အ တာ် မာ ဂု တ ဖဉ် နှိ တ ကျိ။ ကျိ သ ရှင် တ ဖဉ် အ တာ် ဒုး ဒိ ဉ် ထိ ဉ် ဖိ လဲ တ ဖဉ် လာ တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု အံ အ ဘျဲး အ ဖိ ဉ် ဆိ ဉ် အါ နှိ ဝဲ တာ် ထုး ဒိ ဉ် တာ် တီး အါ တ ကျိ နှိ လီ။ ပ ကဲ ထိ ဉ် ဘဉ် ပှာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု တ ဂ ပ ဝါ ထံ ဟ ကိာ် ပ ကဲ ထိ ဉ် ဘဉ် ပှာ် ကျိ အါ ဂ အ ခိ ဉ် အ နာ် အံ ဒီး ပ ဟ တာ် ပှာ် ဒီး တာ် စိ တာ် က မိ ဝဲ အံ နှိ မှာ် လာ ပ ဆိ ဉ် ဘဉ် တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု လာ ပ သ ရှင် အ ဉ် ဆါ လီ။ ဝဲ တ ဖဉ် အ ယိ နှိ လီ။ ပ တာ် အိ ဉ် မှ တာ် လဲ မိ ဖျါ လာ ပ ကဲ ထိ ဉ် ဘဉ် သ ရှင် တ ဂ နှိ ပ တှာ် ဘဉ် တာ် ကိ တာ် ဝဲ တာ် အါ မာ် အါ က လှို နှိ လီ။ တ ဘျိ တ ခိ ဉ် ပှာ် အါ ဝဲ အါ ဂ ဝဲ ပှာ် လာ တာ် မာ ဝဲ အံ တ က လှို နှိ မှာ် တာ် မာ လာ အ ပ တိာ် ဖှိ ဉ် က တာ်

ပှာ် ဝဲ စှာ် ကိး ပှာ် လာ တာ် က တီး အါ အါ မာ် လာ တာ် မာ ဝဲ အံ တ ဖဉ် ပ ဒီး နှိ ဘဉ် တာ် ဘျဲး တာ် လဲ စှာ် အိ ဉ် တ လာ အိ ဉ် လာ အိ ဘဉ် နှိ လီ။ လာ တာ် နှိ အ ယိ တာ် တှာ် ဘဉ် ပှာ် အါ ဂ တာ် က တီး ဝဲ အံ တ ဖဉ် န သး က လီ။ ဘျဲး လီ ဘျိ ကျိ လာ တာ် မာ အ ပှာ် ဘျဲး တှာ် မး လာ န က စုး ကျိ ညိ ကျိ ဝဲ ခဉ် သ ရှင် အ တာ် မာ နှိ လီ။ လာ တာ် ဆိ ဉ် သ နံး လာ နိာ် မိ တာ် တှာ် ဘဉ် ဒ် အံ အ ယိ န က ဆိ က မိ ဉ် လာ “အိ” သ ရှင်၊ န တာ် မာ အံ အ ဘျဲး အ ဖိ ဉ် တ အိ ဉ် မး လဲ ဉ်။ တာ် ကဲ ဘျဲး ကဲ ဖှိ ဉ် လာ ပှာ်

အါ ဂ အ ကိာ် တ အိ ဉ် နိ တ မာ် ဘဉ် မါ။ တာ် သိ ဉ် အံ တ စိ ဉ် က ဖိ ထိ ဉ် ဟိ ဉ် ခိ ဉ် အ တာ် စိ တာ် က မိ ဒီး ဟိ ဉ် ခိ ဉ် အ တာ် လာ တာ် က ပိ နိ တ စဲး ဘဉ် မါ။ အိ သး ဟး ဂိ ဒိ ဉ် မး လီ။ ဘဉ် ဆဉ် ပ မှာ် ကျိ ဟိ ဉ် ခိ ဉ် တ ဘဉ် အံ အ ဝဲ သ ဉ် လာ အ ဝဲ သု အံ က ပိ ထိ ဉ် ကျဲ နှိ မှာ် လာ မ တာ တ ဂ အ တာ် မာ အ ယိ လဲ ဉ်။ မှာ် ဒဉ် ပှာ် အ ဆံး က တာ် တ ဂ အ တာ် မာ ဂု အ ယိ နှိ လီ။ မှာ် မ ဆါ တ နံ အံ တာ် ကျိ က ဒါ ကျဲ တာ် ဖဲး တာ် မာ ကျဲ ကျဲ ကိး ဘိ ဒီး နှိ တာ် ကျိ ထံ ဆိ က မိ ဉ် ကျဲ တာ် မာ လာ အ ကါ အ ကျဲ က တာ် မှာ် ဝဲ ကျိ သ ရှင် တ ဖဉ် အ တာ် မာ နှိ လီ။ တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု အ ကျဲ ဝဲ အံ မှာ် တာ် မာ တ ခါ လာ အ စိ ဉ် က ဖိ ထိ ဉ် ဟိ ဉ် ခိ ဉ် ဒိ တ ဘဉ် အ မာ လာ သ ဉ် က ပိ နှိ လီ။ ပှာ် လာ အ ဒုး ဒိ ဉ် ထိ ဉ် ဟိ ဉ် ခိ ဉ် တ ဘဉ် အံ နှိ မှာ် ပှာ် တ ဂ လာ အ မာ တာ် လာ တာ် သး စွဲ က တု ဒီး တ ဟ့ ဉ် အ ယ ဉ် လာ တာ် မာ အ ပှာ် နိ တ ဘျိ ဘဉ် နှိ လီ။

ပှာ် အ ဆံး က တာ် တ ဂ အ စု ဉ် အ ပှာ် လာ အ ဘဉ် တာ် နှိ အ ဘျဲး အ ဖိ ဉ် ဆိ ဉ် ဝဲ ထဲ လဲ ဉ် နှိ ပ ဝဲ ကိး ဂ ဝဲ ပ သ ဉ် ညါ ဘဉ် ပ ဝဲ လီ။ ဘဉ် ဆဉ် တာ် လီ သး အုး ဖး ဒိ ဉ် အိ ဉ် ဝဲ ဝဲ ဝဲ တ မာ် လာ ပှာ် တ နိ နိ တ ကျဲး စး ဝဲး နှိ တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု ဘဉ် ဒီး ဝဲး ဝဲ လာ သု လံ ဉ် အိ ဉ် မှာ တ သု လံ ဉ် အိ ဉ် မှာ နှိ လီ။ အ ဝဲ အံ မှာ် တာ် သး အုး ဒီး တာ် လီ တိာ် ကျိ လာ ပ ဝဲ ပှာ် က ညိ ဖိ တ ဖဉ် အ တာ် ပှာ် ဒီး မှာ် တာ် လာ အ လီ မာ် ကျိ ဝဲ ဒီး တ ခါ နှိ လီ။ က ညိ ဖိ သ ဉ် စာ သး ဘိ ဉ် သ ဉ် တ ဖဉ် စ၊ ကျဲး စး လူ ထိ ဉ် တာ် ဆာ က တိာ် တ ကျိ၊ တ ဘဉ် မံ ခု ဝဲ သ ပှာ် တ ဂု၊ ကျဲး စး စိ ဉ် ဖိ စိ ဉ် နါ ဒီး တ ဘဉ် လံ ဉ် လူ ကျဲ ချါ တ ဂု။ တာ် ကျိ စိ အိ ဉ် ဝဲ ခဉ် လာ သ ဉ် စာ သး ဘိ ဉ် သ ဉ် တ ဖဉ် အ အိ ဉ် နှိ လီ။ သး စာ သ ဉ် ကျဲး စး ဟံး နှိ န သ ရှင် အ စု ဉ် အ ပှာ် တ ကျိ။ အိ ဉ် နှိ တာ် ကျိ ဘဉ် ကျိ သု လာ န သ ရှင် အ ဉ် ဆါ လီ ဝဲ တ ဖဉ် နှိ တ ကျိ။ ပှာ် လာ အ သိ ဉ် လိ နု တ ဖဉ် ဟ့ ဉ် ထိ ဉ် အ တာ် သု တာ် ဘဉ် ဟ့ ဉ် ထိ ဉ် အ တာ် လှို အ ဂု က တာ် လာ န ကိာ် နှိ လီ။ လာ တာ် ဆာ က တိာ် အါ နှိ ရှိ အါ လါ အ ပှာ် အ ဝဲ သ ဉ် အ သး က လီ ဘျဲး လီ တီး ဒီး အ သး က လီ သ ဘျဲး ကျိ ဝဲ လာ တာ် သိ ဉ် လိ အ ပှာ် ဘဉ် ဆဉ် ဒီး တာ် နံ က မှိ တ ဖဉ် က ဖျါ စိ ဝဲ လာ အ ဝဲ သ ဉ် လီ က မှိ က မှိ နှိ လီ။ တာ် ချဲ လာ အ ဝဲ သ ဉ် ဖှိ ဝဲ တ ဖဉ် သ ဉ် ညါ ဝဲ လာ အ မှာ် တာ် ချဲ လာ အ လီ ဘဉ် လာ ဟိ ဉ် ခိ ဉ် ညဉ် ထု ဉ် အ ယိ တာ် ချဲ လာ အ ဖှိ ဝဲ တ တာ် လှို နှိ က အါ ထိ ဉ် ကျဲ ဝဲ ဝဲ တာ် လှို အ ယိ၊ အ တာ် ထံ ဉ် စိ ကျိ ဖျါ တ ဖဉ် က မှာ် တာ် လာ ပှာ် အ ယိ အ ဝဲ ဝဲ နံ က မှိ ဝဲ ခဉ် နှိ လီ။ ထံ ဖိ တ လီ စိ လာ အ ဝဲ ဖှိ ထိ ဉ် အ သး ဒီး က ထိ ဉ် ထံ ပိ ဉ် လဲ ဉ် အ သိး နှိ သ ရှင် ပှာ် အ ဆံး က တာ် တ ဂ အ တာ် မာ နှိ က စိ ဉ် က

ဖိထိပ်ဝဲဒင်ဟိုက်ခိန်ဒီတဖျဉ်အလကပိးန့ဉ်လိာ်. လာတၢ်န့ဉ်အယိတုာ်မ့ၢ်န့ဉ် ကဲထီဉ်ပုၤက့ဉ်ဘၣ်က့ဉ်သ့. ယထံဃ်ဟီၤကီၢ်, အိဉ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤအံၤန့ဉ် သ့ဉ်ညါလိာ်က့ၤန့ဉ်သးလၢ ယကဲထီဉ်ဘၣ်တၢ်ဒီးအံၤန့ဉ်လၢမတၢ်အယိ လဲဉ်. တၢ်ကတိၤဒီတဖျဉ်စံးဝဲပုၤလၢအမၤတရီၤတပါက့ၤအသရၣ်န့ဉ်အမဲဉ် ရံၣ်ကဘျီဝဲန့ဉ်လိာ်. ဒိဖျိလၢအိဉ်ဘၣ်ဘီဉ်အိဉ်ဘၣ်ညါလဲအယိဟ့ဉ်ဆၢက့ၤ တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိတက့ၢ်. လာတၢ်န့ဉ်အယိပုၤအဆံးကတၢ်တကၤစ, တၢ်မၤ လၢနမၤအိၤလၢအခိဉ်ထံးန့ဉ်ဝဲအံၤန့ဉ်ထံဃ်ဘၣ်က့ၤအသ့အသ့သ့လဲဉ်. နမ့ၢ်မ့ၢ် ပုၤအဆံးကတၢ်တကၤဒၣ်လဲဉ်ခိဖျိလၢနတၢ်မၤဂ့ၤအယိဟီၤခိဉ်ဒီဘၣ်ကသ့ဉ် ညါဟံဉ်ကဲန့ၤ. နကဒီးဘၣ်တၢ်လၢတၢ်ကပိးဒီးလၢတၢ်ခဲလၢအဖိခိဉ်န့ဉ်န့ဉ် ကမ့ၢ်ပုၤအခိဉ်ကတၢ်တကၤဒီးမံၤကဟ့သ့ဉ်ကဖျိလၢဟီၤခိဉ်ဒီတဘျီအံၤအ ဖိခိဉ်လၢခ့ၤပုၤက့ဉ်ဒီးစိၤဆၢကတၢ်မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ဉ်လိာ်. မံၤ- စိက့ဉ် သ့(နီဉ်ဂံၢ် (၄)တၢ်ထီဉ်ကွီ (Mission)ကွီ(မဲၢ်လၢဒု)

ဆူ. ပသရၣ်/မ့ဉ်လၢဒဲကဏ္ဍပုၤတဖျဉ်အခိဉ်

မိတၢ်ထံတၢ်တိကစၢ်ကဆိဉ်ဂ့ၤသ့သ့ကမၤန့ၢ်အိဉ်ကဲပုၤဒုဉ်ပုၤဒါထီဉ်တိ တက့ၢ်. ခဲအံၤပကတဲသကိးဘၣ်ထွဲဒီးပပုၤကလုာ်အတၢ်လိဉ်လၢထံလီၢ်ကီၢ် ပုၤတဖျဉ်အံၤလိာ်. တဘျီယမ့ၢ်တ့ၢ်ကွီသရၣ်လၢဒဲကဏ္ဍပုၤတကၤ, ဘၣ်တနံဉ် ပက့ၢ်အိဉ်ဒီးတၢ်ထီဉ်ကွီတဖျဉ်အတၢ်သးဝံဉ်ပြု, ယနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ခဲတၢ်ခဲ(9 class-c)ပယုထာတၢ်သးဝံဉ်တယုာ်အံၤယပုၤကွီတဖျဉ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲတိ ခိဉ်ရိဉ်ခဲဒီးမၤလိဉ်မၤလုာ်ဒၣ်အသးလိာ်. သရၣ်တနီၢ်နီၢ်အကစၢ်သးဝံဉ်တၢ် သ့အယိတိခိဉ်ရိဉ်ခဲဒီးမၤလိဉ်ပုၤကွီဖိလိာ်. တုၤတၢ်ဆၢကတၢ်တုၤယိပုၤပြုတၢ် တဖုဝံတဖုတၢ်သးဝံဉ်တဖုတယုာ်စုာ်စုာ်လိာ်. တုၤတၢ်ပြုဝံတဖုယခွဲတၢ်ခဲမၤ န့ၢ်ခိဉ်ဖးတၢ်ယသးဝဲတုၤယယိလိာ်ဟီၤခိဉ်ဘျးတတုၤလိာ်ဘၣ်တခိလိာ်. ယ နီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ယဲယဲဝဲထံနီၢ်ဖးက့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်. ၁.ယပုၤကွီတဖျဉ်ယု, သ့ဒီက န့ဉ်တၢ်ခိဉ်အတၢ်ထုးစုန့ဉ်က့ၤ. ၂.အဝဲသ့ဉ်ဟ့ဉ်လိာ်အတၢ်လၢဉ်, သးဝံဉ်ဝဲ လၢတၢ်သးဝဲ. ၃. တၢ်သးဝံဉ်အဖျဉ်မ့ၢ်, အခိပညီအိဉ်ဒီးတၢ်အံဉ်ထံကီၢ် ပုၤကလုာ်. ၄. တၢ်သးဝံဉ်အယုာ်အက့ၢ်မ့ၢ်ဒီးလိာ်သးဝဲအယိလိာ်. တရးက ဒီးဆူဒဲကတိၤတၢ်အိဉ်သးတဖျဉ်မ့ၢ်လၢ(U.N)တၢ်သးတၢ်က့ၢ်ခိဖျိ(TBBC)အယိ ယအိဉ်ဘၣ်မ့ၢ်လၢလိဉ်လိဉ်အိဉ်ဘၣ်သိ, သဘုဘိ, ညဉ်ယု, တၢ်အိဉ် န့ၢ်ဂံၢ်န့ၢ်ဘါအကလုာ်ကလုာ်အယိယမ့ၢ်လၢလၢယဘျးယတၢ်ယပုၤကလုာ်

လၢအိဉ်တၢ်ဒီးလၢထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤ တဖျဉ်ကအိဉ်ဘၣ်တၢ်အိဉ်န့ၢ်ဂံၢ် န့ၢ်ဘါဒ်သိးယၤစ့ၢ်ကိးလိာ်. ယ သးအိဉ်ယပုၤကလုာ်. ယအိဉ် ယပုၤကလုာ်ခိဉ်ဖး, ယကထုး ထီဉ်အဝဲသ့ဉ်လၢတၢ်နးတၢ်ဖျိဉ် အမ့ၢ်အုပုၤပုၤထုးထီဉ်တန့ၢ် တသ့ဘၣ်. မ့ၢ်လၢယတၢ်သ့တၢ် ဘၣ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤစီၢ်တအိဉ် ယထံဃ်ကီၢ်သဲးအတၢ်ထံဉ်တ တုၤထီဉ်ထီဉ်ဘး, ယတၢ်က့ဉ်

ဘၣ်က့ဉ်သ့အပတီၢ်ဖုဉ်ယကံၢ်ယစိတလၢပုၤဘၣ်. ယဆိကမိဉ်ဆံးလိာ်ယ သးတဒီးက့ၤဘၣ်. ဒိဉ်န့ၢ်တၢ်သ့ဉ်တဖျဉ်အံၤန့ဉ်မ့ၢ်ကးဒီးတၢ်ပျံတၢ်ဖုးတၢ် ဘၣ်ယိဉ်ဘၣ်ဘျီတဖျဉ်လိာ်. ယဘၣ်ယိဉ်သးအုးလၢယဟံဉ်ဖိယိဖိအဂီၢ် , ယကထွဲထီဉ်ကခိဉ်ဆူကစၢ်အဒုပိးလီၢ်အဂီၢ်တၢ်ဘၣ်ယိဉ်ဘၣ်ဘျီဆိဉ် သနးယလၢဖိတဖျဉ်တအိဉ်ဘၣ်ကွီခိဉ်တယၢ်ဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်. တၢ်အိဉ်တၢ်အိတ ကုတလၢလၢဟံဉ်ဖိယိဖိအဂီၢ်ဘၣ်. လၢလီၢ်ကစိတဖျဉ်အပုၤပုၤထံတၢ်ဒုး တၢ်ယၤ, မ့ၢ်ပိတဖျဉ်ခိးခုသ့ဉ်တၢ်လၢယကယိလိာ်တၢ်အလီၢ်သက့ၤဆး ဒး, တၢ်သံဆုဉ်သံစိးတဖျဉ်အိဉ်ထီဉ်တလီၢ်လီၢ်. အိအိဉ်ထဲတၢ်ပျံတၢ်ဖုး ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိဉ်တဖျဉ်အံၤဆိဉ်သနးယလၢကထွဲထီဉ်ယခိဉ်ဆူယကီၢ်က ညါလၢတဘျီယအိဉ်ဖျဉ်ဒီးဒိဉ်ထီဉ်တၢ်လဲအလီၢ်န့ဉ်ယသးပုၤပုၤဒီးတၢ်ပျံ တၢ်ဘၣ်ယိဉ်လိာ်.

ဘၣ်တဟါ-ယပုၤကွီဖိယုတၢ်ဖိတကပဲအိဉ်သကိးယၤဒီးတဲတၢ်အခါယၤ ထီဉ်ဘၣ်ဝဲလၢမဟါတနံၤဟါခိလိာ်ကဘၣ်ယုန့ဉ်ရံဉ်ဘျီဘျီအသကိးလၢ ဟံဉ်ခွဲတကၤဆါထီဉ်သတုၢ်ကလၢ်ဖးန့ဉ်ညါအယိအဝဲသ့ဉ်လဲထီဉ်ဆူဝဲဆူ တၢ်ဆါဟံဉ်လိာ်. တုၤသကိးအကတဖျဉ်ဟံဉ်က့ၤန့ဉ်အဝဲသ့ဉ်အသကိးခံက အိဉ်တၢ်က့ၢ်ကတၢ်ကတိၤန့ၢ်ဝဲထံနီၢ်, အမံလီၢ်က့ၤခဲလၢ်ဝဲဒီးဟံဉ်က့ၤကဒါ က့ၤတခိကဘၣ်ယိးန့ဉ်ရံဉ်ယဉ်ယဉ်လိာ်. လၢက့ၤဘၣ်သကၢ်ဒီးကွီဉ်တဲဉ်သုး ခံကတကိဉ်တဖျဉ်တနီၢ်တမံထီတက့ၤဘၣ်ပုၤကွီဖိခံကသထံဉ်လ့ၢ်ထံဉ်ထုက ဒီးဝဲခိဉ်ဖးဒီးခိဉ်ထံဉ်ဝဲတဲဝဲ, တၢ်ကလုာ်အိဉ်လၢဟါခိယုန့ဉ်ရံဉ်ဆူဝဲဉ် ညါပုၤတဘၣ်ဟးထီဉ်ဟးလိာ်လၢနီတကၤဘၣ်သ့တသ့ဉ်ညါဘၣ်တခိဉ်. ပုၤကွီဖိခံကတဲဆၢအိၤပလဲအ့ပသကိးလၢတၢ်ဆါဟံဉ်, သုးခံကတဲထွဲဝဲ က့ၤဆူသ့ဟံဉ်, လီၢ်ခဲတၢ်ဆၢကတၢ်မ့ၢ်တလၢဒ်အံၤဟးလၢနီတဘျီတဂ့ၤ. တၢ်အံၤမၤဘၣ်ဒီးယသးဒိဉ်မးယပုၤကလုာ်ဖဲအိဉ်တၢ်လီၢ်တပုၤလၢလၢက ဘၣ်တုၢ်တၢ်ဒ်အံၤလိာ်. ပုၤဆါတကၤအံၤတၢ်မ့ၢ်တဆူဆူတၢ်ဆါဟံဉ်ဘၣ်ဆၢ ဘၣ်ကတီၢ်န့ဉ်အတၢ်ဆါဖးန့ဉ်ညါကဘၣ်ကီၢ်ပအုးဝဲသိတန့ၤက့ၤလိဉ်ပုၤ လဲအ့ပုၤဆါခံကအံၤတၢ်တသံက့ၢ်ဆိတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်က့ၤဘၣ်ဒီးထီတက့ၤဝဲမး သ့ဉ်ညါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်လၢခံယပုၤကလုာ်အံၤနီၢ်တကၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အတိၤအိဉ် ထဲအံၤတုၤအံၤလိာ်. လၢတၢ်ဘၣ်ယိဉ်ဘၣ်ဘျီအကတီၢ်ဒၣ်လဲတၢ်သးဘၣ် ဒီးလၢယပုၤကလုာ်အတၢ်တုၢ်ဘၣ်ခိဉ်ဘၣ်တၢ်လၢတခိဘိမ့ၢ်အပုၤတဖျဉ်အံၤ ဆိဉ်န့ၢ်ဆိဉ်က့ၤယတုၤဖဲ(၂၀၀၇)န့ဉ်အကတီၢ်ယထွဲထီဉ်ယခိဉ်လၢခိဉ်ခါ

ပာယဖိဆူကီၢ်လၢယအိဉ်ဖျဉ် ထီဉ်ဒီးဒိဉ်ထီဉ်တုၢ်အပုၤဒီးန့ဉ် လိာ်မၤတၢ်လၢကွီသရၣ်တၢ်မၤ လိအကွီလိာ်. (KTWG)ကညီ ကွီသရၣ်မၤသကိးတၢ်ကရူာ် အိဉ်ဒီးတၢ်ရံဉ်တၢ်က့ၤအါခါ အက့ၤတခါမ့ၢ်ဝဲ(KTTC) ကွီ, ကွီဖိတတနံဉ်တဖျဉ်ဖဲလါ ဒဲးဘၣ်ကိးန့ဉ်ဒီးအဝဲသ့ဉ် ကဘၣ်လိာ်ဆူကီၢ်ပုၤလၢတၢ်ရု လီၢ်မ့ၢ်လီၢ်အသးဒီးကီၢ်ပုၤ ကွီသရၣ်, ကွီဖိ, ကွီဖိမိာ်ဟံ

, ကွီကမံးတံးဒီးခိဉ်န့ၢ်ဘၣ်မူ ဘၣ်ဒါတဖျဉ်လၢတၢ်ဒုးဝဲဘျးလီၢ်သးဒီးမၤဒိဉ်ထီဉ်ထီဉ်သကိးပပုၤက လုာ်ပုၤကညီအတၢ်က့ၢ်ဘၣ်က့ဉ်သ့အပတီၢ်အဂီၢ်လိာ်. ကိးန့ဉ်ဒီးပပိာ်ထီဉ် ယဖိယလဲကွီဖိတတနံဉ်ဖိတဖျဉ်အခံပလဲဘၣ်တၢ်လီၢ်တနံဉ်တကဝိတ နံဉ်တကဝိအိမ့ၢ်ဆံးဒိဉ်လဲဉ်မ့ၢ်ဖျိဉ်မ့ၢ်ယၢ်မ့ၢ်အိဉ်ယံးအိဉ်စုၤဘၣ်ဆၣ်ပုၤ ကညီအရူၢ်အသးအံၤယံးလၢဆံးဒိဉ်လဲဉ်. ပပုၤကလုာ်အတၢ်အံဉ်တုၢ်တၢ် တုၢ်တမ့ၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပပုၤခိဉ်ကစၢ်ကကျိဖိဒဲးဖိသ့ဉ်တဖျဉ်အတၢ်သ့ဉ်ပုၤသးဆး, တၢ်ဟံလုာ်ဟံကါ, တၢ်န့ၤလိာ်န့ၤလိာ်တဖျဉ်ယမ့ၢ်ဘၣ်ထီဉ်သ့ဉ်ဒီးထံကီၢ် ဒီးကလုာ်ကလၢအလဲထီဉ်လဲထီတဖျဉ်န့ဉ်အကံၢ်အစိလၢသ့ဉ်ကံၢ်သးလဲ

တကပၤအိဉ်လိာ်တဲာ်လၢယပုၤက လုာ်အလီၢ်ခဲစၢ်တလၢ်လိာ်. ယ သးပုၤနီဉ်သိ, ဝဲတၢ်အိဉ်န့ၢ်ဂံၢ် န့ၢ်ဘါလၢယအိဉ်ဘၣ်တၢ်အ ဘျးတဖျဉ်တသ့စ့ၢ်ကိးဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢဉ်, တၢ် ထူဉ်တၢ်ဘိလၢယသ့ဉ်အိဉ်လၢ ယစုတဖျဉ်တဒုးယဲလိာ်ယၤစ့ၢ် ကိးဘၣ်. န့ၤဆၣ်အတၢ်တၢ်ဘိ ဘိဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၢဉ်ဒီးကီၢ်သု လုၤအထံဆုပလုာ်လၢအခုဉ်ဂ့ၤ မးတဖျဉ်ဒုးဆူဉ်ထီဉ်ယဂံၢ်ယ

ဘါဟုတ်ကဲ့ယူသးသဟိုတ်တံ
ပျံတံ ဘဉ် ယိတ် တဖဉ် လီ၊ မူ
လီ၊ မာ်စိဖုကလုလီ၊ ပု၊ မုသု
ယမုသုပု၊ ဂမသုယမသုလီ၊
ဒ်ယလဲ၊ ခိဖျိဘဉ်ဒီးခိဉ်မ့ဘဉ်
တုာ်အသိးယမုလံ၊ လာပကွိသ
ရဉ်သရဉ် မုဉ် လာဒဲ ကစိ၊ ပု၊ ခဲ
လက်ကပတ်သုဉ်ဟ်သးဒီးတရ
ထီဉ်ပဖိပလံ၊ ပု၊ မလိတ်ဖိတ
ဖဉ်တု၊ အဖျိထီဉ်ကွိတစုကဟဲ
ကု၊ ဆုပထံလီ၊ ကီ၊ ပု၊ ဒီး ထီဉ်

ယုထီဉ်ဖိးထိးဖျိဉ်လိတ်ကု၊ ပခိဉ်ဒီးကမဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်သကိးပပု၊ ကလုာ်
အတံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သုအပတီ၊ လီ၊ ပပု၊ ကလုာ်စာသ့ဉ်သိဖိလကဟဲလဲ၊ ခဲ
တဖဉ်တလီ၊ ဒ်သုဉ်ဝံ၊ လာတံအိဉ်တံအိဉ်ဘဉ်၊ လီ၊ ဒီးလဲ၊ တံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်
သုတခိလီ၊ ကုးဘုအလီ၊ လဲ၊ မးအါမး၊ ပု၊ မတံဖိစုဒီးဒိဉ်မးအယိကွဲ
မုဉ်ဘဉ်ဖိလဲ၊ ပု၊ မလိတ်ဖိတဖဉ်မုဉ်ဂု၊ ကွိသရဉ်သရဉ်သရဉ်မုဉ်တဖဉ်
မုဉ်ဂု၊ လာတံဆကတီ၊ မုဉ်ဟ့ဉ်ခဲ၊ ဟ့ဉ်ယဉ်သုဒီးကျထီဉ်သကိးသုမဉ်ကွဲ
ထီဉ်သကိးဆုပပု၊ ကလုာ်အစိဉ်ခိဉ်ပျိပု၊ ဟုထုဉ်ဖိတဖဉ်အထုဉ်အဘိအ
သုဉ်အဖိဂု၊ ဒီးယံလဲ၊ ခဲဒိဉ်မးလိတ်ဘဉ်တံကုးဒီးထာဖျိဉ်ဟ်ဖျိဉ်ဟ်တံ၊ ကု၊
အိးဆုပပု၊ ကလုာ်အဘုသိဉ်ဘုဖိအပုလီ၊ ယမုလံ၊ လာယပု၊ ကလုာ်တ

ဖဉ်ကဟ်တုာ်ကွိတံပျံတံဖုး
တံဘဉ် ယိတ် ဘဉ် ဘိ ခဲ လက်ဒီး
ဟဲကု၊ သကိးဆုပကီ၊ ကညိအ
ကွိတဖဉ်အပု၊ လာတံသုဉ်ထီဉ်
သကိးပပု၊ ကလုာ်အဘုဉ်အတီ၊
အဂီ၊ တကုာ်၊ ပု၊ ဂမသုပမသု
လီ၊ ဘဉ် ယိတ် သး အုး လာ တ
ဂု-
ပသုဉ်ပဒါရု-ပရုပဒါသုဉ်လီ၊
ယုယုဆုပတံမနု၊ ဖိတဉ်
ဖဲဆိယံ KTTTC ကွိ ယိတ်ကုဉ်

ကွိသရဉ်တကီဖိဉ်မုတဂီလဲ၊ ခိဖျိ

ကွိသရဉ်တကီတံအိဉ်မုတဂီလဲ၊ ခိဖျိလဲ၊ တံဟ့ဉ်လီ၊ သးဆုတံကုဉ်ဘဉ်
ကုဉ်သုလဲ၊ ယတံဆါမုလံ၊ အဆိကတံဒ်ယပု၊ ကလုာ်ကထီဉ်ဖိမဉ်သးက
ကစိထီဉ်ကအိဉ်အသိးန့ဉ်လီ၊ ယသးအိဉ်လဲ၊ ယပု၊ ကလုာ်ကထီဉ်ဖိမဉ်
ဒီးတံသုတံဘဉ် တံသုဉ်ညါနံ၊ ဟံကအိဉ်အယိယမတု၊ ဖဉ်လဲဉ်မတံ
ကရုကရီ၊ ကရု၊ ကစိတံဖဲတံမတုခိခိ၊ သိဉ်လိလိတ်ကွိသရဉ်တ
ခိခိန့ဉ်လီ၊ နု၊ အဖသုးမိစိရိတဖဉ်မုဉ်သုဉ်ညါဝဲလဲ၊ ပု၊ မတံကရုကရီ
ဒီးကွိသရဉ်လဲ၊ အဟးဘုးဝဲလိတ်သးတဖဉ်မုဉ်အိဉ်န့ဉ်ဟံးနု၊ ဖိဉ်နု၊ ပု၊ ဒီးမ
တရီတပ၊ ပု၊ န့ဉ်လီ၊ သနုမကုခါဆုညါဒ်ယပု၊ ကလုာ်ကထီဉ်ဖိမဉ်သး
ကကစိထီဉ်ပု၊ ဂမသုတု၊ ဖဉ်လဲဉ်ယဘဉ်မုဉ်မုဉ်ယံစံဉ်ယန့ဉ်လီ၊ ယံ
ယံဉ်ယသိဉ်လိတ်တဘုဉ်လဲ၊ ဘဉ်တဘျီယသုးကစိထီဉ်ယသးယဘုဉ်
ထီဉ်န့ဉ်ယပု၊ မသုဉ်တဖဉ်လဲ၊ အိဉ်ကွိခါယသိဉ်လိတ်ဘဉ်အိတဖဉ်န့ဉ်လီ၊ ဆ
ကတီ၊ ခဲအံတဘျီမုဉ်လဲ၊ တံအိဉ်တံဆိးဂုထီဉ်ဝဲဝဲအိဉ်ဆိးနု၊ ဖိသုထီဉ်အ
ယိယမသုကိးကု၊ တံဒီးယပု၊ မသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ၊ ခဲအံတဘျီယကွိအိဉ်
တု၊ လဲ၊ န့ဉ်တံပတီ၊ လဲန့ဉ်လီ၊

လာယတံလဲ၊ ခိဖျိကွိသရဉ်ယတံသးဝဲအိဉ်အပု၊ ထီဉ်ဘဉ်ကု၊ ပု၊ ဖိသုဉ်
တဖဉ်လဲ၊ အနီဆဲးသးစါအါအအိဉ်ဘဉ်တုာ်ဝဲယတံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သုအ
ဂံခိဉ်ထံး လာယအိဉ်တဖဉ်တနီ၊ ဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ် ကဲခိဉ်ကဲနံ၊ ကဲထီဉ်
ဘဉ်ကွိသရဉ်မုဉ်၊ ကွိသရဉ်ခါ၊ ကသံဉ်သရဉ်မုဉ်၊ ကသံဉ်သရဉ်ခါလဲ၊
တံန့ဉ်အယိတံသုဉ်မဲတံသးမုဉ်တဖဉ်လုာ်ဘာကွိဝဲယသးဒီးယသးမုဉ်

ယဲဒိဉ်မးန့ဉ်လီ၊ တံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သုအနီထံလဲ၊ အအိဉ်ဒီးဒီးယတဖဉ်ဝဲ
ယအိဉ်မုဉ်ဒီးအဆကတီ၊ ယကဟ့ဉ်အိဉ်ဒီးဖိသုဉ်ယကမသုကိးလုာ်တံဒီး
ယဖိလဲ၊ အအိဉ်ဘဉ်ယတံကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သုအနီထံတဖဉ်ကိးဂု၊ လဲထံကီ၊
အတံလဲ၊ ထီဉ်လဲ၊ ထီအဂီ၊ န့ဉ်လီ၊ မုဉ်လဲ၊ ယသုဉ်ညါဘဉ်ယဖိမုဉ်ဖိခါလဲ၊
အိဉ်ဘဉ်ယတံနု၊ ထံတရုမုထီဉ်ဂဲ၊ ထီဉ်လဲ၊ ထံကီ၊ အဂီ၊ ဒီးကလုာ်ဂီ၊ အယိ
ယတံသးမဲယဲလဲ၊ ယမုဉ်ကွိသရဉ်အံယဖိတရုမုထီဉ်ဂဲ၊ ထီဉ်လဲ၊ ထံကီ၊ ဂီ၊
သုဝဲန့ဉ်လီ၊ ဆုတံမနု၊ ဖိတဉ်-ပယုပပု၊ ပု၊ မသုကိးတံဖိမနု၊ အိဉ်ကဲ
ကုဉ်သုကုဉ်ဘဉ်တကုာ်၊ သရဉ်ထီ၊ ဘံလုကီ၊ ဆဉ်၊ နု၊ သထုဉ်ကီ၊ ရုဉ်

ဆု၊ ပသုဉ်ပု၊ ဂမသုကိးတဂီဖိဉ်လဲ၊ ခိ

ယမံမုဉ်နီ၊ ခိ၊ ယအိဉ်ဖျိဉ်ထီဉ်ဝဲ
နီဉ်တမိး၊ မဲ၊ သု၊ ကရု၊ န့ဉ်လီ
ကီ၊ ဆဉ်၊ မုဉ် ကြိ၊ ကီ၊ ရုဉ် န့ဉ်
လီ၊ လာယတံသိဉ်လိမယုဖိ
ဒ်ဖိသုဉ်အပု၊ ယတံပတီ၊ တထီ
စု၊ ကိး ဘဉ်၊ ဘဉ် မ နု၊ အ ယိ
လဲဉ်န့ဉ်ဝဲ၊ ဝဲ၊ ဝဲ၊ န့ဉ် မဆလဲ၊ (ဝဲ
အံ၊ နအဖ) ခိဉ်ရွဲသုးရုဉ်ဝဲ၊ ဝဲ
ထီဉ် ဆိဉ် တံ၊ မနု၊ ပု၊ အ ယိ ပ
ဘဉ်ယု၊ မုဉ်ပု၊ ဖျိးလဲ၊ မုဉ်ခိဉ်သိဉ်
လိတ်ဒီးဝဲန့ဉ်အခါယတအိဉ်ဘဉ်

လာကွိဘဉ်ဒီးလဲ၊ ခဲစု၊ ကိးယတဆဲးအိဉ်လဲ၊ ဘဉ်အယိယတံပတီ၊ နုတ
ထီဉ်ဘးဒ်ပု၊ ဂမသုးဘဉ်၊ ဝဲ၊ ဝဲ၊ ဝဲ၊ န့ဉ်န့ဉ်ယဆိဟံဉ်ဆိယိန့ဉ်လီ၊ လာယ
တံဆိဟံဉ်ဆိယိအပု၊ ယဒီးန့ဉ်ဘဉ်တံသးမဲခိဖျိထံတံတီဟ့ဉ်သါယ
ယဖိခါတကီဒီးဖိမုဉ်တကီအယိန့ဉ်လီ၊ ဝဲ၊ ဝဲ၊ ဝဲ၊ န့ဉ်န့ဉ်နအဖသုးကြိ၊ ဂု
ဟဲထီဉ်မဟးဂီ၊ န့ဉ်အထီဉ်ကွိပဟံဉ်ပယိဝဲန့ဉ်အခါကွိသရဉ်မုဉ်တဖဉ်
ယု၊ မုဉ်ပု၊ ဖျိးတနီလဲ၊ ထီဉ်ဆုဘဉ်ကီဘဉ်ဝဲဝဲကစိအပု၊ အယိသရဉ်လဲ၊ က
မလိမးဒီးယုဖိသုဉ်တအိဉ်လဲ၊ ဘဉ်၊ လဲ၊ အကွိကွိကမဲးတံးတကဟဲယု
ကညးယလဲ၊ ယကသိဉ်လိမယုဖိသုဉ်တဖဉ်လီ၊ ယယုကညးအိး၊ ယ
ဟးထီဉ်ကွိအနီဉ်ယံလဲ၊ အါလဲယဆိကမိဉ်တံမနု၊ မးတဘဉ်လဲ၊ ဘဉ်၊
ဘဉ်ဆဉ်အဝဲစံးဆါယတန့ဉ်တလဲ၊ အတီ၊ ပု၊ တလိတ်တံနီတမံ၊ ဘဉ်၊ တံ
လိတ်အဒိဉ်ကတံ၊ လာပဝဲကညိဖိပပု၊ ကညိကွိသုတလဲ၊ မါအဂီ၊ န့ဉ်လီ၊
ခိဖျိသရဉ်တအိဉ်ဘဉ်အယိယတံလိတ်ဘဉ်အဝဲအတံယုကညးဘဉ်ယ
န့ဉ်လီ၊ ယဆိကမိဉ်ဆဲးလဲ၊ ယသးဒိဉ်မးန့ဉ်လီ၊ ဘဉ်ဆဉ်လဲ၊ ခဲယဆိက
မိဉ်မုဉ်လဲ၊ ယသးဒ်ယမုဉ်ပု၊ မတံဖိအသိး၊ တံလိတ်ခိဉ်ကတံ၊ လာယဂီ၊
န့ဉ်မုဉ်ဝဲတံသးဝဲန့ဉ်လီ၊ လဲ၊ ခဲကတံ၊ စံးဘျးဘဉ်ကု၊ ယပယုပပု၊ လဲ၊ ဟ့ဉ်
ပု၊ တံခဲးတံယံလဲ၊ ယပကဒုးနု၊ ဟုဘဉ်လိတ်ပဂု၊ ပကီ၊ အယိသးခဲယဲဒိဉ်မး
န့ဉ်လီ၊ အဒိဉ်ကတံ၊ စံးဘျးဘဉ်ယဲတံထံတံတီကစါလဲ၊ ယထာဘဉ်
ယလဲ၊ တံမလိမးဒီးအယိန့ဉ်လီ၊ မဲသုကဆိဉ်ထဲစု၊ ကိးယလဲ၊ သုတံထု
ကဖဉ်တကုာ်၊

ဖုသရဉ်ထု ဝဲဒိဉ်အဂီ

ဖုသရဉ်ထုဘိဉ်၊ ခဲအံလဲ၊ တံဟံဆါဟီဉ်ကစိဒီးခဲကစိပု၊ ဘဉ်တံကိးအိး
အါကတံ၊ လဲ၊ စိထုဘိဉ် န့ဉ်ဟဲအသးလဲ၊ ပု၊ တံဘဉ်သးအိဉ်ဒီးကိးအိး
ယိလီ၊ အဝဲတဘျီဘျီကွဲးလဲ၊ အမဲလဲ “စိဒါအိဉ်ကလုာ်” ခိဖျိလဲ၊ အဝဲမ
တံတပယုဉ်ယိလဲ၊ တံဟံဆါဟီဉ်ကစိအပု၊ ဒီးဘဉ်ကီဘဉ်ခဲခဲကစိအပု
န့ဉ်လီ၊ အဝဲအိဉ်ဖျိဉ်ထီဉ်ဝဲဝဲ (ဝဲ၊ ဝဲ၊ ဝဲ၊ ဝဲ) လဲ၊ ကီ၊ တကုဉ် (လဲကု) ဒီး (မိဉ်
ဘံ) တံဟံ “ဆဉ်ပု” သဝီန့ဉ်လီ၊ သဝီတဖဉ်လဲ၊ အမုဉ် (ဆဉ်ပု၊ ခယိကု
ပဝဲကီ၊ ဆဲးကရံးခိဉ်၊ ရုဉ်သိ) ဘဉ်တံမဟးဂီ၊ ကွိအိးလဲ၊ ယပယိကလုာ်
ခိဉ်စိသန့ဝဲ (လဲကု) တံဒုးဝဲ၊ အလီ၊ ခဲန့ဉ်လီ၊ အပံအမံမုဉ်စိထုဉ်ဖိဒီးအ
မိ၊ အမံမုဉ်နီ၊ ခိးဖိန့ဉ်လီ၊ အဒိဉ်ပု၊ ဝဲအိဉ် (ဝဲ) ဂမဒီးအဝဲမုဉ်ပု (ဝဲ) ဂမတက
န့ဉ်လီ၊ အဝဲအဒိဉ်တဖဉ်တံဟံဆါစးထီဉ်နုလီ၊ မတံလဲ၊ သုးဒီးအပိဉ်

ဒီပုဂံ၊ ကိုဖိ၊ မိလားအူသရုပ်သမာကိးဂဇးသ့ဇာ၊ ပစံးဘျူးဘဉ်ဒိဉ်မးလာသုဆုထီဉ်သုတကွဲးသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ၊ ပအဲဉ်ဒီးစွာကိးလာသုကဆုအါထီဉ်ဘဉ်သုတကွဲးဖိဆုညါအါအါဒ်သိးကမာစာဟုဉ်ဂံဘါ၊ ဒုးလဲထီဉ်လဲထီသကိးတကွဲးဘဉ်ကွဲးသုလဲထီလီကီပုဒီးဒဲကဝိဇဲလကါအဂီန့ဉ်လီ၊ တကွဲးလာနကွဲးအိသုအခိဉ်တီမံဉ်-

- ၁. ကညီကိုဒီးတကွဲးဘဉ်ကွဲးသုသနာဉ်
- ၂. ဟီဉ်ခိဉ်ချာတကွဲးဘဉ်ကွဲးသုကစီဉ်
- ၃. တကစီဉ်လီဆိသနာဉ်
- ၄. ကိုသရဉ်တကွဲးဘဉ်ကွဲးသုသနာဉ်
- ၅. လုာ်ဖိထီဖိဒီးတကွဲးဘဉ်အုသနာဉ်
- ၆. ကိုသရဉ်တကွဲးသနာဉ်
- ၇. ကညီထုရူစဲဒဲသနာဉ်
- ၈. တါသမံထံသနာဉ်

If you're happy and you know it,
Clap your hands
If you're happy and you know it,
and then your face
will surely show it
If you're happy & you know it
Clap your hands
Stomp your feet
Sing them
do all

ပယုပဝိုးကညိကိသရၢ်လံာ်တၢ်ကစီၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ထးထီၣ်ရၢလီၤအိၤလၢ
ကညိကိသရၢ်မၤသကိးတၢ်ကရၢ်န့ၣ်လီၤ.

Phru Pwgo Karen Newsletter is produced by
Karen Teacher Working Group.

